הערכת מיזמים חברתיים

במועצות האזוריות

מוגש על ידי 'מכלול'
יחידת הערכה ומחקר
קרן שלם

מכלול - יחידת הערכה ומחקר
קרן שלם לפיתוח שירותים לאדם עם
מוגבלות שכלית התפתחותית
ברשויות המקומיות

חוקרת ראשית: ד"ר עדי לוי-ורד
רכזת מחקר: גב' נגה חן

תוכנית הערכה נבנתה בשיתוף עם:

- ריבה מוסקל, מנכ"ל, קרן שלם.
- עו"ס מיקי כהן, סמנכ"לית פרויקטים, קרן שלם
- עו"ס אנווה רצון, פיתוח קהילתי וארגוני
- שרון גנות, מנהלת ידע ושותפויות, קרן שלם
- ויויאן אזרן, מנהלת אגף בכיר קהילה, מינהל מוגבלויות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
- אתי גפן, מנהלת אגף קהילה ורווחה, מועצה אזורית עמק יזרעאל
- רינת חכים, מנהלת תחום חברה וקהילה, מרכז המועצות האזוריות

ינואר 2020

קרן שלם/235/2019

תוכן עניינים

תקציר מחקר ההערכה 3
הקדמה – רציונל ומטרות 7
מתודולוגיה 8
א. אוכלוסייה ומדגם..... 8
ב. סוג ומבנה הערכה..... 10
ג. הסכמה להשתתף במחקר ושמירה על חיסיון המשתתפים 10
ד. גיוס השותפים לטובת ההערכה..... 11
ה. כלי ההערכה..... 11
ו. פיילוט לבדיקה ראשונית של כלי ההערכה 12
ממצאי ההערכה 14
חלק א': מיפוי רעיונות למיזמים ותיאור הפרויקטים שפותחו בפועל..... 14
חלק ב': הערכת הפרויקטים בעיני המשתתפים עצמם (עם ובלי מוגבלות) 16
חלק ג': הערכת הפרויקטים בעיני המשפחות של משתתפים עם מוגבלות 25
חלק ד': הערכת הפרויקטים בעיני המלווים/מדריכים 29
חלק ה': הערכת הפרויקטים בעיני מנהלי הפרויקטים 34
חלק ו': התייחסותם של מועצות שהתעניינו בקול הקורא אך לא הצליחו לפתח מיזמים..... 53
חלק ז': סיבות לאי-מענה לקול הקורא לפיתוח מיזמים 60
סיכום והמלצות 62
נספחים 63
נספח 1: טפסי הסכמה מדעת..... 63
נספח 2: מדריך לראיון עם מנהלי הפרויקטים במועצות האזוריות 65
נספח 3: שאלון שביעות רצון המשתתפים (עם מוגבלות) ומשפחותיהם מהפרויקט בו השתתפו..... 66
נספח 4: שאלון להערכת שביעות רצון המשתתפים (ללא מוגבלות) מהפרויקט בו השתתפו 72
נספח 5: שאלון להערכת הפרויקט בעיני המדריך- המתנדב- החונך 76
נספח 6: מדריך ראיון למועצות אזוריות שהתעניינו במיזם אך לבסוף לא פיתחו פרויקט 78
נספח 7: שאלות עבור המועצות האזוריות שכלל לא הגישו בקשה להשתתפות בקול הקורא 79
נספח 8: שירותים שהיו קיימים במועצות האזוריות לאנשים עם צרכים מיוחדים, לפני הנעת הפרויקטים... 80
נספח 9: יוזמות ורעיונות לפיתוח מיזמים שהועלו בפגישות עם נציגי המועצות האזוריות לפני תחילת הפרויקטים..... 83
נספח 10: מענה נציגי המועצות האזוריות לשאלה "האם קיבלת את הקול הקורא שהפיצה קרן שלם בנושא פיתוח מיזמים חברתיים במועצות מקומיות עבור אנשים עם מש"ה"?..... 90
נספח 11: פירוט הסיבות והחסמים לאי הענות לקול הקורא- מועצות שציינו כי קיבלו את הקול הקורא 91
נספח 12: התייחסויות המשיבים לשאלה האם הנושא של פיתוח מיזמים חברתיים במועצה עבור אנשים עם מש"ה הוא משהו שיכול לעניין את המועצה בעתיד? 92

תקציר מחקר ההערכה

בשנת תשע"ח פרסמה קרן שלם קול קורא לפיתוח מיזמים חברתיים במועצות האיזוריות. בעקבות פנייה, ובליווי של פרוייקטורית מקרן שלם, פותחו 8 מיזמים חברתיים יחודיים במועצות האיזוריות. מטרות ההערכה הנוכחית היו ללמוד על המנגנון העומד בבסיס הוצאת מיזמים חברתיים לאוכלוסייה עם מש"ה במועצות האזוריות, כמו גם ללמוד על מידת ההצלחה ותרומתם של המיזמים החברתיים שהחלו לפעול.

במחקר הערכה זה השתתפו 8 המועצות האזוריות אשר פיתחו מיזמים, כאשר ב- 5 מהמועצות הוערכו בנוסף למנהלי המיזמים (שרואיינו טלפונית) גם 29 מהמשתתפים עם מוגבלות, 17 מהמשתתפים ללא מוגבלות, 29 בני משפחה לאנשים עם מוגבלות, ו- 51 מהמדריכים שפעלו במסגרת המיזמים (באמצעות שאלונים מובנים). כמו כן, רואיינו 7 מתוך 11 נציגי המועצות האזוריות שהתעניינו בקול הקורא אך לבסוף לא פיתחו מיזמים. כמו כן, הוערכו (באמצעות סקר מקוון) 17 נציגי מועצות אזוריות אשר כלל לא נענו לקול הקורא שהפיצה קרן שלם.

<u>להלן ממצאי המחקר העיקריים:</u>

<u>הערכת המיזמים בעיני המשתתפים ומשפחותיהם</u>

- **משתתפים עם מוגבלות (מש"ה+מוגבלויות אחרות)**
  - מתוך 26 משיבים עם מוגבלות, 80% הביעו רצון שהפעילות תשלב גם אנשים ללא מוגבלות. 12% התלבטו/לא ידעו ו- 8% בלבד (2 משיבים) ציינו שהיו רוצים שיגיעו לפעילות רק אנשים כמוהם.
  - כשנשאלו המשתתפים עם מוגבלות, האם הם חושבים שכדאי לעוד אנשים לבוא לפעילות זו? מתוך 28 משיבים, 93% השיבו ש'כן' ואילו 2 משיבים בלבד השיבו ש'לא'. סיבות המשיבים לכך שכדאי לבוא לפעילות עסקו בהנאה ותרומת הפעילות, בכך שכבל שיבואו אנשים ההנאה והעניין יגדלו ובכך שהפעילות מהווה הזדמנות להכיר אנשים חדשים.
- **משתתפים ללא מוגבלות**
  - בקרב 17 המשיבים ללא מוגבלות, נמצאה שביעות רצון רבה מהפעילות במיזמים, וכן שביעות רצון רבה מאוד מצוות ההדרכה שהפעיל את המיזמים.
  - עמדותיהם של המשתתפים ללא מוגבלות בהיגדים שעסקו בנושא השילוב (עם אנשים עם מוגבלות) היו חיוביות, והממצאים אף הראו על תרומת הפעילות לשינוי חיובי שחל בעמדותיהם. המשיבים ציינו כי: א. המיזמים כתורמים במידה רבה הן למשתתפים עם מוגבלות והן למשתתפים ללא מוגבלות, ב. הפרויקטים הצליחו לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה, ג. חשוב שיהיו עוד פרויקטים המשלבים אנשים עם מוגבלות בקהילה, ו- ד. מרביתם ציינו כי הופתעו במידה רבה מאוד ממסוגלותם העצמית של האנשים עם מוגבלות.
  - על אף העמדות החיוביות שהביעו ביחס לשילוב, כשנשאלו המשתתפים ללא מוגבלות האם היו מעדיפים אילו היו מפרידים במהלך הפעילות בין האנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות, 65% מהם השיבו ש'כן'.

- **משפחות המשתתפים עם מוגבלות**
  - שביעות הרצון של בני המשפחה מהמיזמים בהם לקחו חלק בני משפחותיהם, וכן מצוות ההדרכה בפעילויות - היתה גבוהה עד גבוהה מאוד.
  - במקביל, עמדתם של בני המשפחה בנוגע לשילוב משתתפים עם ובלי מוגבלות – היתה חיובית מאוד. הם אף הביעו את הסכמתם עם ההיגד לפיו הם סבורים כי חל שינוי בעמדותיהם של המשתתפים ללא מוגבלות כלפי המשתתפים עם המוגבלות, בזכות השילוב במיזמים.

<u>הערכת המיזמים בעיני המדריכים/מלווים</u>

- תרומתם וייחודיותם של המיזמים בעיני המדריכים שליוו את הפעילויות נגעו בתרומה משמעותית לחניכים מבחינת: יצירת קשרים ותחושת שייכות חברתית, קבלת מקום ויחס אישי מהמדריך ומהקבוצה, רכישת כלים חברתיים ורגשיים, פיתוח תחושת המסוגלות העצמית, ועוד. כמו כן, התייחסו לתרומת הפעילות בהקשר של שילוב אנשים עם מוגבלות בחברה מה שהביא את הקהילה להעניק להם יחס שווה, איפשר להם להרגיש את משמעות הנתינה וההעצמתם מתוך כך. המדריכים התייחסו לתרומת הפעילות גם למשפחות המשתתפים עם המוגבלות, בכך שבזמן הפעילות יכלו המשפחות לעסוק בעניינים אחרים שאינם קשורים לבן המשפחה עם המוגבלות.

<u>הערכת המיזמים בעיני מנהלי הפרויקטים</u>

- מנהלי המיזמים ציינו כי יצירת השילוב במיזמים הביא הן להעצמת המשתתפים, הן להעצמת המדריכים שליוו אותם והן ליצירת קשרים בינאישיים בתוך הקהילה.
- לתפיסתם, השילוב הביא להעלאת המודעות לאוכלוסייה עם מוגבלות והפחתת הסטיגמה כלפיה. במקביל לכך, נראה כי השילוב הפחית את החשש של אנשים עם צרכים מיוחדים ומשפחותיהם להימצא במרחב הציבורי בקהילתם.
- נקודה חשובה נוספת היא התייחסותם של מנהלי המיזמים לתרומה הניכרת למועצה עצמה ולצוותים העובדים בה. כך למשל, הם ציינו כי המיזמים הביאו להגברת השיח בנושא מודעות לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים, ראיית אוכלוסייה זו כחלק אינטגרלי מהקהילה והעלאת מוטיבציה להמשך עשייה עבור אוכלוסייה זו. כמו כן, פיתוח המיזמים תרם לקידום ומיצוב המועצה ומחלקת הרווחה ויצירת שיתופי פעולה חדשים גם בתוך המועצה עצמה.
- מנהלי הפרויקטים התייחסו לצרכים ולמשאבים הדרושים לפיתוח והנעת המיזמים, כגון: משאבים תקציביים ומשאבי כוח אדם (רכז מפעיל, עו"ס מלווה וכו'), עבודה מערכתית של נותני השירותים ברשות, חיבור בין מגזרים שונים ליצירת קהילה משלבת לכל אדם, הנגשת מרחבים ציבוריים לבעלי מוגבלויות, מקום פעילות קבוע עם ציוד מתאים ופרסום המיזם.

<u>מועצות שהתעניינו בקול הקורא אך לא הצליחו לפתח מיזמים</u>

- סיבות ומכשולים שציינו נציגי המועצות שלא המשיכו בתהליך פיתוח מיזם חברתי נגעו בין השאר ב: עומס משימות ולחץ זמן, חוסר במשאבי כוח אדם לקידום התהליך, חוסר במבנים מתאימים לפעילות,

מספר משתתפים ייעודי מועט מאוכלוסייה עם מש"ה במועצה, מחסור בהסעות וקשיים במילוי הקול הקורא. כמו-כן הם ציינו קשיים בפיתוח מיזמים כמועצות אזוריות ולא מקומיות בשל הפיזור הגאוגרפי של יישובים במועצות מסוימות והניוד היקר, בהטרוגניות של האוכלוסייה ובעמידה בתקציב הנדרש בהיבטים שונים בתהליך פיתוח המיזם.

<u>סיבות לאי-המענה של המועצות שלא הגיבו לקול הקורא</u>

- מתוך 13 נציגי המועצות שלא הגיבו לקול הקורא (על אף שציינו כי קיבלו אותו), 5 ציינו כי הסיבה היא מיעוט תושבים עם מש"ה/צרכים מיוחדים במועצה, 3 ציינו כי הסיבה היא חוסר במשאבי כוח אדם לתחום זה (ברשות), 2 ציינו כי הייתה אי-התאמה באותו המועד לתוכנית העבודה, 2 נמצאים כבר בתהליך קבלת סיוע אחר ונציג אחד הסביר כי נתקלו בקושי באיסוף הנתונים ותהליך המיפוי המסודר לו נדרשו במסגרת הקול הקורא.
- כמעט כל נציגי מועצות אלו טענו כי על אף שלא הגיבו לקול הקורא בשנת תשע"ח, הם כן ישמחו לקבל בעתיד קולות קוראים נוספים למיזמים חברתיים. עם זאת, 5 מהם ציינו כי היו רוצים לקבל בעתיד סיוע בפיתוח מיזמים בראייה רב-נכותית.

סיכום והמלצות

מתוך הממצאים הכמותיים והאיכותניים המוצגים בדו"ח הערכה זה, ניתן ללמוד על תרומה משמעותית למיזמים החברתיים עבור קהלים שונים ומגוונים – למשתתפים עצמם, לבני המשפחה, למדריכים שליוו את הפעילויות, לקהילה, ואף למועצה האיזורית (לצוות המועצה ולתיוג המועצה). כמו כן, שביעות הרצון של הקהלים השונים אשר לקחו חלק במיזמים היתה גבוהה במרבית המדדים שהוערכו, ובכל המיזמים. עוצמתם של ממצאים אלו אף עולה בהתחשב בכך שמדובר על מיזמים חדשים וייחודיים שפותחו מהיסוד, מה שלרוב לוקח זמן עד ל"התייצבות" מיזמים שכאלו. כלומר, על אף ראשוניותם של המיזמים – נצפתה שביעות רצון ותרומה גבוהה בעיני כל מי שלקח בהם חלק.

הממצאים מצביעים על הכוח והתרומה של השילוב – הן לאוכלוסייה עם מוגבלות והן לאוכלוסייה ללא מוגבלות ולקהילה עצמה – הן בהיבט של המודעות, הן בהיבט של הנתינה/קבלה, הן בשינוי תפיסתי וסטיגמתי כלפי האוכלוסייה עם מוגבלות, והן באפשרות של האוכלוסייה עם המוגבלות להרגיש חופשיים ובטוחים גם במרחב הקהילתי.

ממצא חשוב נוסף מצביע על תרומה עקיפה של המיזמים למועצות האיזוריות עצמן, הן מבחינת השיח בצוותים בתוך המועצה (שיתופי פעולה, יצירת שיח משמעותי, העלאת המוטיבציה שלהם לעסוק בנושא ואף לפתח מיזמים נוספים לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים ואף לאוכלוסיות נוספות כגון גיל הזהב), והן מבחינת מיצוב המועצות.

הערכה זו מאפשרת ללמוד על הצרכים, החסמים, הקשיים והאתגרים שליוו את פיתוח המיזמים, כמו גם על אופן ההתמודדות של המועצות עם האתגרים – כך שניתן יהיה בעתיד להשתמש בידע זה לטובת פיתוח מיזמים חדשים.

המלצות:

- ✓ הכנת מסמך עקרונות/רעיונות/המלצות להקמה והנעה של מיזם חברתי במועצות האזוריות. זאת מתוך התובנות שניתנו על ידי מנהלי הפרויקטים השונים במהלך ההערכה זו ועבור מועצות אשר יתעניינו בפיתוח מיזמים בעתיד.
- ✓ הצגת הממצאים בכנס מנכ"לי מועצות אזוריות וכן בכנס ראשי מועצות אזוריות.
- ✓ הפצת תקציר המנהלים של הערכה זו לכל ראשי המועצות האזוריות, מנכ"לי מועצות אזוריות ומנהלי אגפי רווחה.
- ✓ הצגת ממצאי ההערכה בקרב מפקחי הקהילה של מינהל מוגבלויות.

הקדמה – רציונל ומטרות

קרן שלם, מייסודה של השלטון המקומי, קרן לפיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) ברשויות מקומיות ואזוריות, שואפת לשיפור מתמיד באיכות חייהם של אנשים עם מש"ה בקהילה והגברת המודעות לאוכלוסייה זו בקרב כלל החברה הישראלית.

שילוב בקהילה של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית משפר את איכות חייהם, תורם למיצובם בקהילה ובחברה ומחקרים אף מראים כי השילוב והקשר עמם משמעותי בהקשר של העמדות כלפיהם.

השתתפות ושילוב של אנשים עם מש"ה בחיי הקהילה נמוכים מאוד ביחס לאנשים ללא מוגבלות ומושפעים בין השאר מגורמים סביבתיים וחברתיים. במועצות אזוריות נושא זה מאתגר אף יותר עקב הפיזור הגאוגרפי של המועצה, רמות התפקוד השונות ומגוון הגילאים הגדול, ומחייב חשיבה אחרת ופתרונות יצירתיים ומגוונים.

בינואר 2017 הוציאה קרן שלם לראשונה קול קורא של המיזם, הפונה למועצות האזוריות להציע ולפתח פרויקטים חברתיים לאנשים עם מש"ה, תוך סיוע תקציבי וליווי של הקרן. מטרת המיזם, ביוזמת קרן שלם ובשיתוף השרות בקהילה, אגף מוגבלות שכלית התפתחותית במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, לבחון אפיקי סיוע דיפרנציאליים ומותאמים לאפיונים הייחודיים של המועצות האזוריות, כמו גם לעודד ולתמוך במיזמים חברתיים ייחודיים המיועדים לשילוב אנשים עם מש"ה החיים בבית המשפחה, כתושבים בעלי אורח חיים פעיל, ובכך להגביר את נוכחותם, נראותם והשתלבותם במארג החיים.

כגוף מקצועי, קרן שלם מכירה בחשיבות של הערכת פעילותה בתחומים השונים, כמו גם את השקעותיה ואת כדאיותן. קרן שלם מעוניינת ללמוד, לבחון ולהעריך את התועלת, התמורה, ההשפעה והשינויים שחלו, אל מול ההשקעה בפרויקטים המאופיינים במיקוד בפעילויות ותכנים (בשונה מתמיכה בסיוע פיזי). במקרה של ההערכה הנוכחית, מעוניינת הקרן לבחון ולהעריך את תרומת המהלך להגברת המודעות בקרב המועצות האזוריות ויצירת טריגר לפתח מיזמים חברתיים עבור אוכלוסיית האנשים עם מש"ה.

מטרות ההערכה

שתי מטרות מרכזיות גובשו להערכה הנוכחית:

1. ללמוד על הגורמים המניעים והמעכבים את המועצות האזוריות מלפתח ולהפעיל פרויקטים חברתיים לאוכלוסיית האנשים עם מש"ה בתחומי המועצה, ומתוך כך, ללמוד על **המנגנון העומד בבסיס הוצאת מיזמים חברתיים לאוכלוסייה זו במועצות האזוריות** (לאיזה סיוע/הכוונה/תמיכה זקוקות המועצות האזוריות בהיבטים השונים של הוצאת מיזם לפועל, מהם השלבים לפיתוח והפעלה של פרויקטים אלו, מהו דפוס האינטראקציה ושיתוף הפעולה מול קרן שלם ו/או משרד הרווחה, מה דרוש שיהיה במועצות האזוריות כולל בעלי תפקידים הנוגעים לפרויקטים ולניהולם, איזה פיקוח/בקרה/הערכה יש לייצר עבור פרויקטים אלו, ועוד).
2. הערכת **מידת ההצלחה ותרומתם של המיזמים** החברתיים שהחלו לפעול בתשע"ח ובתשע"ט[1].

[1] *דו"ח הערכה הנוכחי מתייחס לממצאי המיזמים החברתיים שהחלו לפעול בשנת תשע"ח בלבד (סבב א'). ממצאי תשע"ט (סבב ב') יופיעו בדו"ח עתידי.*

מתודולוגיה

א. אוכלוסייה ומדגם

המועצות האזוריות בהערכה זו חולקו לשלוש קבוצות:

א. מועצות אזוריות שפיתחו פרויקט חברתי בתשע"ח ו/או בתשע"ט.

ב. מועצות אזוריות שהתעניינו בקול הקורא אך בפועל לא פותח פרוייקט.

ג. מועצות אזוריות שכלל לא נענו לקול הקורא שהופץ בתשע"ח ובתשע"ט.

<u>סבב א'- שנת תשע"ח:</u>

הקול הקורא הופץ לכל המועצות האזוריות בארץ (הן במיילים והן באמצעות פרסום בניוזלטר של הקרן). מתוך כ- 55 מועצות אזוריות, 19 מועצות התעניינו במיזם.

<u>8 מתוך 19 המועצות האזוריות שהתעניינו במיזם הצליחו לבסוף להוציא פרויקט לפועל:</u> מ.א. חבל מודיעין, מ.א. חוף הכרמל, מ.א. עמק המעיינות, מ.א. גלבוע, מ.א. מנשה, מ.א. זבולון, מ.א. מטה אשר ומ.א. שומרון.

<u>11 המועצות שהתעניינו במיזם אך לא הצליחו לבסוף להוציא פרויקט לפועל, הן:</u> מ.א. גולן, מ.א. מבואות חרמון, מ.א. מרום הגליל, מ.א עמק חפר, מ.א. עמק יזרעאל, מ.א. עמק לוד, מ.א. לכיש, מ.א. שפיר, מ.א. מרחבים ומ.א. דרום השרון.

<u>להלן מדגמי המשתתפים בהערכה הנוכחית:</u>

- **מדגם מנהלי הפרויקטים** – בהערכה הנוכחית רואיינו כל מנהלי 8 הפרויקטים שהתעניינו במיזם והוציאו פרויקט לפועל.
- **מדגם משתתפי הפרויקטים שפותחו (ראה לוח 1)** – שביעות הרצון ותרומת הפרויקטים נבחנה באמצעות שאלונים שהועברו לכלל המשתתפים (עם מש"ה או מוגבלות אחרת וללא מוגבלות), משפחות המשתתפים עם מוגבלויות (מש"ה או מוגבלות אחרת) ומדריכי/חונכי/מלווי המשתתפים בפרויקט. במקרה זה לא התבצעה דגימה, אלא נעשה ניסיון להגיע לכלל המשתתפים ב-8 הפרויקטים שפותחו בשנת תשע"ח. יחד עם זאת, קושי באיסוף הנתונים הביא לכך שנאספו נתונים מ- 5 מועצות בלבד.
- **מדגם נציגים מהמועצות שהתעניינו אך לבסוף לא פיתחו** – מתוך 11 המועצות שהתעניינו אך לא פיתחו פרוייקט, נבחרו 7 מועצות מהם רואיינו הדמויות המרכזיות שהיו מעורבות בתהליך: מ.א. עמק יזרעאל, מ.א. עמק לוד, מ.א. לכיש, מ.א. מרחבים, מ.א. גולן, מ.א. דרום השרון ומ.א. מבואות חרמון.
- **מדגם נציגים מהמועצות שכלל לא נענו לקול הקורא** – מתוך 33 מועצות שלא נענו כלל לקול הקורא (לא בסבב א' ולא בסבב ב'), השיבו 17 נציגים ממועצות אלו לסקר המקוון ששלחנו להם לבחינת העניין: מ.א. חבל איילות, מ.א. שער הנגב, מ.א. מגידו, מ.א. חוף השרון, מ.א. גליל תחתון, מ.א. עמק הירדן, מ.א. בני שמעון, מ.א. מטה בנימין, מ.א. גזר, מ.א. אלקאסום, מ.א. אלבטוף, מ.א. מרום הגליל ומ.א. יואב, מ.א. אשכול, מ.א. יבנה (שני משיבים לא ציינו לאיזו מועצה הם שייכים).

לוח 1: מדגם המשיבים על שאלוני המשתתפים בפעילויות- לפי חלוקה למועצות- שנת תשע"ח (סבב א')

שם המועצה והפרויקט	מספר המשיבים עם מוגבלויות ו/או משפחותיהם	מספר המשיבים ללא מוגבלות	מספר המשיבים בקרב המלווים בפעילויות
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	15	-	41
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות ומוזיקה	4	11	3
מ.א. חוף הכרמל- משתלבים בטבע	*6	6	0
מ.א. עמק המעיינות- עמק נגיש	4	-	7
מ.א. חבל מודיעין- תאטרון קהילתי	**7	-	-
סה"כ	**36** (מתוכם 14 אנשים עם מש"ה שהשיבו על השאלונים)	**17**	**51**

**במועצת "חוף הכרמל", על גביי שאלון אחד לא צוין מה סוג המוגבלות*
***במועצת "חבל מודיעין" השאלונים מולאו ע"י משתתפים עם מוגבלות שכלית, אוטיזם ומוגבלות נפשית- רגשי, אך לא צוין מה סוג המוגבלות אצל כל אחד ממלאי השאלונים.*

<u>סבב ב'- שנת תשע"ט</u>[2]

הקול הקורא הופץ בתחילת תשע"ט (טרם קיים מידע סופי לגבי היענות הרשויות).

גם בסבב ב' יידגמו מספר אוכלוסיות:

- **מדגם מנהלי הפרויקטים** – ירואיינו כל מנהלי הפרויקטים בסבב ב'.
- **מועצות אזוריות שהתעניינו (סבב ב') אך לבסוף לא פיתחו פרויקט** – איסוף הנתונים ייעשה לאורך כל תהליך ההתקשרות עימם (עם כל המועצות שיתעניינו אך לא פיתחו), על ידי סיכומי השיחות/פגישות עימם.
- **מדגם משתתפי הפרויקטים שיפותחו** – שביעות הרצון ותרומתם הפרויקטים תיבחן באמצעות שאלונים שיועברו לכלל המשתתפים (עם מש"ה וללא מש"ה) ומשפחות המשתתפים עם מש"ה. במקרה זה לא תתבצע דגימה, אלא ייעשה ניסיון להגיע לכלל המשתתפים בפרויקטים שפותחו בשנת תשע"ט. ככל שמספר המשיבים שיסכימו לשתף פעולה ולמלא את השאלונים יעלה, כך ניתן יהיה לקבל תמונה מקיפה, תקפה ומהימנה יותר.

[2] *דו"ח הערכה הנוכחי מתייחס לממצאי המיזמים החברתיים שהחלו לפעול בשנת תשע"ח בלבד (סבב א'). ממצאי תשע"ט (סבב ב') יופיעו בדו"ח עתידי.*

ב. סוג ומבנה הערכה

מחקר ההערכה שילב בין גישות כמותיות לגישות איכותניות, במטרה להשיג את מטרות ההערכה של סבב א'- פיתוח הפרויקטים אשר החל בשנת תשע"ח (ממצאי סבב ב' שהחל בשנת תשע"ט יוצגו בדו"ח עתידי).

החלק הכמותי בא לידי ביטוי בעיקר בשאלונים אשר הופנו למשתתפי הפרויקטים ומשפחותיהם, במטרה ללמוד על מידת הצלחתם ותרומתם של הפרויקטים השונים.

החלק האיכותני בא לידי ביטוי בעיקר בשאלונים שהופנו למלווי/מדריכי הפרויקטים, בראיונות עם מנהלי הפרויקטים וכן בראיונות עם דמויות מפתח ממדגם של מועצות אזוריות אשר נענו לקול הקורא בסבב א' אך לבסוף לא הצליחו להוציא לפועל את הפרויקט. ניתוח איכותני נעשה אף למסמכים שונים ולסיכומי הפגישות שהתקיימו בין הפרויקטורית המלווה את המיזם לבין הדמויות הרלוונטיות במועצות האזוריות. הנתונים האיכותניים נותחו באמצעות שיטות לניתוח איכותני, וזאת באמצעות ניתוח תוכן קטגוריאלי והוצאת תמות מרכזיות, ביחד עם מתן חשיבות ודגש גם למידע שנמצא בשכיחות נמוכה, אולם יש בו חידוש, הארה, תובנה או התייחסות מעניינת ללמידה.

סיכום מערך ופעולות ההערכה שבוצעו:

מועצות אשר נענו לקול הקורא והוציאו מיזמים לפועל	מועצות אשר נענו לקול הקורא אך המיזמים לא יצאו לפועל	מועצות אשר לא נענו לקול הקורא הראשון והשני
סבב א' (הערכת קול קורא ראשון)		
* פנייה טלפונית למנהלי הפרויקט (ראיונות טלפוניים) * שאלונים למשתתפים בפעילויות (משפחות, משתתפים, מלווים/מנחים/מתנדבים).	* פנייה טלפונית למובילים ב- 7 מועצות אזוריות שהתעניינו אך לא פיתחו פרויקט (מדגם המועצות: עמק יזרעאל, עמק לוד, לכיש, מרחבים, גולן, דרום השרון ומבואות חרמון)	מדגם של 17 רשויות שלא הגיבו לשני הסבבים של הקולות הקוראים – אך השיבו לסקר מקוון ששלחנו לטובת בחינת הנושא.
סבב ב' (קול קורא שני) – טרם בוצע		
* פנייה טלפונית למנהלי הפרויקט (ראיונות טלפוניים) * שאלונים למשתתפים בפעילויות (משפחות, משתתפים, מלווים/מנחים/מתנדבים).	* ניתוח תיעוד המפגשים והשיחות של הפרויקטורית עם המועצות האזוריות לאורך כל התהליך.	

ג. הסכמה להשתתף במחקר ושמירה על חיסיון המשתתפים

למשתתפים הוסברה מטרת ההערכה, והובהר להם כי הם אינם מחויבים להשתתף בתהליך ההערכה וכן כי זכותם לפרוש בכל עת מההשתתפות בהערכה. כמו כן, הובהר למשתתפי המחקר כי אי-השתתפות בהערכה לא תפגום או תשפיע על עיסוקם המקצועי או לחילופין (במקרה של אלו שהשתתפו בפרויקטים החברתיים) בשירותים הניתנים להם ולמשפחותיהם.

בנוסף, הובהר למשתתפים כי כל המידע שייאסף במהלך ההערכה הינו אנונימי וישמש למטרות ההערכה בלבד, כלומר ישמש אך ורק את המעריכים לצורך הערכת תכנית זו, וכי שמותיהם לא יחשפו ולא יועברו לאף גורם נוסף. כל המשתתפים התבקשו לחתום על טופס הסכמה מדעת להשתתפות בתהליך ההערכה (ראה נספח 1).

ד. גיוס השותפים לטובת ההערכה

גיוס השותפים להערכה החל עוד בשלבים מוקדמים שבהם הקרן הסבירה לכל מנהל פרוייקט כי המיזם מלווה בהערכה וכי קיימת חשיבות רבה לשיתוף הפעולה שלהם לטובת למידה ושיפור המיזם והפרויקטים. כמו כן, אנווה הפרויקטורית, אשר ליוותה את המיזם ואת המועצות האזוריות לאורך כל התהליך, היוותה מרכיב משמעותי ביצירת מחויבות ושיתוף פעולה מצד המועצות האזוריות. בנוסף, הפיקה קרן שלם מדריך לתכנון מיזמים במועצות אזוריות הניתן להורדה מאתר קרן שלם, במסגרתו קיימת התייחסות גם לעניין ההערכה, ומופיעים בו השאלונים שיצטרכו להעביר למשתתפי הפרויקט.

ה. כלי ההערכה

בהערכה הנוכחית נעשה שימוש במספר כלים שפותחו על ידי ע"י צוות מכלול (תוך התייעצות וחשיבה עם שותפי ההערכה הנוספים):

1. **מדריך לראיון עם מנהלי הפרויקטים במועצות האזוריות** (ראה נספח 2)- השאלות במדריך הופנו למנהלי הפרויקטים שהפעילו פרויקט חברתי במסגרת המיזם. המדריך כלל 10 שאלות פתוחות הנוגעות לתרומת הפרויקט בעיני מנהל הפרויקט, לאתגרים, קשיים, חוזקות והצלחות, וכן לגבי האפשרויות של מועצות אזוריות להוציא פרויקטים מסוג זה לפועל. בנוסף, הופנו 2 שאלות נוספות במהלך ראיון טלפוני העוסקות בשאלה האם לקול הקורא של קרן שלם יש ערך מוסף בעידוד קידום תכניות חברתיות עבור אוכלוסייה עם מש"ה ברשות וכן בהסתת משאבי כוח אדם עבור כך.
2. **שאלון להערכת שביעות רצון המשתתפים עם מוגבלויות (מש"ה או מוגבלות אחרת) ומשפחותיהם מהפרויקט בו השתתפו** (ראה נספח 3) – השאלון יועד למילוי המשתתפים עם מוגבלויות ומשפחותיהם, במטרה לעמוד על תחושתם לגבי תרומת הפרויקט. השאלון כלל ארבעה חלקים:
   א. שאלות רקע על בן המשפחה עם המוגבלות;
   ב. היגדים לדירוג מידת שביעות הרצון משפחת המשתתף עם המוגבלות, מהפעילות במסגרת הפרויקט ותרומת הפרויקט בעיניהם. חלק זה כלל 14 היגדים על סולם ליקרט בן 4 דרגות: 1=כלל לא מסכים, ועד 4=מסכים במידה רבה. לדוגמא: "הפעילות במסגרת הפרויקט הייתה מוצלחת וענתה על הציפיות שלנו", או "חשתי כי האנשים ללא מוגבלות שהשתתפו בתכנית שינו לטובה את תפיסותיהם כלפי אנשים עם מוגבלות והכירו ביכולות והמסוגלות שלהם";
   ג. שלוש שאלות פתוחות בנוגע לתדירות ומשך המפגשים, חוויות מהפעילות, קשיים והמלצות לשיפור.
   ד. שש שאלות הכוללות שאלות פתוחות ושאלות בחירה עבור המשתתף עם מוגבלות בנוגע לפעילות בו השתתף, שביעות רצונו מהפעילות והשילוב בו (אם התקיים באותו פרויקט שילוב של משתתפים ללא מש"ה).
3. **שאלון להערכת שביעות רצון המשתתפים (ללא מוגבלות) מהפרויקט בו השתתפו** (ראה נספח 4)- השאלון יועד למילוי של אנשים ללא מוגבלות שלקחו חלק בפרויקט, במטרה לעמוד על תחושתם לגבי תרומתו והצלחתו של הפרויקט. השאלון כלל שלושה חלקים:

א. שאלות רקע (כולל שאלות הנוגעות בהחלטה לקחת חלק בפעילות חברתית עם אנשים עם מוגבלות);

ב. היגדים לדירוג מידת שביעות הרצון מהפעילות במסגרת הפרויקט ותרומת הפרויקט בעיניהם וכן בנוגע להשתתפות בפעילות חברתית יחד עם אנשים עם מש"ה. חלק זה כולל 18 היגדים על סולם ליקרט בן 4 דרגות: 1= כלל לא מסכים, ועד 4= מסכים במידה רבה. לדוגמא: "הפעילות הייתה מאורגנת כהלכה", "הפעילות סיפקה לי הנאה ואתגר" או "בזכות התכנית, התפיסות שלי כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר".

ג. שלוש שאלות פתוחות בנוגע לתדירות המפגשים, חוויות מהפעילות, קשיים והמלצות לשיפור.

4. **שאלון הערכת הפרויקט בעיני המדריך/המתנדב/החונך** (ראה נספח 5)- השאלון יועד למילוי של מדריכי או מלווי הפרויקט במטרה להעריך את תרומת הפרויקט מנקודת מבטם. השאלון כלל 5 שאלות פתוחות להערכת ייחודיות הפרויקט ותרומתו וכן הערכת התפקיד הדרוש ממדריך/חונך/ מתנדב אשר מלווה פרויקטים אלו, בעיני המשיבים.

5. **מדריך ראיון למועצות אזוריות שהתעניינו במיזם אך לבסוף לא פיתחו פרויקט** (ראה נספח 6) **–** המדריך כלל שאלות לבחינת הגורמים המקדמים והמעכבים את המועצות האזוריות מלפתח ולהפעיל פרויקטים חברתיים לאנשים עם מוגבלות. במדריך הוצעו 8 שאלות פתוחות לשיח עם הדמויות הרלוונטיות במועצות האזוריות, ומטרתו ללמוד בעיקר על החסמים בהם נפגשו בדרך להנעת הפרויקט (למשל " אם אכן התעניינתם כמ.א. במיזם החברתי שהוצע על ידי הקול הקורא של קרן שלם (או בדרך אחרת), אך בסופו של דבר משהו "נכשל" בתהליך ולא יצאתם לדרך- האם תוכלו לנסות ולהסביר מה היו הסיבות לכך? מהם המכשולים שעמדו בפניכם?") וכן על פתרונות אפשריים (למשל "האם לדעתך ניתן היה לעשות משהו אחר על מנת שהמיזם יצא בסופו של דבר לפועל? מה יכול לדעתך לקדם הנעת פרויקטים אלו?").

6. **שאלות עבור המועצות האזוריות שכלל לא הגישו בקשה להשתתפות בקול הקורא** (ראה נספח 7)- שאלון קצר זה פותח על מנת לנסות וללמוד על הסיבות לאי-מענה לקול הקורא של הקרן, וכן על רצונם ונכונותם של המועצות לקחת חלק במיזם זה בעתיד. בשאלון 3 שאלות פתוחות והוא הועבר באמצעות סקר מקוון הנשלח למיילים האישיים של נציגי המועצות האזוריות שאינם השיבו לקול הקורא.

7. **איסוף וניתוח מסמכים, סיכומי מפגשים, סיכומי שיחות ומסמכי תובנות** שהצטברו אצל אנווה הפרויקטורית במהלך הנעת המיזם לראשונה וכן בשנה השנייה למיזם[3].

ו. פיילוט לבדיקה ראשונית של כלי ההערכה

מטרת הפיילוט הייתה לבחון את איכותו של השאלון שנבנה לצרכי הערכת התכנית. התאמתו נבדקה מבחינת: זמן מילוי השאלון, מידת ההבנה של המשיבים, ניסוח ההיגדים והשאלות בשאלון (האם חד-משמעי), בדיקה אם יש דברים חסרים לדעתם בשאלון? הערכת שביעות רצונן משאלון זה מבחינת התחושות שליוו אותם בעת

[3] דו"ח הערכה הנוכחי מתייחס לממצאי המיזמים החברתיים שהחלו לפעול בשנת תשע"ח בלבד (סבב א'). ממצאי תשע"ט (סבב ב') יופיעו בדו"ח עתידי.

המילוי (כלומר, שלא היו למשל שאלות חודרניות או אינטימיות מידיי לטעמן), ואיתור בעיות נוספות שעשויות לצוץ בשאלונים השונים.

הפיילוט התבצע על הפרויקט הראשון שהסתיים, משום שייחודיותו של הפרויקט מקשה על ביצוע פיילוט בקרב אוכלוסייה אחרת לפני כן. יחד עם זאת, השאלונים הכמותיים הועברו ל-2 ממנהלי הפרויקטים על מנת לקבל חוות דעת ומשוב ראשוני לכלי. בעקבות כך, שינויים נעשו בכלי המחקר הבוחנים את שביעות רצון המשתתפים בפרויקטים וכן הוכנס כלי מחקר נוסף הבוחן את תרומת הפרויקט בעיני המלווים/המדריכים.

ממצאי ההערכה

חלק א':

מיפוי רעיונות למיזמים ותיאור הפרויקטים שפותחו בפועל (במסגרת הקול הקורא שהופץ בשנת תשע"ח – סבב א')

מתוך ניתוח המסמכים של רעיונות שהועלו בפגישות שערכה הפרויקטורית עם נציגים ממועצות אזוריות לאחר פרסום הקול הקורא בשנת תשע"ח ולפני הנעת המיזמים לראשונה עולה כי השירותים שהיו קיימים במועצות השונות לאנשים עם צרכים מיוחדים הם בתחומים הבאים (לטבלה המפרטת את כלל השירותים ושכיחותם ראה נספח 8) :

1. **תחום הפנאי-** במהלך הפגישות הועלו כ-34 שירותים הקיימים בתחום זה: מועדונים חברתיים, מועדוניות, תנועות נוער, קייטנות, פעילויות משותפות עם הורים ומתנדבים, פעילויות בשילוב בקהילה וחוגים.
2. **תחום החינוך-** במהלך הפגישות הועלו כ-18 שירותים הקיימים בתחום זה: גנים תקשורתיים/טיפוליים, בתי ספר לחינוך מיוחד, יום לימודים ארוך, חונכויות ושילוב.
3. **שילוב בקהילה והעלאת מודעות לאנשים עם צרכים מיוחדים-** במהלך הפגישות הועלו כ-16 שירותים הקיימים בתחום זה: תכנית 'קהילה נגישה', תכנית 'קהילה תומכת', תכנית 'קהילה מחבקת', תכנית 'קהילה מאמצת', תכנית 'נוער נגיש', תכנית 'מחדדים עפרונות', תכנית 'מתמסרים לקהילה' ותכנית 'מתחברים לקמפוס'.
4. **שירותים עבור בני משפחות של אנשים עם מש"ה-** במהלך הפגישות הועלו כ-12 שירותים הקיימים בתחום זה: תכנית 'מנהיגות הורית', קבוצות למידה להורים, תכנית 'יוזמה הורית', קבוצות תמיכה רגשית, אירועים מיוחדים עבור המשפחות ושליחת מידע למשפחות בנושא מיצוי זכויות.
5. **תחום התעסוקה-** במהלך הפגישות הועלו כ- 11 שירותים הקיימים בתחום זה וכוללים מרכזי תעסוקה נתמכת, מע"ש, שילוב תעסוקתי ועוד.
6. **דיור מוגן בקהילה** (כ-4 מסגרות בתחום זה).
7. **תחום הטיפול-** במהלך הפגישות הועלו כ-3 שירותים הקיימים בתחום זה וכוללים מעון יום שיקומי ומרכז טיפולי.
8. **מועדונים שיקומיים** (כ-3 מסגרות בתחום זה).
9. **סביבה תומכת** (2 תוכניות בתחום זה).

כמו כן, במהלך הפגישות הועלו יוזמות ורעיונות לפיתוח מיזמים במועצות האזוריות וכן יוזמות ספציפיות לתמיכת קרן שלם במיזמים אלו. היוזמות התאפיינו בעיקר כשייכות לתחומי הפנאי והשילוב של אנשים עם

צרכים מיוחדים בקהילה, פרויקטים להנגשת מבנים, העלאת מודעות חברתית לאנשים עם צרכים מיוחדים בקהילה ובקרב אנשי המקצוע, תמיכה בבני משפחה של אנשים עם מש"ה, מיזמים בתחום החינוך והליווי ועוד (לרשימה המפורטת ראה נספח 9).

מתוך אלו, קרן שלם התמקדה בתמיכה בפיתוח מיזמים חברתיים המתמקדים בפעילויות הפנאי ומערבות שילוב אנשים עם מש"ה בקהילה. להלן 8 המיזמים החברתיים שיצאו לפעול במועצות האזוריות במסגרת הקול הקורא שהפיצה קרן שלם בשנת תשע"ח:

לוח 2: מיזמים חברתיים שיצאו לפועל – קול קורא שנת תשע"ח

	שם המועצה	שם הפעילות	תיאור הפעילות
1	**מ.א. חבל מודיעין**	תאטרון קהילתי	חוג תאטרון ששילב אוכלוסיות שונות עם מוגבלות והתקיים במסגרת המועדון החברתי.
2	**מ.א. גלבוע**	חוג תאטרון משלב	חוג תאטרון ששילב השתתפות בין אנשים עם מוגבלות וללא מוגבלות וכן בין החברה היהודית לחברה הערבית.
3	**מ.א. שומרון**	משתלבים בקהילה	מוקדים אזורים של חונכויות אישיות ופעילות קבוצתית של נוער בישובים עם ילדים עם צרכים מיוחדים.
4	**מ.א. מטה אשר**	שילוב ילדי מש"ה בחוג אומנות ובחוג מוזיקה	תכנית משלבת ילדים עם צרכים מיוחדים וילדים ללא מוגבלות בתחומי האומנות והצגת התוצרים בסיומו.
5	**מ.א. זבולון**	פרויקט העצמת נוער/ 'חוג שלם'	חוג משלב ושוויוני לילדים עם וללא מוגבלויות. 2 קבוצות לצעירים (גילאי 14-11) ובוגרים (גילאי 15-21). הפעילויות כללו חוג בישול, חוג תיפוף ויצירה.
6	**מ.א. חוף הכרמל**	משתלבים בטבע	יציאה אחת לחודש לטיול מונגש עם תחבורה מונגשת במקומות בסביבת המועצה, בכל מקום מדריך מעביר היכרות עם המקום והשטח. בהשתתפות אנשים עם צרכים מיוחדים בליווי קרוב (חבר/משפחה). בהמשך הצטרפו גם אנשים מהקהילה.
7	**מ.א. מנשה**	קהילה בטיול	ייצור מרחבים קהילתיים בהם משפחות לאנשים עם צרכים מיוחדים יכולים להרגיש בנוח וליצור קהילה, חיזור הקשרים בתוך המשפחות וכן יצירת קשרים בין אוכלוסיות שונות בקהילה. הפעילויות כללו: נופש קהילתי, פעילויות אתגריות וחברתיות במרחב היישוב, פעילות קבועה של תנועת הנוער של בית אקשטיין.
8	**מ.א. עמק המעיינות**	פרויקט עמק נגיש	חוג רכיבה על אופניים המיועדות לאנשים עם מוגבלות בליווי אדם ללא מוגבלות.

חלק ב': הערכת הפרויקטים בעיני המשתתפים עצמם (עם ובלי מוגבלות)

1. הערכת הפרויקט בעיני המשתתפים עם מוגבלות (מש"ה + מוגבלויות אחרות)

על מנת להעריך את שביעות הרצון מהפרויקטים ותרומתם, התבקשו המשתתפים עם מוגבלות להשיב על שאלונים בסיום הפרויקט (בעזרת בני משפחתם). בלוח 3 מובאים נתוני הרקע של 36 המשיבים עם המוגבלות מ-5 המועצות האזוריות שנכנסו למדגם.

לוח 3: נתוני הרקע של המשיבים עם מוגבלויות ומשפחותיהם (סבב א', N=36)

משתנים	ערכים	שכיחויות	שכיחויות באחוזים
אפיון המוגבלות (n=26)	**מוגבלות שכלית**	14	54%
	אוטיזם	3	12%
	שיקומי	4	15%
	אחר	5	19%
רמת מוגבלות (n=21)	**קלה**	9	42%
	קלה- בינונית	6	29%
	בינונית קשה	6	29%
משתייך לחברה ה: (n=27)	**יהודית**	23	85%
	ערבית	4	15%
ממוצע (וס"ת) גילאי המשתתפים עם מוגבלות (n=24): 22 (16.2). טווח הגילאים נע בין 5 ל- 67			
ממוצע (וס"ת) מספר המפגשים בהם השתתפו המשיבים עם המוגבלות: (n=19): 38 מפגשים (43.3)			
ממוצע (וס"ת) מספר המפגשים בהם השתתף בן המשפחה (הורה או אחר, n=21): 5 מפגשים (4.6)			

n= מספר המשיבים על שאלה זו

ראשית, נשאלו המשתתפים עם המוגבלות מה הם יכולים לספר על הפעילות בה השתתפו?. 24 מהמשתתפים השיבו על שאלה זו (מתוכם 7 אנשים עם מש"ה ו- 17 אנשים עם מוגבלויות אחרות). לפירוט התייחסויותיהם של המשתתפים בחלוקה לפרויקטים בהם לקחו חלק, ראה לוח 4.

לוח 4: התייחסויותיהם המילוליות של המשתתפים בעלי מוגבלויות - בחלוקה לפרויקטים (N=24)

** תכלת= אנשים עם מש"ה, סגול=מוגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות*

שם הפרויקט והמועצה	התייחסויות המשתתפים
'משתלבים בקהילה'- מ.א. שומרון (N=6)	"כשהייתי קטנה זה העסיק אותי, היום אני גדולה ורוצה לעזור לאחרים; "אני שמחה להיות כאן"; "זה כאילו פעילות שהנוער של רבבה עושה לטובת בעלי מוגבלויות וכל פעם בחודש הם עושים ביום שלישי ונפגשים ומשחקים"; "זה כיף"; "כיף חיים ממש, שיהיה יותר"; "כיף לי, אני נהנית"; "אוהב את החונכים, החברה, שינוי אווירה, משהו חגיגה רק בשבילנו"
חוג האומנות- מ.א. מטה אשר (N=2)	"אומנות- קורס טוב"
'משתלבים בטבע'- מ.א. חוף הכרמל (N=5)	"אהבתי מאוד בחמי געש ובאגמון החולה היה מעייף הליכה מרובה ללא אינטראקציה"; "הטיולים היו מעניינים ומהנים מאוד"; "היה טיול מהנה וכייפי, נהנתי בחברתו של יוסי והבן שלו והיה לי כיף"; "מהנה מאוד ומאוד חשובה"; "משפר את ההרגשה להגיע למקומות שלא חשבתי להגיע אליהם"
'עמק נגיש'- מ.א. עמק המעיינות (N=4)	"כיף"; "מיכל אוהבת את החוג וגם את המתנדבים והכל ואת אוסי"; "החוג תורם רבות לאור וכיף לו לבוא לחוג"; "זה עוזר לי לגוף וגם שביל עוזר לי לרגליים"
'תאטרון קהילתי'- מ.א. חבל מודיעין (N=7)	"הופענו בפני הרבה אנשים, היה כיף"; "היה כיף לעשות ביחד את ההצגה- 'עוד יהיה לי', אני הייתי טבחית. היינו עושים חזרות"; "הצגה 'עוד יהיה לי', חוויה מרתקת. מרגש. המשפחה באה לראות וזה היה מרגש וכיף"; "כל אחד היה בתפקיד שלו, אני שרתי סולו שיר בערבית"; "עשינו הצגה, אני הייתי המלצר ועשינו חזרות. אהבתי להגיש דגים חריפים וכולם היו אומרים לי 'אוי זה חריף'"; " קטעים- היה מסעדה, רב ורבנית, אני שרתי שיר של זוהר ארגוב. בהכנות להופעה הייתה מוזיקה, בחירת שיר, חילקו תעודות"; "תרגילים, משחקי דמויות, תקשורת. מתגעגעים לבמאים- אירית והשני"

כפי שניתן לראות בלוח 4, חלק מהתייחסויות המשיבים נגעו לנעשה בפעילות עצמה בפרויקט בהם לקחו חלק. יחד עם זאת, רבים מהם הביעו את הנאתם מהפעילות עצמה במסגרת המיזם, הנאה מחברת המשתתפים והמלווים וכן לתרומת הפעילות עבורם.

שנית, נשאלו המשתתפים מה הם הכי אהבו בפעילות בה לקחו חלק? 25 מהמשתתפים השיבו על שאלה זו (מתוכם 8 אנשים עם מש"ה ו- 17 אנשים עם מוגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות). את התייחסויותיהם של המשתתפים בחלוקה לפי הפרויקטים בהם השתתפו ראה לוח 5.

לוח 5: התייחסויותיהם המילוליות של המשתתפים בעלי מוגבלויות - בחלוקה לפרויקטים (N=24)

** תכלת= אנשים עם מש"ה, סגול=מגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות*

שם הפרויקט והמועצה	התייחסויות המשתתפים
'משתלבים בקהילה'- מ.א. שומרון (N=6)	"את ימי ההולדת"; "שעושים ימי הולדת לי ולכולם"; ימי הולדת, אומנים ושיוצאים לפעילויות מיוחדות מחוץ לרבבה"; "הרבה דברים: את החונכים שלי, את המשחקים שעושים, האוכל ואת זה שאכפת להם ממני"; "לפגוש חברים, לעזור ולהיות גם כמו חונכת לקטנות ממני"; לשחק ולהכין עוגיות"
חוג האומנות- מ.א. מטה אשר (N=2)	"הציור" (2)
'משתלבים בטבע'- מ.א. חוף הכרמל (N=6)	"אני אוהב הכל. מהנסיעה באוטובוס כולל אגמון החולה ובמיוחד לאכול ביחד"; "המפגש עם אנשים והטיול בטבע"; "האווירה, החופש וההנאה"; "נעים להיות יחד עם אנשים נוספים וגילוי משותף";"העשייה בעיקר והביחד עם חברים שלא הכרתי"; "ישיבה במעגל ושיחה ושירה עם גיטרה"
'עמק נגיש'- מ.א. עמק המעיינות (N=4)	"את החברים אורי ודותן"; "רוכבים קצת קשה אבל אוהבת"; "אני מתחבר לחברים שלי ועוזר לחלשים"; "את החברים"
'תאטרון קהילתי'- מ.א. חבל מודיעין (N=7)	"את השיר ששרתי- בדד, אני אוהב את זוהר ארגוב"; "הכי אהבתי לשחק"; "זה משחרר, אנחנו נהנים. אני בחורה ביישנית וזה נתן לי בטחון, השראה, שמחה. הכי אהבתי לשחק, לשיר, לרקוד. לתת את כל כולנו לקהל ולמשפחה"; "לא כל כך זוכרת"; "להיות הטבחית, אני אוהבת לבשל"; "לראות את כולם מציגים"; "שאני הייתי המלצר"

כפי שניתן לראות בלוח 5, התייחסויות המשתתפים נגעו אכן בתכני הפעילויות מהם נהנו. כמו כן, חלק מהמשיבים הביעו את הנאתם מכך שהפעילות יצרה הזדמנות לחיבור ומפגש עם חברים חדשים. בנוסף, התייחסו חלק מהמשיבים לתרומת הפעילות עבורם (כגון תחושת האכפתיות כלפיהם). זאת ועוד, 2 מהמשיבים הביעו כי חשו שבמקביל הם גם תורמים לאחרים:

"אני מתחבר לחברים שלי ועוזר לחלשים"

"לפגוש חברים, לעזור ולהיות גם כמו חונכת לקטנות ממני"

לאחר מכן, נשאלו המשתתפים, האם דיברו עם האנשים האחרים שהשתתפו בפעילות? 27 מהמשתתפים השיבו על שאלה זו (מתוכם 9 אנשים עם מש"ה ו- 18 אנשים עם מוגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות). **26 מהמשתתפים השיבו ש"כן" ואילו משיב אחד ענה ש"לא"** (*לא ידועה סוג המוגבלות של משיב זה).

במקביל, נשאלו המשתתפים, האם היו מעדיפים שיבואו רק אנשים כמוהם (עם מוגבלות) או גם אנשים אחרים (ללא מוגבלות)? 24 מהמשתתפים השיבו על שאלה זו. **בקרב המשתתפים עם מש"ה, השיבו 7 אנשים- 5 רצו שיבואו לפעילות גם אנשים ללא מוגבלות, 3 התלבטו/לא ידעו לענות על השאלה ומשיב אחד ענה כי היה רוצה שיבואו רק אנשים כמוהו/עם מוגבלות לפעילות. בקרב המשתתפים עם מוגבלויות אחרות/שלא ידועה סוג המוגבלות, השיבו 17 אנשים, מתוכם 16 השיבו כי היו רוצים שיבואו לפעילות גם אנשים ללא מוגבלות ומשיב אחד היה רוצה שיבואו רק אנשים כמוהו/עם מוגבלות לפעילות.**

באיור 1, ניתן לראות את דפוס המענה של כלל המשיבים על השאלה זאת.

איור 1: תשובות המשתתפים עם מוגבלות לשאלה:
"האם אתה מעדיף שיבואו לפעילות רק אנשים כמוך (עם מוגבלות)
או גם אנשים אחרים (ללא מוגבלות)?" (N=26)

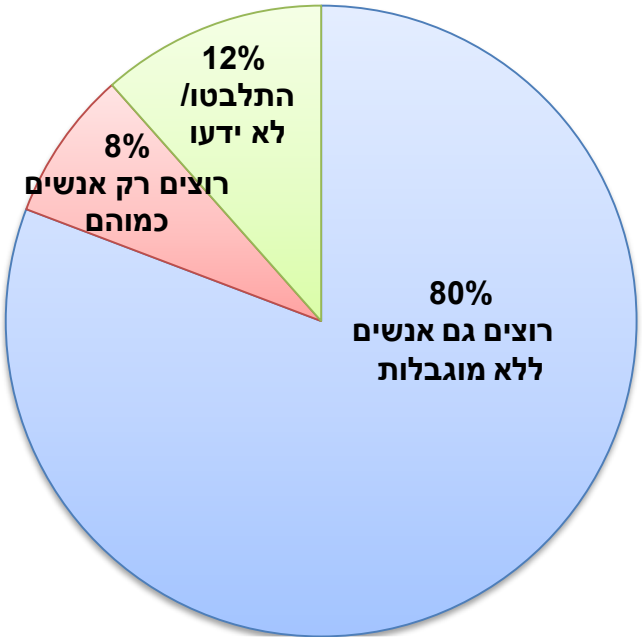

כמו כן, 18 מהמשיבים (6 משיבים עם מש"ה ו-12 משיבים בעלי מוגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות), פירטו מדוע הינם מעדיפים שיבואו רק אנשים כמוהם או גם אנשים אחרים, ואת התייחסויותיהם המילוליות ניתן לראות בלוח 6.

לוח 6: התייחסויותיהם המילוליות של המשתתפים בעלי מוגבלויות - בחלוקה לקטגוריות מענה (N=18)

** תכלת= אנשים עם מש"ה, סגול=מגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות*

קטגוריה	דוגמאות להתייחסויות	שכיחות
התייחסויות שעלו בקרב המשתתפים שהיו רוצים שיבואו לפעילות גם אנשים ללא מוגבלות	"כי אז יהיה יותר כיף"; "כיף לנו ביחד"; "שיכירו אותנו הילדים המיוחדים"; "בשביל ללמוד מהם דברים חדשים"; "כדי ללמד אותנו יותר דברים, אנשים רגילים יכולים לעשות הכל איתנו"; "כדי לשלב בין השניים"; "כי עם אנשים כמוני אני נמצא כל היום בבית הספר"; "כיף לי איתם"; "נותן להרגיש שווה בין שווים"; "שההצגה תהיה יותר ארוכה"; "שיבואו להתרשם"; "שיכירו אותנו שידעו שגם אנחנו יכולים להנות כמוהם";	15 (11+4)
התייחסויות שעלו בקרב המשיבים שהתלבטו כיצד לענות	"מיכלי אוהבת אדם לא בטוח שמשנה לה"; "מתלבט ולא יודע. כי אם יבואו אחרים אנחנו נהיה במצב פחות, מצד שני כן רוצה שיבואו";	2
התייחסויות שעלו בקרב המשתתפים שהיו רוצים שיבואו לפעילות רק אנשים כמוהם	"לא רוצה אנשים שאני לא מכירה והייתי מתביישת. יכולים לצחוק עלינו";	1

בנוסף, נשאלו המשתתפים האם הם חושבים שכדאי לעוד אנשים לבוא לפעילות זו? על שאלה זו, השיבו 28 משתתפים. **מתוך 10 משיבים עם מש"ה, 9 השיבו ש"כן" ומשיב אחד ענה "לא". מתוך 18 משיבים עם מוגבלויות אחרות/שלא ידועה סוג המוגבלות, 17 השיבו ש"כן" ומשיב אחד ענה "לא".**

באיור 2, ניתן לראות את דפוס המענה של כלל המשיבים על שאלה זו.

איור 2: תשובות המשתתפים עם מוגבלות לשאלה "האם את/ה חושב שכדאי לעוד אנשים לבוא לפעילות זו?" (N=28)

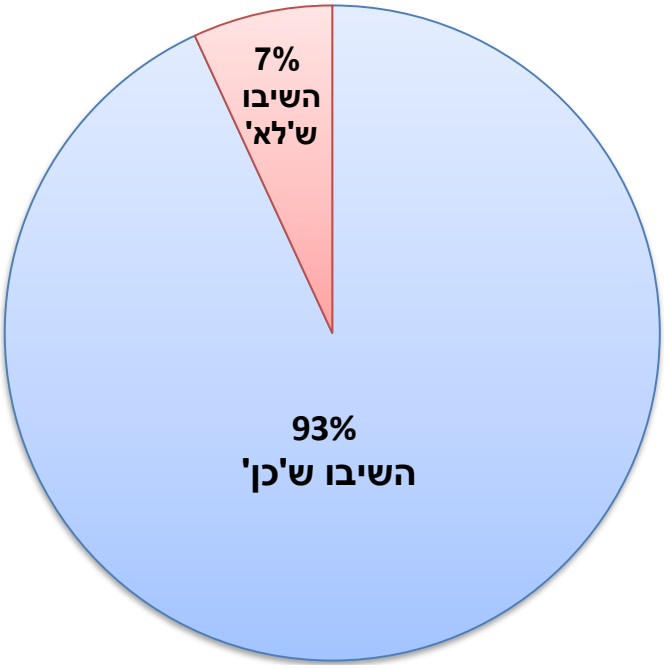

כמו כן, 19 מהמשיבים שענו כי כדאי לעוד אנשים לבוא לפעילות (5 משיבים עם מש"ה ו-14 משיבים בעלי מוגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות), פירטו מדוע זאת ההעדפתם ואת התייחסויותיהם המילוליות ניתן לראות בלוח 7.

לוח 7: התייחסויותיהם המילוליות של המשתתפים בעלי מוגבלויות שהשיבו 'כן' - בחלוקה לקטגוריות (N=19)

** תכלת= אנשים עם מש"ה, סגול=מגבלויות אחרות/לא ידועה סוג המוגבלות ** חלק מההתייחסויות נספרו במספר קטגוריות*

קטגוריה	דוגמאות להתייחסויות	שכיחות
כי הפעילות מהנה	"גורם לך להתחבר לאנשים, לדבר ולהנות"; "המשחקייה עושה שמח למי שבא לפה"; "כי זה כיף חיים מאוד"; "כדי שלא יפספסו דבר טוב"; "כי זה היה כיף בתאטרון"; "כי זה היה לי נעים, כיף להכיר אנשים, גאווה למשפחה";	9 (5+4)
יהיה יותר מעניין ומהנה אם יבואו עוד אנשים	"יהיה יותר מעניין"; ככל שיהיה יותר אנשים ההנאה תהיה גדולה יותר"; "כמה שיותר טוב יותר"; "שיבואו, יהיה יותר כיף בתאטרון";	4

הזדמנות להכיר אנשים חדשים	"שיהיו עוד חברים"; "להרחיב את הקשר עם עוד אנשים";	4 (2+2)
הגברת המודעות	"הגברת המודעות"; "כדי לראות שרוצים אז יכולים"; "להתרשם, להשתתף בפעילות";	3
בשל תרומת הפעילות	"לי זה נותן את הצורך להשתחרר";	1
התייחסויות נוספות	"כי רוצים לטייל במחיר זול ולמרות השינוי נחוץ";	1

לבסוף, נתבקשו המשתתפים לסמן האם אוהבים/לא אוהבים לבצע פעולות שונות, ביניהם ללכת לפעילות אשר התקיימה במסגרת המיזם החברתי במועצה. את שכיחות המענה בנוגע לפעילויות השונות בקרב המשיבים, ניתן לראות בלוח 8.

לוח 8: שכיחות המענה "אוהב" לגביי פעילויות שונות שהוצגו בקרב המשיבים

שם הפעילות	שכיחות המענה- 'אוהב' על הפעילויות השונות		
	משיבים עם מש"ה	משיבים עם מוגבלויות אחרות	סה"כ משיבים עם מש"ה+ מוגבלויות אחרות
להיות בבית עם המשפחה	10 מתוך 10	17 מתוך 18	27 מתוך 28
להיות עם חברים	10 מתוך 10	15 מתוך 17	25 מתוך 27
ללכת לפעילות המתקיימת בפרויקט במועצה	10 מתוך 10	16 מתוך 16	26 מתוך 26
לצפות בטלוויזיה	10 מתוך 10	14 מתוך 16	24 מתוך 26
לעשות ספורט או לשחות	8 מתוך 10	12 מתוך 17	20 מתוך 27
לטייל	8 מתוך 10	17 מתוך 18	25 מתוך 28
ללכת לחוג	8 מתוך 8	15 מתוך 16	23 מתוך 24

2. הערכת הפרויקט בעיני המשתתפים ללא מוגבלות

בהמשך להערכת שביעות הרצון מהפרויקטים ותרומתם, התבקשו גם כן המשתתפים ללא מוגבלות להשיב על שאלונים בסיום הפרויקט. בלוח 9 מובאים נתוני הרקע של 17 המשיבים הללו מ-5 המועצות האזוריות שנכנסו למדגם.

לוח 9: נתוני הרקע של המשיבים ללא מוגבלות (סבב א', N=17)

משתנים	ערכים	שכיחויות	שכיחויות באחוזים
מגדר (n=16)	**גבר**	10	63%
	אישה	6	37%
משתייך לחברה ה: (n=16)	**יהודית**	6	37%
	ערבית	10	63%
ממוצע (וס"ת) גילאי המשתתפים ללא מוגבלות (n=5): 66. טווח הגילאים נע בין 53 ל- 83			
ממוצע (וס"ת) מספר המפגשים בהם השתתפו המשתתפים ללא מוגבלות (n=17): 9 מפגשים (4.5)			
כיצד שמעתם על הפעלות? **11 מהמשיבים שמעו על הפעילות דרך המועדונית, 1 שמעה מהעו"ס, 1 קיבל הודעה מהמועצה האזורית, 1 דרך חברים, 1 דרך אשתו, משיבה אחת היא רכזת המועדון בו התקיים הפרויקט ואחת במועדון קהילה תומכת.**			
מדוע החלטתם לקחת חלק בפעילות? **11 מהמשיבים ציינו כי הסיבה שהחליטו לקחת חלק בפעילות היא אהבתם לאומנות או/ו חוגים, ל-2 משיבים הרעיון נשמע מעניין, 1 כדי להכיר/לטייל, 1 רצה לעזור לאשתו, 1 מתוקף תפקידה, 1 בשביל הנאתה.**			

** n= מספר המשיבים על שאלה זו*
*** שאלוני משיבים שהשתתפו בפרויקטים ללא מוגבלות התקבלו מ-2 מועצות בלבד.*

ראשית, המשתתפים ללא מוגבלות התבקשו לדרג היגדים הנוגעים בשביעות רצונם מהפרויקט, תרומתו בעיניהם ועמדתם בנוגע לשילוב בין אוכלוסיית המשתתפים (עם ובלי מוגבלויות) (מ'לא מסכים' ועד ל'מסכים במידה רבה' או לסמן אם אינם יודעים/ההיגד לא רלוונטי עבורם). בלוח 10 מוצגים התפלגות המענה וממוצע דירוגי ההיגדים בקרב משיבים אלו.

לוח 10: דפוס דירוגי ההיגדים- משתתפים ללא מוגבלות (N=17)

היגדים	מידת הסכמה (מ-1= 'לא מסכים' ועד 4= מסכים במידה רבה מאוד)			
	לא מסכים או במידה מועטה	רבה	רבה מאוד	ממוצע (וס"ת)
שביעות רצון מהפרויקט				
הפעילות במסגרת הפרויקט הייתה מוצלחת	-	2	15	3.9 (0.3)
הפעילות במסגרת הפרויקט ענתה על הציפיות שלי	-	1	16	3.9 (0.2)
הפעילות במסגרת הפרויקט ריגשה אותי	1	1	15	3.8 (0.5)
הפעילות סיפקה לי הנאה ואתגר	-	-	17	4.0 (0.0)
נכחתי ברוב המפגשים שהתקיימו במסגרת הפרויקט (n=16)	3	-	13	3.4 (1.2)
הפעילות הייתה מאורגנת כהלכה	-	1	16	3.9 (0.2)
התנאים בהם התקיים הפרויקט היו טובים ומתאימים	-	2	15	3.9 (0.3)
דיברנו על הפעילות של הפרויקט גם בבית (שיתפנו בחוויות, התכוונות לקראת.. וכד') (n=15)	-	-	15	4.0 (0.0)
אמליץ למשפחות נוספות להשתתף במיזם	-	1	16	3.9 (0.2)
סה"כ הממוצעים (וס"ת): 3.9 (0.3)				
שביעות רצון מצוות ההדרכה				
צוות ההדרכה התייחס בכבוד לכל המשתתפים	-	-	17	4.0 (0.0)
צוות ההדרכה היה מקצועי	-	1	16	3.9 (0.2)
סה"כ הממוצעים (וס"ת): 3.97 (0.1)				
על השילוב ותרומתו לשינוי בעמדות				
במהלך הפעילות נוצרו קשרים חברתיים בין אנשים ללא מוגבלות לאנשים עם מוגבלות	1	-	16	3.8 (0.7)
הייתי מעדיף אילו היו מפרידים במהלך הפעילות בין האנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות*	6	-	11	2.9 (1.5)
בזכות התכנית, התפיסות שלי כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר	1	1	15	3.8 (0.8)
הופתעתי לטובה לראות מה אנשים עם מוגבלות מסוגלים לעשות	1	2	14	3.8 (0.6)
לדעתי, הפרויקט מצליח לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה	-	1	16	3.9 (0.2)
אני חושב שהפרויקט תורם גם לאנשים עם מוגבלות וגם לאנשים ללא מוגבלות	-	-	17	4.0 (0.0)
לדעתי חשוב שיהיו עוד פרויקטים שמשלבים אנשים עם מוגבלות בקהילה	-	-	17	4.0 (0.0)
סה"כ הממוצעים (וס"ת): 3.6 (0.3)				
סה"כ הממוצעים הכללי (וס"ת): 3.8 (0.3)				

**היגד שלילי. סה"כ הממוצעים חושב לאחר היפוכו.*

כפי שניתן לראות בלוח 10, נראה כי דירוגי המשתתפים את ההיגדים משקפים שביעות רצון מהפרויקט בהם לקחו חלק ומצוות ההדרכה במידה רבה מאוד. במקביל, ממוצע דירוגי ההיגדים הנוגעים לשילוב בין משתתפים עם מוגבלויות לבין משתתפים ללא מוגבלויות במהלך הפעילויות, משקף גם הוא, הסכמה רבה עד רבה מאוד בנוגע להצלחת השילוב ותרומתו לשינוי בתפיסותיהם כלפי אנשים עם מוגבלויות.
על אף זאת, בנוגע להיגד (השלילי) "*הייתי מעדיף אילו היו מפרידים במהלך הפעילות בין האנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות*", נמצאה הסכמה רבה עם היגד זה, כאשר 11 מתוך 17 מהמשיבים הסכימו במידה רבה מאוד עם היגד זה.

שנית, נשאלו המשתתפים ללא מוגבלות "האם מספר המפגשים, התדירות שלהם ומשך כל מפגש - התאימו לצרכים שלהם? (אם לא- מדוע?)", **מתוך 17 משיבים, 16 ענו ש"כן" ומשיב אחד בלבד השיב ש"לא"** וציין: *"מספר המפגשים-2 לא מספיק. מי שהשתתף לא היה חלק מקבוצת המוגבלים. הרוב לא הבינו המשמעות. היה בשביל טיול זו".*

לאחר מכן, הוזמנו המשיבים לשתף בחוויה מיוחדת או מרגשת שהתרחשה במסגרת הפעילות. להלן מספר התייחסויות שהתקבלו:

"בזמן ארוחת צהרים נוצרו חיבורים שלא יכלו להתקיים בזמן ובמקום אחר"
"הופתעתי לראות את השילוב של המוגבלים ללא הרגשת נחיתות שמחים ומשתתפים"
"כשישבנו במעגל עם המוגבלים ודיברנו ושרנו היה חשוב ומהנה"
"השילוב של הנכים בטיולים בטבע מהנה מאוד וכיף לראותם מאושרים"

לבסוף, נשאלו המשתתפים "האם נתקלת בקשיים כלשהם במהלך הפעילות או דברים שלדעתך כדאי לשפר?". 15 משיבים התייחסו לשאלה זו, מתוכם 14 השיבו ש"לא". יחד עם זאת, משיבה אחת ציינה כי "הציפיות לא היו ברורות. התושבים ישבו בנפרד מהמוגבלים".

חלק ג': הערכת הפרויקטים בעיני המשפחות של משתתפים עם מוגבלות

ראשית, בני משפחות המשתתפים עם מוגבלויות, התבקשו לדרג היגדים הנוגעים בשביעות רצונם מהפרויקט ותרומתו לבן משפחתם (מ'לא מסכים' ועד ל'מסכים במידה רבה' או לסמן אם אינם יודעים/ההיגד לא רלוונטי עבורם). בלוח 11 מוצגים התפלגויות דפוס המענה וממוצע דירוגי ההיגדים בקרב משיבים אלו, כולל הפרדה בין בני משפחה למשתתפים עם מש"ה לעומת מוגבלויות אחרות.

לוח 11: דירוגי המשפחות בהיגדים השונים (N=27-29), וחלוקה למשפחות משתתפים עם מש"ה (N=14) לעומת מוגבלות אחרת (N=15)

היגדים	מידת הסכמה					מידת הסכמה (חלוקה לסוג מוגבלות)	
	0 = לא יודע/לא רלוונטי*	1-2 = לא מסכים או במידה מועטה	3 = במידה בינונית	4 = במידה רבה	**ממוצע כללי (וס"ת) סולם המדידה 1-4**	ממוצע (וס"ת) מש"ה	ממוצע (וס"ת) מוגבלות אחרת
הפעילות במסגרת הפרויקט הייתה מוצלחת וענתה על הציפיות שלנו	-	2	6	20	**3.6 (0.6)**	3.4 (0.8)	3.9 (0.7)
הייתי שמח/ה לפרויקטים נוספים מסוג זה	-	-	5	23	**3.8 (0.4)**	3.8 (0.4)	3.9 (0.7)
בן/בת משפחתי הגיע/ה לרוב המפגשים בפרויקט	-	2	4	21	**3.7 (0.7)**	3.7 (0.6)	3.5 (0.9)
צוות ההדרכה התייחס בכבוד למשתתפים	-	-	3	24	**3.9 (0.3)**	3.9 (0.4)	3.9 (0.3)
בן/בת משפחתי דיבר/ה על הפעילות גם מעבר לזמן הפעילות (ציפייה לקראתה, שיתוף בחוויות...)	3	-	6	19	**3.8 (0.4)**	3.7 (0.5)	3.8 (0.4)
הפעילות סיפקה לבן משפחתי צרכים שהוא אינו מקבל במסגרות אחרות (אתגר, הנאה וכדומה)	-	3	6	19	**3.5 (0.9)**	3.5 (0.9)	3.5 (0.9)
צוות ההדרכה היה מקצועי	2	3	10	13	**3.3 (0.9)**	2.8 (1.0)	3.8 (0.4)
אני חושב/ת שהפרויקט תורם לשילוב בקהילה	-	2	4	22	**3.7 (0.6)**	3.4 (0.8)	4.0 (0.0)
הפעילות תרמה גם ליתר בני המשפחה	-	4	3	21	**3.6 (0.7)**	3.6 (0.8)	3.6 (0.7)
הפעילות אפשרה לבן/בת משפחתי להרגיש חלק מהקהילה	1	-	7	20	**3.7 (0.4)**	3.5 (0.5)	3.9 (0.3)
אמליץ למשפחות נוספות להשתתף במיזם	-	1	5	22	**3.7 (0.7)**	3.6 (0.8)	3.8 (0.4)
חשתי כי האנשים ללא מוגבלות שהשתתפו בתכנית שינו לטובה את תפיסותיהם כלפי אנשים עם מוגבלות והכירו ביכולות והמסוגלות שלהם	6	1	7	15	**3.6 (0.7)**	3.5 (0.5)	3.6 (0.9)
במהלך הפרויקט, בני/בתי יצר/ה קשרים חברתיים חדשים דבר אשר סייע להקל על תחושת הבדידות (אם קיימת)	1	4	6	17	**3.4 (0.9)**	3.1 (0.9)	3.8 (0.8)
חשתי עלייה במודעות של הסביבה ליכולות ולמסוגלות של אנשים עם מוגבלות	3	5	5	16	**3.4 (0.8)**	3.1 (0.9)	3.8 (0.6)
סה"כ הממוצעים					**3.4 (0.5)**	**3.3 (0.4)**	**3.5 (0.7)**

* עמודת ה"לא יודע/לא רלוונטי" לא הוכנסה לממוצע הדירוגים

לאחר מכך, נשאלו בני המשפחה "האם מספר המפגשים, התדירות שלהם ומשך כל מפגש - התאימו לצרכים שלכם? (אם לא- מדוע?)", 24 בני משפחה השיבו על שאלה זו, דוגמאות להתייחסויותיהם המילוליות בחלוקה לקטגוריות ניתן לראות בלוח 12.

לוח 12: התייחסויותיהם המילוליות של בני המשפחה - בחלוקה לקטגוריות מענה (N=24)

קטגוריה	דוגמאות להתייחסויות	שכיחות
התאימו לצרכים	"כן, בהחלט מתאים"; כן, היו מפגשים טובים"; "כן, במידה רבה";	16
התאימו במידה בינונית לצרכים	"כן וצריך יותר"; "בעקרון כל מה שמגיע טוב, היינו שמחים לפעם בשבוע אבל זה לא ריאלי"; די מתאים"; "הייתי רוצה ושמחה שהיה פעם בשבוע"; "הייתי רוצה יותר עבור ביתי";	6
לא התאימו לצרכים	"לא, מעט מדיי"; "הילדה מפספסת פעילויות בגלל החזרה המאוחרת מהלימודים";	2

כמו כן, הזמנו את בני משפחות המשתתפים לשתף אותנו בחוויה מיוחדת או מרגשת שהתרחשה במסגרת הפעילות. 19 מבני המשפחה התייחסו לשאלה זו ואת התייחסויותיהם בחלוקה לפרויקטים בהם לקחו חלק ניתן לראות בלוח 13.

לוח 13: התייחסויותיהם המילוליות של בני המשפחה - בחלוקה לפי פרויקטים (N=19)

שם הפרויקט והמועצה	התייחסויות המשיבים
'משתלבים בקהילה'- מ.א. שומרון (N=11)	"מאוד שמח להגיע ומצפה לפעילות מדיי שבוע"; "אומנים וימי שיא מחוץ לרבבה"; "בחנוכה הם הכינו חנוכייה והילדה מאוד התרגשה לראות את החונכה שהכינה בעצמה יחד עם שאר החניכות"; "הייתה פעילות משותפת עם הקהילה והיה מיוחד"; "הילד מאוד שמח שבאים לקחת אותו וחוזר מאוד שמח. מבחינתו זה דבר גדול"; "הקטע החברתי מאוד משמעותי. חוזר שמח"; "השגרה שעושה לנו טוב"; "התחושה שהמדריכים מאוד מכבדים את הבקשות שלנו"; "יום ההולדת שלה"; "יערה לא מסכימה ללכת לאירוע משפחתי בחנוכה ורק אחרי שהסברנו לה שאין פעילות היא הסכימה. זה אומר הכל"; "שחגגו לה יום הולדת הייתה מאושרת וזרחה, סיפרה לכולם";
חוג האומנות- מ.א. מטה אשר (N=2)	"היו ציורים מרגשים"; "הציור, כל אחד ציור מיוחד";

'משתלבים בטבע'- מ.א. חוף הכרמל (N=2)	"ארוחת צהרים חווייתית"; "היציאה מהבית והמפגש בטבע מהנה";
'עמק נגיש'- מ.א. עמק המעיינות (N=4)	"אני מרגיש שכיף לו ונהנה מכל החברים"; "ההתגברות של אביבה על הפחד מהאופניים"; "מיכלי מחוברת מאוד למתנדבים שאיתה";

** ממ.א. חבל מודיעין לא התקבלו מענים בקרב בני המשפחה*

כפי שניתן לראות בלוח 13, התייחסויותיהם של בני משפחות המשתתפים בנוגע לחוויה מיוחדת או מרגשת שהתרחשה במסגרת הפעילות, נגעו בעיקר בהנאה מתכני הפעילות, מהשגרה שבהגעה לפעילות וציפייה לקראתה, מהעשייה וגילוי המסוגלות העצמית של המשתתפים, מיצירת חברויות חדשות במסגרת הפעילות וכן מיחס המלווים אל המשתתפים.

לבסוף שאלנו את בני משפחות המשתתפים <u>האם נתקלו בקשיים כלשהם במהלך הפעילות או דברים שלדעתם כדאי לשפר?</u> 19 מבני המשפחה התייחסו לשאלה זו ומתוכם 9 השיבו שלא נתקלו בקשיים. את התייחסויותיהם של בני המשפחה שהרחיבו על הקשיים בהם נתקלו, בחלוקה לקטגוריות ניתן לראות בלוח 14.

לוח 14: התייחסויותיהם המילוליות של בני המשפחה - בחלוקה לקטגוריות מענה (N=19)

קטגוריה	קשיים שצוינו	שכיחות
אי בהירות במהלך הפעילות	"הציפייה מהפעילות לא הייתה ברורה ולא היה שילוב"; "מדריכים יותר עקביים. עמידה בזמנים";	2
צורך בהסעות אל הפעילות	" זקוקים להסעות כדי להגיע!!!"; " קושי של נסיעה, חייבים הסעות";	2
קושי עם זמן ושעות הפעילות	" להוסיף עוד שעות על מנת שהילדה תוכל להיות יותר שותפה"; "קושי מול ביה"ס בגלל שזה בשישי אך החוג חשוב לנו מאוד";	2
אי עמידה בזמנים	" עמידה בזמנים הייתה יכולה להיות יותר יעילה ולהוסיף תוכן";	2
קושי פיזי בפעילות	"יש לסדר את או לשנות את המסלולים. בגלל העליות";	1
שיתוף בני המשפחה	" לשתף יותר בפעילות השוטפת"	1
קושי כלכלי	"שהמועצה תממן את השעות";	1

** חלק מההתייחסויות נספרו במספר קטגוריות*

חלק ד': הערכת הפרויקטים בעיני המלווים/מדריכים

על מנת להעריך את שביעות הרצון מהפרויקטים ותרומתם בעיני מלווי/מתנדבי/מדריכי הפרויקטים, התבקשו אלו להשיב גם כן על שאלונים בסיום הפרויקט. בלוח 15 מובאים נתוני הרקע של 51 המשיבים הללו מ-5 המועצות האזוריות שנכנסו למדגם.

לוח 15: נתוני הרקע של המלווים (סבב א', N=51)

משתנים	ערכים	שכיחויות	שכיחויות באחוזים
מגדר	גבר	19	37%
	אישה	32	63%
משתייך לחברה ה:	יהודית	48	94%
	ערבית	3	6%
ממוצע (וס"ת) זמן השתתפות בפעילות (בשנים): 1.6 (2.4). הטווח נע בין מפגש אחד ל-*14 שנים.			

** הפעילות במסגרת הפרויקט הנוכחי הייתה הרבה יותר קצרה. כנראה מדובר על פרויקטים דומים בהם לקחו חלק לפני כן.*

תחילה, נשאלו המלווים, מה לדעתם הייחודיות של הפעילות בה השתתפו? . את התייחסויות 51 המשיבים בחלוקה לקטגוריה ניתן לראות בלוח 16.

לוח 16: התייחסויותיהם של המלווים לייחודיות הפעילות בה השתתפו - בחלוקה לקטגוריות מענה (N=51)

קטגוריה	דוגמאות להתייחסויות	שכיחות
התייחסויות הנוגעות לתרומת הפעילות לחניכים	"**לפי דעתי הייחודיות של פעילות זו באה לידי ביטוי בהנאה ובחברתיות שבה. הפעילות מהווה חלק כה ניכר וחשוב מחיי החניכים שבה הם מתפתחים פיזית, נפשית וחברתית שזה ממש חשוב**"; "זה פעילות שמשמחת ילדים עם צרכים מיוחדים. הילדים מגיעים למקום עם בעיות דומות להם ומשחקים איתם ונהנים איתם וחוגגים להם יומולדת ועושים להם טוב"; "**אינני מכיר מיזמים אחרים מעין אילו אך קשה להתעלם מהאווירה המדהימה שישנה בכל מפגש של הקהילה. אני באמת מרגיש שהתרומה היא עצומה ומאוד מועילה לחניכים**"; **"לתת לילדים מקום להביע את עצמם להנות ולתת להם מודל לחיקוי";** "לתרום לאנשים שקשה להם **להשתלב בחברה**"; "סיוע לילדים עם מוגבלויות. קידום שלהם בפעילות קבועה פעם בחודש. נתינת מקום לצרכים	24

	ולרצונות שלהם. בפעילויות אלה הם מקבלים יחס אישי לחניך ע"י חבר'ה שבאים לתרום ולעשות טוב בזמנם הלחוץ ומקדישים לכך זמן ומשאבים. **הייחודיות היא בנתינת מקום להם מה שלא מקבלים במקומות אחרים**"; "שהיא עוזרת ותומכת בילדים שצריכים עזרה ומראה שהם כמו כולם"; "היא גורמת לצעירים בעלי מוגבלויות **להתפתח מהרבה בחינות. עוזרת להם לרכוש כלים וגורמת להם לחייך ולשמוח על ידי עשייה**"; "מתן **תחושת מסוגלות** לאנשים עם צרכים מיוחדים"; **"זה נותן לחניכים אפשרות להנות בצורה שווה לילדים רגילים** וגם למשפחות של החניכים לנוח"; **"מענה חברתי לילדים עם צרכים מיוחדים.** הפוגה להורים"; "הפעילות **מתאימה לטווח גילאים רחב**. בין גן לגילאי העשרה המאוחרים **ונותנת מענה חוויתי, תוך כדי העברת תכנים חינוכיים ויפים**"; "הפעילות נותנת **הרגשה טובה של שיוך** לכל אחד מהחניכים";	
התייחסויות הנוגעות לשילוב בין אנשים בחברה	"להכיר את האחר"; "מיוחד ופועל לשילוב בין האנשים בחברה"; "שילדים שאינם בעלי מוגבלויות מתנדבים עם ילדים בעלי מוגבלויות"; "אין הבדל בין ילדים מיוחדים/עם קשיים לבין החונכים. כולם שמחים תמיד להיות שם. נותן תחושה טובה"; "שילדים עם מוגבלויות משתלבים בחברה רגילה ומקבלים יחס שווה ותומך מהחונכים"; "שהיא מאוד מחברת את הילדים המוגבלים לחברה ושיש קשרים ממש טובים בין החונכים לחניכים והחניכים מאוד אוהבים את הפעילויות ובסוף לא רוצים ללכת"; "השילוב של אנשים עם צרכים מיוחדים בחברה הגדולה"; "בני נוער צעירים באים מרצונם החופשי לגמרי ובשמחה גדולה והילדים נהנים. ממש רואים במשך הזמן הם נפתחים ואיך נוצרים קשרים בין החניכים לחונכים"; "זה נותן מענה חברתי לכל הצדדים, משפחתי, תחושת השפעה וזה נותן לכל הילדים הנאה שווה";	14
התייחסויות הנוגעות בנתינה לאחר	"שילוב יפיפה של כושר, קבלת השונה, הכלה ותחושה של חלק ממשהו גדול יותר"; "המקום שלבוא ולתת מעצמך למען ילדים עם צרכים מיוחדים, זמן ומקום בלב למענם"; "קשר ישיר של נוער מהחינוך הרגיל שייחשף ויתעצם מנתינה משמעותית לילדים ונוער עם צמי"ד הצמאים לחברה	10

	ופעילות"; "שבאמת כל החונכים רוצים לתרום ולעזור; "לתרום לאנשים שקשה להם להשתלב בחברה";	
התייחסויות הנוגעות לאווירה החיובית במסגרת הפעילות	"יש אווירה מאוד טובה בין החונכים לחניכים והמקום הזה נותן לילדים הרגשה טובה ושהם רוצים לבוא לפה"; "כל האנשים פה שמחים תמיד, עושים הכל בחיוך ובאים לפה ברצון"; "האהבה בין החניכים וגם בין החונכים"; "היא נותנת הרגשה של בית, של שמחה, זה זמן בו החניך נהנה עם החונך במגוון פעילויות שונות שאנשים נתרמים אליה. ליבי מאפשרת לכולם להגשים את חלומם"; "הייחודיות של פעילות זו לדעתי היא המשפחתיות, האהבה והשמחה בחניכים, אנחנו לא רואים בהם "עול" אלא שמחים בהם";	9
התייחסויות הנוגעות בתרומת הפעילות למשפחות המשתתפים	"הייחודיות של הפעילות "קהילה מאמצת" היא שהיא נותנת המון גם לילדים וגם להורים שלהם. הילדים נהנים מפעילות חודשית מגוונת ועשירה, וההורים נהנים מקצת שקט ומנוחה של שלוש שעות, שבהם הם יכולת לתת יחס לילדים האחרים שלפעמים מקופחים, לתת זמן לעצמם וכו'"; "היא נותנת להורים זמן לנשום ומאפשרת להם רגיעה מחיי היום יום מילד בעל צרכים מיוחדים. זה מאפשר לילד ולמשפחתו להנות. יש זמן לשאר ילדי הבית בזמן הזה לחוות חיי משפחה ללא הילד עם הצרכים המיוחדים שדורש את שלו"; "זה נותן מענה למשפחות שצריכות את העזרה בלשמור על הילדים שלהם שיהיה להם זמן פנוי לילדים האחרים שלהם";	6
התייחסויות הנוגעות לכך שכל המשתתפים מאותו איזור	"לדעתי מה שמייחד את ליבי זה שכל החניכים והחונכים מאותו איזור"; "שכל החניכים והחונכים באים מאותו מקום (איזור). יש אווירה טובה ושמחה";	2
התייחסויות נוספות	"פעילות כפולה ופנאי"; "אני לא לגמרי בטוחה אבל כולם אומרים שהיה צריך את זה אז מן הסתם יש בזה משהו ייחודי"; "אורי, פעילות חברתית, פעילות פיזית"; "שאנחנו עושים את זה הרבה זמן";	4

** חלק מההתייחסויות נספרו במספר קטגוריות*

כפי שניתן לראות בלוח 16, נראה כי מרבית המלווים ראו את הייחודיות שבפעילות זו בתרומת הפעילות למשתתפים עצמם, לשילוב בין אוכלוסיות המשתתפים, בתחושה החיובית שבנתינה שלהם לאחר וכן באווירה החיובית שהתקיימה במהלך הפעילות. כמו כן, בולט כי התייחסויות נוספות נגעו בתרומה של הפעילות למשפחות המשתתפים ולאיחוד הקהילה האזורית.

כמו כן, נשאלו המלווים, "במה לדעתך הפרויקט תורם למשתתפים, לקהילה, ו/או לך?". 51 משיבים התייחסו לשאלה זו ואת התייחסויותיהם ניתן לראות בלוח 17.

לוח 17: התייחסויותיהם המילוליות של המלווים בנוגע לתרומת הפרויקט - בחלוקה לקטגוריות מענה (N=51)

קטגוריה	דוגמאות להתייחסויות	שכיחות
התייחסויות הנוגעות בתרומת הפרויקט למלווים/מדריכים	"ההחלטה הטובה שתוכל לקבל היא לתת"; "הפרויקט מעצים את המתנדבים בכך שהם עוזרים לקהילה"; "הוא עוזר לבנייה עצמית גם של החונכים וגם של החניכים"; "לי, אני לומדת להיות סבלנית ואחריות"; "אני כמשתתפת בפרויקט קיבלתי המון מהעשייה שלי בפרויקט! כמו בכל נתינה, הנותן מקבל כפליים. בנוסף, אני קיבלתי תכונות של הכלה, סבלנות ואהבת הבריות מהילדים המיוחדים. הקהילה בכלל מקבלת, שיש לה נוער שפועל ועושה."; "אני רואה את החניכה שלי מחכה לפעילות, מגיעה בשמחה. לי הפעילות נתנה הרבה. למדתי להקשיב יותר, להיות סבלנית ולהבין שתהליך לוקח זמן"; "העצמה, סיפוק, תחושה טובה, חוסן"; "הפרויקט תורם לחניכים ולחונכים זה מלמד נתינה וגם שאתה נותן אתה מקבל חזרה"; "שאתה מרגיש שאתה עוזר באמת להורים ולילד עצמו וגם זה בונה לך את האישיות"; "לדעתי הפרויקט מוסיף לחניכים הרגשה טובה והמון הנאה. ולחונכים- סבלנות, עשייה טובה ותחושה משמעותית"; "תורם באכפתיות לאחר";	28
התייחסויות הנוגעות לתרומת הפרויקט למשתתפים	"הקהילה לוקחת חלק גדול מאוד בפעילויות שמעוברות כל שבוע וכל אחד מביא איתו את התחום שלו וככה הילדים נהנים ומקבלים דברים חדשים"; "סיפוק עצמי ונותן לחניכים תחושה שהם שווים"; "הוא עוזר לבנייה עצמית גם של החונכים וגם של החניכים"; "אני רואה את החניכה שלי מחכה לפעילות, מגיעה בשמחה. לי הפעילות נתנה הרבה. למדתי להקשיב יותר, להיות סבלנית ולהבין שתהליך לוקח זמן"; "הפרויקט תורם בזה שלילדים אין כל כך מה לעשות והפרויקט הזה משמח אותם ומעסיק אותם"; "הוא מעצים אותם ועוזר להורים שלהם שהרבה פעמים צריכים קצת זמן לעצמם"; "אני חושב שכל אחד בחוג משתפר כל הזמן, מציב לעצמו יעדים ומתגבר על קשיים פיזיים , ומנטליים כאחד. זה משהו שראיתי על כל המשתתפים וכל אחד ברמתו. לי באופן	19

	אישי זו חשיפה לאוכלוסיות אחרות, שונות שצורת ההתנהלות שלי צריכה להיות שונה ורכה יותר";	
התייחסויות הנוגעות לתרומת הפרויקט לשילוב אנשים עם מוגבלויות וקבלת האחר	"סיוע טוב למען שילוב אנשים בעלי מוגבלות"; "תורם לקהילה שלומדת לקבל את השונה, עוזר לכל אחד"; "מחבר אותנו לאוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים ממש מקרוב מאוד ודרכנו להיות שלוחות שלהם מול שאר האוכלוסייה"; "קבלת האחר, גורם לכולם להרגיש שווים. הרגשה טובה לי ולחניכה. נותן לי סיפוק של נתינה.";	9
התייחסויות הנוגעות לתרומת הפרויקט לקהילה	"מפרסם את היישוב, גורם לידיעה שיש ילדים מיוחדים ושיש אנשים שונים"; "הפרויקט תורם לקהילה מתוך הכרה ביכולותיהם ובצרכים השונים שהם דורשים וכך עולה המודעות, האהבה אליהם והרצון לתרום עבורם. הפרויקט תורם לקהילה ע"י שהם נותנים ומסייעים לחלש וכך מחזקים את מעמדו החברתי והנפשי"; "הפרויקט תורם למשתתפים שנתרמים בהמון תחומים מידע, הכלה ועד כל דבר שעושים. אחריות ובגרות נדרשים שם וזה חשוב. הקהילה שותפה וזה מימד אדיר שיוצר שילוב של האנשים שנמצאים בה. לחבר'ה עצמם יש מקום משלהם. הילדים בעלי הצרכים המיוחדים נהנים כשהם המוכל. אני נתרמתי רבות, למדתי, התבגרתי והוצאתי את כוחותיי לפועל";	9
התייחסויות הנוגעות בתרומת הפרויקט למשפחות המשתתפים	"ההורים של הילדים שזוכים לקצת פסק זמן"; "לתת עזרה למשפחות של הילדים עם הצרכים המיוחדים";	6
התייחסויות הנוגעות לתרומה החברתית	"הוא תורם בכך שהוא גורם לאנשים מכל האוכלוסיות לעשות את מה שהם אוהבים ביחד"; "בבטחון עצמי , בהיכרות חברתית"; "עושה כיף לכולם, פותח אותנו לקשרים חדשים";	4

** חלק מההתייחסויות נספרו במספר קטגוריות*

כפי שניתן לראות בלוח 17, מרבית התייחסויות המלווים נגעו בכיצד הפרויקט אשר ליוו תרם להעצמתם העצמית ולתחושת המשמעות שבנתינה לאחר. במהלך הפעילות, מתארים המלווים כי פיתחו תחושת אחריות, סבלנות, יכולת הקשבה והכלה לאחר. במקביל, בולט כי התייחסויות המלווים נגעו גם כן, בכיצד הפרויקט תרם למשתתפים עצמם בפיתוח תחושת המסוגלות העצמית, בהעצמה אישית וכן כיצד הפעילות היוותה עבורם מקום לתעסוקה, חברה והנאה. התייחסויות נוספות נגעו למשמעות שבשילוב בין אוכלוסיות במסגרת הפרויקטים, ולהעלאת המודעות לאוכלוסייה של בעלי המוגבלויות (ואף כיצד הקהילה עצמה נתרמת מכך..).

חלק ה': הערכת הפרויקטים בעיני מנהלי הפרויקטים

1. פרויקטים שיצאו לפועל

במסגרת ראיון שהועבר ל-8 מנהלי הפרויקטים שהפעילו את המיזמים החברתיים שיצאו לפועל בסבב א', עלו הנקודות הבאות:

באיזה אופן חווית את המיזם שפיתחתם מתחילתו ועד נקודה זו?

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• הליווי של הפרויקטורית ותמיכת הקרן כדבר משמעותי בפיתוח המיזם. • הוביל לשיתוף פעולה בחלוקת המשאבים עם המתנ"ס. • שיתוף הפעולה עזר לגייס שותפים נוספים	*"הליווי של אנוה היה מאוד משמעותי וזה תחום שלא פותח עד שקרן שלם הגיעה .ממשרד הרווחה הדלתות נסגרו כולל הבקשה שלנו למועדון פנאי שיקומי. והדרך היצירתית הזו עזרה לנו ליצור חוג בשביליהם, נקודת מפגש ושיתוף פעולה עם המתנ"ס והספורט. ככה יכולנו להיות שותפים כולל במשאבים וזה עזר לנו לגייס שותפים נוספים. זה דבר מדהים שצריך לשמר ולחזק"*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• התקדמות משמעותית של המשתתפים ממפגש למפגש	*" ליוויתי את הפרויקט לאורך כל התהליך וניתן היה לראות את ההתקדמות המשמעותית ממפגש למפגש של המשתתפים."*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• עלו תובנות חשובות מהמיזם: - חשוב לבנות את הקהילה ממיקרו למקרו (משפחות, מדריכים, קהילה) - יש לגבש את קבוצת הבסיס לפני תהליך השילוב - חשיבות לגיבוש הקהילה בחברה הערבית סביב הטיולים המשותפים	*"התחלנו את המיזם עם מחשבה שקיימת כבר קהילה, ותוך כדי גילינו כמה חשוב לבנות את הקהילה ממיקרו ומקרו. משפחות, מדריכים, חברי קהילה. גילינו שיותר קשה לגבש את השילוב לפני שקבוצת הבסיס התגבשה בעצמה וקיבלה חיזוק לביטחון שלהם .אחר כך גילינו כמה מדהים הקהילה בחברה הערבית התגבשה סביב הטיולים המשותפים וכמה חשוב זה היה . ואנחנו ממשיכים כל הזמן בעשייה, והקבוצות ממשיכות בחיבור שלהן ואנחנו מוציאים עוד קורס לקבוץ עין שמר. שיתבסס על החיבור לקהילה והחיבור בין האוכלוסייה היהודית והערבית, הקיבוץ ממש מוכן לאמץ אותם. ואנחנו רוצים שגם המשפחות וגם בעלי הצרכים המיוחדים ירגישו חופשי במרחב ."*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• תמיכת קרן שלם, הביאה למוטיבציה רבה לפתח פרויקטים שהמועצה שאפה להוציא לפועל.	*"בעייני הוא אפשר לנו לחלום. רצינו לפתח הרבה דברים וברגע שקרן שלם נתנה לנו את האמצעים יכולנו לעשות את זה, גם זה דברים ללא כסף. נתן לנו הרבה מוטיבציה."*
מ.א. גלבוע-	• העצים את המשתתפים	*"הרגשתי שזה העצים את המשתתפים וקיבלנו פידבקים חיובים מהמשתתפים והמשפחות,*

חוג תאטרון משלב	והוביל לשיפור ברווחתם הנפשית • חיבור בין המשתתפים ללא מוגבלות לאלו עם מוגבלות וכן חיבור בין תרבותי בין אנשים בקהילה • נשירה של משתתפים מהחברה הערבית בשל חשש מהסטיגמה התרבותית.	*והמשפחות דיווחו על שינוי ברווחה הנפשית של המשתתפים. אבל יש ציין שבעצם התאטרון יתכנס להצגה בפברואר והאנשים מהחברה הערבית זה עצר אותם, הם מפחדים מהסטיגמה ונשרו לנו 2 בגלל העניין התרבותי .אך במשך 8 חודשים הגיעו 17 אנשים שהגיעו באופן קבוע עם הסעה, היה חיבור בין תרבותי ואנשים בקהילה ובעלי הצרכים המיוחדים."*
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• חשש לגבי יכולת גיוס המשתתפים והוצאת המיזם לפועל • עם הזמן, היענות התושבים גדלה. • גיבוש ושיח משותף בין המשתתפים	*"תחילתו של הפרויקט לווה בחששות לגבי יכולת לגייס ולהוציא לפועל את התוכנית. ככל שעבר הזמן היענות התושבים גדלה, הרצון שלהם לקחת חלק בפרויקט מסוג זה הלך וגדל, הקבוצה של האנשים המשתתפים בפרויקט התגבשה והיה שיח משותף המובן לקבוצה."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• הקול הקורא ענה על צרכי הקהילה הנגישה ונתן לה רוח גבית.	*"עזרו לנו סטודנטים ממכללת צפת, והוא הוצג שם כפרויקט קהילתי .לפני הפרויקט ליוויתי בכפר את הצרכים המיוחדים ותמיד רצו פעילות והקול קורא בדיוק ענה לנו את הצורך של הקהילה הנגישה. הפרויקט ממש השלים לנו את הצרכים. וזה נתן רוח גבית לקהילה. וזה מאוד מרגש."*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• פתח עולם חדש ועורר שאלות מעמיקות למנהלת הפרויקט בנושא צרכי האנשים עם מוגבלות ונושא השוויון בין האוכלוסיות. • הביא לאנרגיה חדשה במחלקה ומעורבות גדולה יותר של אנשים במחלקה בנושא המוגבלויות	*"מסקרן ומעורר שאלות מעמיקות שלא שאלתי את עצמי קודם בתחום הצרכים המיוחדים. התוכנית פתחה לי עולם חדש סביב האתגר של פעילות שיוויונית לאנשים עם מוגבלויות. התוכנית עוררה התלהבות במחלקה ויצרה אנרגיות חדשות להמשך."*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

מהי בעיניך תרומתו של הפרויקט לאוכלוסיות שהשתתפו בו? הן לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות שכלית והן לאנשים ללא מוגבלות (במידה והיו כאלה בפרויקט שלכם)?

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• תרומה למתנדבים • תרומה למשפחות • תרומה למשתתפים בעלי הצרכים המיוחדים: - מבחינה חברתית - מבחינה חווייתית - פיתוח תחושת המסוגלות העצמית מתוך ההצלחה בפעילות הספורטיבית • תרומה לקהילה: הביא לתהליך חשיבה כיצד לפתח תכנית אישית לכל אדם על מנת לקדם הצלחות בחיים ובעולם הספורט.	*"גם למתנדבים זה היה משמעותי, גם למשפחות וגם לאנשים עצמם שזה אפשר להם את המפגש החברתי והחוויה הספורטיבית וההצלחה. ואנחנו בתהליך חשיבה איך לפתח ולבנות תוכנית אישית לכל אדם כדי שנוכל לקדם הצלחות בחיים ובעולם הספורט. יש ממש שיפור ביכולות של האנשים עם הצרכים המיוחדים, הם כבר נפגשים אחרי החוג ואוכלים ומדברים תהליכית .צריך לעשות עבודה עם המתנדבים בנושאי הצרכים מיוחדים כי יש שם פער, כי זאת אוכלוסייה מיוחדת. אנחנו מרגישים שיש הרבה עוד מה לעשות אבל הם מקבלים מזה המון"*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• בפרויקט היה שילוב בין אנשים עם מוגבלויות שונות וכל אחד הביא את עולם התוכן שלו. • ניכרה התמדה ושיתוף פעולה בקרב המשתתפים.	*" בפרויקט השתתפו 15 בעלי צרכים מיוחדים ממגוון מוגבלויות. כל אחד הביא את עולם התוכן שלו וקשה להפריד בין אנשים עם מש"ה ובלי מש"ה. כולם התמידו והשתתפו בהצגת הסיום."*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• הצלחה בגיוס קשת רחבה יותר של מוגבלויות וגיוס משתתפים עם מש"ה • הצלחה בגיוס החברה הערבית • הגעה לטווח גילאים רחב יותר	*" דבר ראשון התרומה היא שהצלחנו להגיע לאוכלוסייה רחבה יותר ממה שתיארנו לעצמינו. הצלחנו להגיע לאוכלוסיית מש"ה, שמהניסיון שלנו היה תמיד יותר קשה להגיע אליהם, בדרך כלל אוכלוסייה עם האוטיזם רק נענתה לפניות שלנו, ועכשיו הגענו לקשת יותר רחבה .הפרויקט בחברה הערבית הצליח מאוד, הצלחנו לגייס אותם למרות שבפרויקטים אחרים במועצה קשה לנו מאוד לגייס בדרך כלל. החלטנו שסכום גדול מהפרויקט ילך לשילוב באוכלוסייה הערבית והיו תוצאות בשטח, השירות היה ממש מונגש וקיבלנו פידבקים בזמן אמת מהאוכלוסייה. וגם הצלחנו להגיע לטווח גילאים גדול יותר גם באוכלוסייה הערבית וגם באוכלוסייה היהודית ."*

מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• שילוב משתתפים עם המוגבלות בקבוצת השווים בקהילה.	*" התרומה המרכזית היא השילוב בתוך הקהילה הקיימת עם קבוצת השווים. לא משהו נפרד אלא דווקא שילובי."*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• העצים את המשתתפים • המפגשים שלא היו קורים בסיטואציה אחרת, הובילו לשיפור ביכולת לראות את השונה באופן שווה לאחרים וליצירת קשרים בינאישיים חדשים.	*" משתנה להם הנרטיב על עצמם, העצמה ומתוך הקהילה זה נתן לאנשים לראות את השונה ואת האדם ולא את המגבלה .הם הכירו אנשים שהם לעולם לא היו יוצרים עימם קשר או נפגשים איתם בצורה אחרת .לדוגמא נוצר קשר טוב בין בחורה דתיה לבחור ערבי צעיר עם מגבלה הם נתרמו אחד מהשני כולם מכולם וזה היה יפה לראות."*
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• קושי להעריך את תרומת הפרויקט למש"ה בשל מיעוט המשתתפים • יחד עם זאת, הפרויקט איפשר להנגיש את הפעילות למשתתפים ולגרום להם להרגיש חלק מהקהילה	*" ישנו קושי רב בהערכת תרומתו של הפרויקט לאוכלוסיית בעלי מש"ה מכוון שבודדים מהם לקחו חלק בו. ניתן להגיד שמשפחות של אלה שכן השתתפו דיברו על חשיבותו של הפרויקט ועל תרומתו לילדיהם . הפרויקט אפשר להם להיות חלק מהקהילה ולהשתתף בפעילות שלא הייתה נגישה עבורם לפני כן."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• חיבור בין ילדים ללא צרכים מיוחדים לבין ילדים עם צרכים מיוחדים. • הגברת המודעות לאוכלוסייה זו. • הזדמנות לילדים עם צרכים המיוחדים לצאת מהבית, דבר אשר העצים אותם.	*"החיבור בין הילדים הרגילים לילדים עם הצרכים המיוחדים. נעשתה הרבה עבודה של הגברת המודעות. במיוחד לילדים בגיל הצעיר, והם היום משחקים ביחד ועושים אומנות ביחד. הילדים עם הצרכים המיוחדים יוצאים מהבית ויש להם הזדמנות לצאת וזה מעצים אותם. החוג הראשון הסתיים ויש חוג נוסף מוזיקה שצריך להתחיל"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• קבלת האחר • המשתתפים עם המוגבלות וללא מוגבלות, הרגישו חלק ממשהו מיוחד • אוכלוסיית היעד התרחבה בזמן שמלווי הפרויקט הפכו לסוכני שינוי	*"קבלת האחר, ואני חושבת שהם מרגישים חלק ממשהו מאוד מיוחד גם האנשים עם המוגבלות וגם האנשים ללא. יש ממש התגייסות .והיום אוכלוסיית היעד התרחבה, מאחר והמלווים הפכו להיות גם סוכני שינוי."*

*מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל

האם הייתה תרומה לאוכלוסיות נוספות? (כגון: מדריכי הפעילות, קהילה שהסתובבה באזור הפעילות, ועוד)

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• הביא לקידום פיתוח תוכנית דומה עבור אוכלוסיית הגיל השלישי.	*"בתכנית שלנו לפתוח עוד חודש לאנשים מבוגרים (קשישים), למדריך ולנו יש פגישה עם הוותיקים כדי לחשוף."*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• גם מי שלא לקח חלק בהצגה, היה שותף ללימודי התאטרון ולבניית התכנים להצגה.	*"הפרויקט היה חלק ממועדון חברתי, וגם מי שלא לקח חלק בהצגה היה שותף לתהליך של לימוד כלים לתיאטרון והיה שותף לבניית תכנים להצגה."*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• <u>חיזוקה של האוכלוסייה המשתתפת:</u> - השתתפות ספונטנית של תושבים ששהו באיזור- נתנה לקבוצה כוח וגאווה - התאספות הקהילה סביב המיזם נתנה לאנשים עם הצרכים המיוחדים תחושה כי הדבר הינו לזכותם - השפעה על יחסי הכוחות במשפחות המשתתפים וגיבוש בין המשפחות - אוכלוסיית המשתתפים הרגישה כי יש להם אוזן קשבת במועצה • <u>תרומה למתנדבים:</u> הבנת חשיבות השילוב והכוח שבו.	*"כמובן שכשעשינו את פרויקט אתגרים ביער, אז כל התושבים שהגיעו לאזור מאוד התחברו על אף שפשוט עברו באזור. כך גם כל פעם שיצאנו מהשטח הצטרפו אלינו אנשים שאפילו סתם עברו במקום. וכל התחברות כזאת, נתנה הרבה כוח לקבוצה וגאווה .בנוסף, אני מאמינה שהאוכלוסייה פתאום הכירה אותי והבינה שיש להם אוזן קשבת במועצה ,גם לחברה הערבית וגם בחברה היהודית .פתאום כשכל הקהילה התאספה האנשים עם הצרכים מיוחדים הרגישו שבזכותם הכל קורה והרגשתי שממש יחסי הכוחות במשפחה התהפכו בפעילויות או התאזנו. הרגשתי שהמשפחות התגבשו. גם מדריכי הנוער ובני הנוער שהצטרפו בהתנדבות לפעילויות הרגישו שזה נתן להם כל כך הרבה ופתאום הם הבינו את חשיבות השילוב ."*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• תרומה <u>למתנדבים</u> • תרומה <u>למשפחות</u>: הפוגה מהטיפול בילד עם הצרכים המיוחדים, זמן לעצמם	*" כן. בני הנוער שמתנדבים מאוד נתרמים ומעבר לזה המשפחות מקבלות זמן לעצמם ולשאר הילדים וקצת הפסקה מהטיפול האינטנסיבי בטיפול בילדים המיוחדים."*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• השילוב כחוויה שונה ומוצלחת • תרומה למשפחות: לבן משפחתם יש פעילות	*"הם הרגישו שזה ממש משהו אחר, גם אנשים שהיו בקבוצות תאטרון אחרות לא מפסיקים לדבר על החוויה. ומי שנתרם גם זה המשפחות שיש לבן המשפחה שלהם פעילות. ונוצר מפגש חברתי לכל הקהילה. ובאירוע הקהילתי שיהיה בפברואר זה יחשוף אותם לקהילות נוספות".*

	• יצירת מפגש חברתי לכל הקהילה וחשיפה לקהילות נוספות בעתיד	
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• תרמו לכל אוכלוסיית בעלי המוגבלויות במועצה מבחינת: תחושת שייכות, עניין והנאה מהגיבוש החברתי שנוצר, הנגשת השירות והכרת סביבת מחייתם.	*" לפרויקט הייתה תרומה עצומה לאוכלוסיית בעלי מוגבלויות של המועצה. בעלי מוגבלויות מתחום השיקום, בריאות נפש ואוטיזם לקחו חלק פעיל והשתתפו בכל הפעילויות, הם דיברו על תחושת שייכות, עניין, התייחסו למתן שירות שלא היה נגיש לפני כן ולתרומה רבה בהכרת הסביבה בה הם חיים ושלא הייתה נגישה עבורם לפני כן. המשתתפים נהנו מהדרכות מקצועיות במקומות אליהם הגענו , ומתהליך גיבוש הקבוצה שהתרחש באופן טבעי."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• שיתוף הפעולה בין גורמים במועצה להורים יחד עם הפעילות המיוחדת, הובילה לכך שהקהילה בכפר הרגישה שהמועצה 'רואה' אותם. - <u>תרומה למשפחות:</u> חוויה שונה כשילדיהם פעילים ושותפים בפעילויות מחוץ לבית. - וונטילציה	*"הפעילות היא מיוחדת וההורים היו שותפים, הוועד המקומי היה שותף גם, חברי קהילה נגישה. הכפר הרגיש שהמועצה רואה אותם. להורים הייתה חוויה אחרת שהילדים שלהם שותפים ועושים דברים ויוצאים מהבית. לפעמים הם באים להשתתף וגם יש להם וונטילציה"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• המלווים הפכו להיות חלק אינטגרלי מהקבוצה והפרויקט, כך נהיו בעצם רכזי הפרויקט בעצמם.	*"המלווים הפכו להיות כבר חלק מהקבוצה ואפילו לקחו חלק מהובלת הפרויקט. הם נהיו רכזים ובכך מייתרים את הצורך ברכז"*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

<u>האם הייתה תרומה למועצה האזורית? (כגון: מיצוב המועצה ככזו הנותנת מענה לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים, הגברת המוטיבציה לפיתוח מיזמים חברתיים נוספים, ועוד).</u>

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• הגברת מוטיבציה לקיום שלל פעילויות ואירועים להעלאת מודעות לאוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים, בשיתוף קרן שלם. • קידם ופירסם את העשייה של המועצה	*"זה נתן המון מוטיבציה, בפברואר עשינו חודש יוצא מן הכלל ונעשה אותו שוב גם ב2019, העלאת מודעות לצרכים מיוחדים ולאפשר להם במה בעמק. ופנינו לקרן שלם לעזרה. מיקי דיברה איתי על נושא של מצוינות ברווחה שזה כבר היה מאוד מרגש שחשבו עלי. ואתי גפן הציגה את הפרויקט לפני מפגשי המנהלים, כתבו עלינו בכמה עיתונים"*

מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• תרומה לקהילה: חשיפת המיזם לעובדי המועצה ולתושבים.	*" ראש המועצה חבל מודיעין שם לדגש קידום אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים והתיאטרון הקהילתי היה חלק ממיזם חברתי של תכניות 2018 במועצה. בהצגת הסיום הוזמנו עובדי המועצה ותושבים , זאת בנוסף למשתתפים ומשפחותיהם."*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• העזרה התקצובית לסרטים, עזרה למצב את המועצה, הרווחה, הרשות ותחושת הקהילתיות • החשיפה ההדרגתית לאנשים עזרה ליזום שולחן עגול בנושא בניית תשתיות ומדיניות מועצתית • הפרויקט הביא למשב של 'רוח חדשה' במועצה מתוך ראייה כי אנשים עם צרכים מיוחדים הם חלק מהקהילה.	*" דבר ראשון כן! גם העזרה התקצובית לסרטים עזרה למצב את המועצה, הרווחה, הרשות ואת תחושת הקהילתיות. אנחנו עושים חשיפה הדרגתית שמותאמת לאנשים. וזה עזר מאוד כי עכשיו אנחנו יוזמים שולחן עגול בכדי להתחיל לבנות תשתיות, ומדיניות מועצתית. יש רוח חדשה במועצה, התפיסה החדשה אומרת שאנשים עם צרכים מיוחדים הם חלק מהקהילה. התהליך הזה התאפשר הרבה בזכות הפרויקט של קרן שלם. אני רואה שכבר שממשיך הפרויקט כבר פונים אלינו ממועצות אחרות כדי להשתתף (חריש, פרדס חנה, בנימינה ועמק חפר)"*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• עזר במיצוב המועצה • העלאת הנושא לסדר היום של המועצה, מחלקת הנוער ואגף היישובים. • מיתוג ופרסום הפרויקט אשר הוביל להעלאת המודעות לפרויקטים מסוג אלו בקהילה.	*" אני חושבת שזה עזר במיצוב והעלאת הנושא לסדר היום של המועצה, זה רתם את מחלקת הנוער ואגף יישובים. הקשר הפך להיות חזק מאוד בנושא. הנראות של הפרויקט הוא ברמה מקומית של הקהילות. מיתגנו את הפרויקט ואנחנו מפרסמים אותו בעיתונים, ווטסאפים וכדו."*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• יצר שיתוף פעולה עם קבוצת מנהיגות הורית הפועלת במקביל • מיתג את מרכז הצעירים • הגביר את השיח במועצה על אוכלוסיית בעלי הצרכים המיוחדים והפך את ראש המועצה מאוד מחויב לנושא • מיתג את מחלקת הרווחה.	*" בהחלט. יש קבוצת מנהיגות הורית שפועלת במקביל ויש איתה שיתוף פעולה. החוג מתקיים במרכז צעירים, וזה מאוד מיתג את המרכז . הצרכים מיוחדים הופך להיות מאוד פופולארי במועצה, וראש המועצה מאוד מחויב ומגיע להכל וזה בהחלט חלק מהפרויקט .וזה כמובן ממתג את מחלקת הרווחה."*
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• העלה את המוטיבציה לפיתוח מיזמים חברתיים נוספים עבור אנשים בעלי מוגבלויות.	*" אין ספק שהפרויקט גרם למעורבים בו ובפיתוחו לרצות ולהמשיך ליזום פעילויות עבור אוכלוסיית בעלי מוגבלויות .כבר נפגשנו עם משרד הרווחה על מנת למסד את הפרויקט במועצה, ונפגשנו עם סגן ראש המועצה החדש*

	• הוביל לתהליכי מיסוד הפרויקט במועצה ובחינה האם ניתן לקיים את הפעילות באופן שוטף עבור אוכלוסייה עם מוגבלות.	*ופונה לגזבר לבחון את השתתפות המועצה בהקמת פעילות באופן שוטף לאוכלוסייה זו"*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• הירתמות לפעילות ושיתוף הפעולה בין הגורמים השונים (במועצה ובקהילה) נתפס כחוויה מעצימה עבור הנאת הילדים.	*"המועצה והכפר נרתמו ישר לפעילות. העבודה עצמה נעשתה בכפר והמתנ"ס ישר התגייס לתת מקום. הייתה ממש חוויה שכולם עושים ביחד כדי שהילדים ייהנו. לצרכים המיוחדים לא היו מענים והפרויקט עזר לשים פוקוס עליהם"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• הביא לשיתוף פעולה בין מנהלת הפרויקט לגורמים שונים במועצה.	*"מכיוון שזאת ההתחלה אז אנחנו עוד לא שם, אבל יש ממש עבודה משותפת ביני לבין רכז 360 ומנהל היחידה למניעת התנהגות סיכון- מצילה המשרד לביטחון פנים"*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

במידה ופיתחתם פרויקט בו הפעילות משלבת גם אנשים עם מוגבלות וגם אנשים ללא מוגבלות - באיזו מידה לדעתך הצליח השילוב בין האוכלוסיות? האם ראית תרומה כלשהיא לשילוב? אם כן – מהי התרומה?

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• השילוב כגורם מעצים את המתנדבים ואת האנשים עם הצרכים במיוחדים. • יש עוד לעבור תהליך עם המתנדבים מבחינת הבנת הצרכים המיוחדים וללמוד איך לשמרם.	*"כן. יש שילוב וזה מעצים את המתנדבים ואת האנשים עם הצרכים מיוחדים, אבל יש עוד פער בהבנת הצרכים המיוחדים. זה מאוד שוחק ואנחנו צריכים לחשוב איך לשמר את המתנדבים . לדוגמא: פעם בשבועיים מגיעים מתנדבים מהמכינה הקדם צבאית והם ממש מרימים אותם. זה חוג מאוד שמח בכלליות, אז זה עושה טוב לשני הצדדים ."*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• לא ניתן מענה	
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• נתן לגיטימציה למשפחות ולאנשים עם הצרכים המיוחדים להימצא במרחב הציבורי בנוחות וללא חשש מסטיגמה.	*" קודם כל לגיטימציה למשפחות ולאנשים עם הצרכים המיוחדים להימצא במרחב הציבורי ולא להתבייש, ומשם כבר צומחים. הרגשתי שירדו המגננות, הסטיגמות ועכשיו השומר הצעיר ממש מגיעים לעשות פעילויות לאנשים עם צרכים מיוחדים .הפרויקט ממש עזר להוריד מהפחדים- ראינו הורים שבהתחלה פחדו שהילדים שלהם יצטרפו, אחרי שהם נחשפו הם ממש מאמצים את הפעילויות. הם עשו תהלוכה משותפת בפורים וכדו'. הפרויקט ממש הוריד את החומות .היום פעולה כל שבוע משלבת. השומר הצעיר הביא*

	• הוביל לאירועים להעלאת המודעות בנושא צרכים מיוחדים.	*מופע יחד עם הרווחה לבית הספר בנושא צרכים מיוחדים והייתה ממש חשיפה לכלל התלמידים ."*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• העלאת המודעות בקרב בני הנוער ותנועות הנוער לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים, בזכות השילוב שהתקיים בפרויקט.	*" אני רואה מודעות גבוהה יותר בקרב בני הנוער ותנועות הנוער, המחשבה שלנו היום איך מעמיקים את השילוב עם בני הגיל וזה תחום מאוד קשה ותהליכי וצריך לעבוד עליו."*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• השילוב הוביל ליצירת קשרים אישיים שלא היו מתפתחים אחרת	*" לדעתי השילוב מאוד הצליח נוצרו מפגשים שלא היו קורים ונוצרו קשרים אישיים"*
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• קשיים בשילוב בשל כך שהפעילות התקיימה בשעות הבוקר	*"כחלק מפרויקט , מראש הוגדר כי יציאות מלוות על ידי בני המשפחה או חברים של בעלי מוגבלויות. מאחר ופעילות התקיימה בשעות הבוקר לא כל קבוצות גיל יכלו להשתתף (נוער נמצא במסגרת חינוכית). היו אנשים שמעולם לא נפגשו ומשפחות שמעולם לא הייתה להם הזדמנות לצאת ביחד לטייל"*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• העלאת המודעות לאנשים עם צרכים מיוחדים	*"העלאת המודעות בקרב האנשים ללא צרכים מיוחדים"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• ניצנים של הצלחת שילוב בין האוכלוסיות.	*"כהתחלה, זה מרגיש מאוד מוצלח. היו מפגשי הכנה סביב הנושא אך מפגש עם המשתתפים יחד היה בינתיים רק אחד, שהיה מאוד מוצלח. מעכשיו נפגשים אחת לשבוע"*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

מה היו האתגרים/מכשולים/קשיים עימם התמודדתם (ברמת המועצה, המשתתפים, ההיבטים הטכניים, הארגוניים והניהוליים, וכד')? וכיצד התמודדתם איתם?

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• קשיים בגיוס המשתתפים. בין השאר כי הפעילות עשויה להיות מאיימת (רכיבה על אופניים).	*"1. מבחינת המשתתפים הגיוס היה קשה וגם הפעילות יכולה להיות מאיימת, מפחדים ליפול, מהשמש. זה מחסום שאנחנו מתמודדים איתו הרבה. אתמול לדוגמא ביקרנו במשפחה עם בחורה עם מש"ה והיא ממש סיפרה על הפחדים שלה והראנו לה את הסרטון מהחוג וראינו שזה באמת עזר כשהיא ראתה שאנשים כמוה מצליחים.*

	<u>הצעה להתמודדות</u> עם אתגר זה: הצגת סרטון מהפעילות על מנת לתווך למשתתפים המיועדים עם המוגבלות את חווית ההצלחה שבהשתתפות בקרב אנשים כמוהם. • קשיים בהתאמת מקום הפעילות מבחינת צרכים בסיסים (מים קרים, מקום מוצל וכו') לפעילות עצמה.	*אם היה לנו משהו להראות יכול להיות שזה היה עוזר בתיווך לאוכלוסייה. 2. יש קשיים קטנים עם פארק המעיינות שאנחנו מנסים לפתור, צריך עגלה, אין מקרר למים, אין מקום לשבת מוצל, זה לא עד הסוף צריך עוד לעבוד על המקום כדי שזה יהיה מותאם .בסה"כ כולם ממש מתלהבים"*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• קושי בשיתוף הפעולה עם המפעילים של המועדון החברתי • קשיים טכניים: ארגון הסעות, תיאום בין מפעיל התאטרון והמועצה • חילופי במאים במהלך הפעילות של המיזם • <u>אתגרים הקשורים למשתתפים:</u> - גיוס משתתפים לחוג התאטרון ויצירת מחויבות לאורך זמן - הטרוגניות של סוגי המוגבלויות בקרב המשתתפים - ליווי ותמיכה של המשתתפים בתהליך • <u>דרכי התמודדות:</u> - וועדת היגוי אחת לחודש, עם המפעיל (שק"ל השתחוויה) והרווחה - קיום ערוץ פתוח וקשוב בין כל הגורמים.	*" אתגרים- שיתוף פעולה עם עמותת שק"ל ,שהם המפעילים של המועדון החברתי. -גיוס המשתתפים לתיאטרון ויצירת מחויבות. -ההיבטים הטכניים- ארגון הסעות, תיאום בין שק"ל השתחוויה(מפעיל התיאטרון) והמועצה, -ליווי ותמיכה של המשתתפים בתהליך. -חילופי בימאים בשלב העבודה. -רב גוניות של מוגבלויות של המשתתפים. דרך ההתמודדות: התקיימה מיני וועדת היגוי אחת לחודש, עם שק"ל השתחוויה והרווחה, וכן התקיים ערוץ פתוח וקשוב בין כל הגורמים."*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• קושי בשינוי דפוס החשיבה למחשבה רב נכותית	*"היו מיליון אתגרים. ברמת המחלקה קיבלתי את כל הלגיטימציה לפעול ולייצר קשר .רוב הקושי היה מובנה באוכלוסיות שיש להם צרכים שונים, ושפות שונים. זאת לא אוכלוסייה גיאוגרפית, היא*

	• קושי בגיוס המשפחות בשל החשש מחשיפה. התמודדות על ידי יצירת קשר ראשוני אישי תוך ניסיון להבין מי צריך ליצור קשר זה (מנהלת הפרויקט או העו"ס המשפחתית) • קושי בשילוב ההורים וגיבושם. עם כל פעילות הגיעו עוד חברי משפחה. • לעיתים הילדים לא התעניינו בשירות על אף שההורים הביעו רצון בכך. • האינטרס האישי מול האינטרס הקהילתי • קושי עם גודלה הקטן של הרשות	*פונקציונאלית .אנחנו והם היינו צריכים לשנות את החשיבה לרב נכותית. הכי קשה היה לשלב את ההורים ולגבש אותם, וראינו שעם כל פעילות הגיעו עוד ועוד חברי משפחה .ההתחלה הייתה הכי קשה כי היה צריך לגייס את המשפחות. אני עדין מתמודדת עם זה כל יום, ואני ממש עושה ריצ'ינג אאוט אישית. אנחנו מחפשים עם מי הקשר יותר נכון, אני או העו"ס משפחה. ברגע שמצטרפים פעם אחת כבר נשארים. קשה למשפחות "לצאת מהארון". אבל זה עובד .כל הפעילויות שהוצאנו לפועל כולן יצאו מהצוות היגוי מההורים הפעילים זה מה שהם רצו וזה עזר. אבל לפעמים הילדים לא רצו להשתתף. הקושי בזה היה שגם אם ההורים רוצים, לפעמים הילדים הם אלו שלא מעוניינים בשירות. ממש היה בולט האינטרס האישי לעומת האינטרס הקהילתי. וזה בעיקר אכזבה להורים .יש קושי גם עם גודל הרשות, כי בגלל שיש קצת אנשים מספיק שאחד לא יגיע וזה כבר אתגר ."*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• קושי בקיום פעילות משותפת בשל הפיזור הגאוגרפי של היישובים במועצה. <u>התמודדות</u>: נבחרו 5 מוקדי פעילות שריכזו מספר יישובים. • קושי של ההורים בהסעה לפעילות. <u>התמודדות</u>: הערך הנוסף של הפעילות, הוביל את ההורים להתגייס. • הטמעה באוכלוסייה • גיוס בני הנוער להתנדבות	*" הקושי המרכזי היה הפיזור הגיאוגרפי ולכן בחרנו 5 מוקדי פעילות שהם עשינו את הפעילות משותפת לכמה יישובים. וגם אז, זה לא היה פשוט להביא אותם, כי להורים לא פשוט להסיע. בסוף כשהם ראו שהפעילות מביאה ערך נוסף הם טורחים ומביאים .הקושי היום הוא להטמיע בצורה מקומית, שהאוכלוסייה לוקחת את הפרויקטים ולא רק המועצה. גם לרתום את בני הנוער לא היה פשוט. הם מאוד עסוקים, מחוברים אידיאלית אבל מעשית קצת קשה יותר ."*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• התמודדות עם אתגר החשש מהחשיפה (בהצגת המיזם) והסטיגמה בקרב המשתתפים מהחברה הערבית.	*" קושי ראשון זה החברה הערבית, כי יש שם אתגר של חשיפה. רצינו שיהיה נוכחות גדולה יותר שם וזה היה קשה .הייתה לנו מישהי בשכר שעזרה לנו לתפעל וזה מאוד סייע והקל .ההסעות לפעמים עשו בעיות אבל לא משהו שעצר .קודם כל עקרונות העבודה שלנו היא לעשות דברים משותפים לשני המגזרים, אז זה השתלב. לעזור*

	• קושי בהתמודדות עם מערך ההסעות.	*להם לא לחשוש .וצריך לדעת איך לתרגם לאוכלוסייה הערבית שיותר יקל שם."*
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• קושי בגיוס משתתפים והוצאת המיזם לפועל מכיוון ש: 1. אין במועצה תרבות צריכת שירותים קהילתיים 2. קושי בשיתוף הפעולה של העו"ס בעזרה בגיוס המשתתפים 3. אין דרך ישירה לפנות לאנשים ללא שיתוף פעולה של מזכירויות הישובים.	*"היה קושי רב בגיוס משתתפים מאחר וככל, אין במועצה תרבות צריכת שירותים קהילתיים, יתכן מאחר והם לא היו קיימים קודם. היה קושי לקבל שיתוף פעולה של עו"סיות על מנת לגייס משתתפים, קושי להגיע לאנשים מאחר ואין אמצעי להגיע אליהם באופן ישיר ונדרש שיתוף פעולה של מזכירויות יישובים ."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• קושי בגיוס משתתפים בתחילת הדרך. <u>התמודדות</u>: חשיפה להורי הילדים על מנת לקבל את הסכמתם.	*"בשלב ההתחלה היה לא פשוט לגייס את האנשים ועשינו חשיפה להורים כדי לקבל מהם הסכמה שהילדים יגיעו. בהתחלה היה מאוד קשה ולאט לאט זה הסתדר"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• שאילת שאלות על פעילות שתיצור חברה שוויונית ולא טיפולית. • חשש מהשילוב באותה פעילות של בעלי מוגבלויות שונות ורמות תפקוד שונות. <u>התמודדות</u>: היכרות קודמת של המשתתפים מהקהילות הקטנות שלהם ובחירת משתתפים בעלי יכולת ליצור קשר, הובילו להצלחת השילוב, ללא קשר לסוג ורמת המוגבלות. • קושי עם ההסעות תחילה שנפתר.	*" אנחנו כל הזמן שואלים את עצמנו שאלות, עשינו עבודת עומק שלקחה המון זמן על מנת קבוצה שיוויונית ולא קבוצה של אנשים ללא מוגבלות שיהיו ה"חונכים\מטפלים"...במסגרת הגיוס שולבה ילדה שהתפקוד לא התאים לקבוצה. ההורים מאוד התאכזבו שהמסגרת לא התאימה. הסעות בהתחלה היו קצת בעיה אבל הצלחנו לפתור. היו חששות עקב המוגבלויות השונות והרצפים השונים אך מאחר והילדים מגיעים מקהילות קטנות ומכירים אחד את השני היה זה החוט המחבר ולא היותם עם מוגבלות. בנוסף בחרנו באנשים חברותיים עם יכולת להתחבר כך שהמוגבלות לא פגע ביכולתם להתחבר ולהשתלב".*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

כיצד לדעתך ניתן לקדם מועצות אזוריות נוספות לפתח ולהפעיל מיזמים שכאלו?

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• לערב את הפיקוח ומשרד הרווחה • תקצוב מובנה למיזמים דומים	*"המפקחים צריכים להיות חלק, משרד הרווחה ולתת לזה תקציבים. זה צריך להיות מובנה בתוך האפשרויות או תקצוב למשהו כזה. ואז קרן שלם יכולים לעזור להרים ולסבסד דברים קטנים. זה חייב להיות חלק מהתע"ס"*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• יצירת מסמך הצגת הפרויקט • חשיפת תוצרי הפרויקט בפני מועצות אזוריות אחרות • מפגשים מקצועיים בין מועצות אזוריות	*" לכתוב מסמך הצגת פרויקט .להזמין להצגת סיום מועצות אזוריות .מפגשים מקצועיים בין מועצות אזוריות"*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• יצירת קבוצות אם קטנות שיש להם מכנה משותף (רמת תפקוד, סוג חברה וכו'), אשר יעזרו להורים להתחבר ולייצר קהילה שתרצה להשתתף במיזמים שכאלה.	*"שאלה טובה. לאסוף ולדוג מכל ישוב את האוכלוסייה זה ממש קשה, זאת עבודה של שנים. וכל אירועי ההפנינג ההורים לא היו מעוניינים להשתתף. הדרך הנכונה הייתה לייצר קבוצות אם קטנות שיש להם דברי משותפים. (רמת תפקוד, חברות שונות) ומתוך הקבוצות ההורים מתחברים ואז אפשר לייצר קהילה שמעוניינת להשתתף ולהצטרף ."*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• גיוס ההורים והמתנדבים כצעד ראשוני טרם הרצת הפרויקט • מענה להורים על ידי רכז פעילות יחיד מתוך הקהילה, דבר שיעזור להמשך קיום הפרויקט ושימור.	*" אנחנו התחלנו עם ההורים ועשינו קבוצת מיקוד. כשההורים מגויסים ומרגישים שזה שלהם הם יהיו חלק ויהיו מגויסים. בנינו את התוכנית ועשינו אירוע לנוער וגייסנו אותם ורק אחרי זה הצלחנו להריץ את הפרויקט. חשוב שיהיה גורם מתכלל בהתנדבות (פנסיונר) או בתשלום, משוגעים לדבר כי בלעדיהם, זה לא היה קורה, הורים צריכים כתובת אחת. כשמביאים מהקהילה זה עוזר לקיימות של הפרויקט ולשימור שלו"*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• הפעלת הפרויקט על ידי אדם הרואה בכך שליחות • גיוס כוח אדם נוסף מרכז ומסייע בפרויקט	*צריך מישהו שהוא מינדד לזה. לנו הבמאי היה האדם הזה עזר לנו .חשוב במאי חזק שיראה בזה שליחות .ושיהיה כח אדם שירכז ויעזור בזה ."*
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• בניית תשתית עבודה קהילתית • שיתופי פעולה בין מועצות ועיריות קרובות • הגמשת תנאי מסגרת פעילות	*" בניית תשתית עבודה קהילתית, שיתופי פעולה של מועצות ו/או עיריות שכנות, הגמשת מסגרת פעילות (ללא הגבלת חובת השתתפות לבעלי מש"ה, יכולת לשנות פעילות לפי צורך ורצון המשתתפים, ולא רק לפי הגדרת הפרויקט שבעבורה קיבלת את התקציב)."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• להציע את התוכניות לעובד השיקום והצרכים המיוחדים במועצה על מנת שיסייע לקדם	*"בכל מועצה יש עובד שיקום ודרך העובד שיקום והצרכים מיוחדים צריך להציע להם את התוכניות כדי שיעזרו לקדם. זה צריך לעניין קודם כל את העובד ויגייס את האנשים בכדי שיובילו את*

	את הנושא ולגייס את האנשים שיובילו את הפרויקט. • לגייס אנשים מהמועצה שאכפת להם מהנושא.	*הפרויקט. לגייס את האנשים במועצה שאכפת להם מהנושא"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• קל יותר במועצות מסוימות לקדם פרויקטים מסוג אלו בחברה הערבית מאשר בחברה היהודית. • לשתף בתהליך הורים • לשתף בתהליך עובדים סוציאליים • למצוא שותפים מתאימים לצורך הקיים	*" במועצה שלנו קל יותר לקדם פרוייקט מסוג זה בחברה הערבית. המערכות הקהילתיות משומנות ויחד עם זה יש מענים מעטים בקהילה. קיימת יותר פתיחות בחברה הערבית לשילוב בין האוכלוסיות. יש יותר אנשים עם מוגבלות שנשארים בקהילה לעומת האוכלוסיה היהודית. בחברה היהודית יש יותר נגישות למענים והאוכלוסייה מפוזרת יותר. האתגר בחברה היהודית גדול יותר. השותפים הם - הורים, עובדים סוציאליים ושותפי תפקיד לדוגמת מחלקת נוער."*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

אילו משאבים דרושים בעיניך לרשויות/עו"סים על מנת להפעיל מיזמים שכאלו? (נסה להתייחס לסוגים שונים של משאבים. במידה ואתה מציין משאבים "כספיים" - במה תשקיע את הכסף?)

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• משאבים תקציביים של המשרד • רכז המפעיל את ההתארגנות למיזמים אלו • פתרון לקושי בשילוב חוגים בקהילה	*"משאבי תקציב של המשרד, כח אדם. כמו כל דבר. אנחנו השקענו הרבה במחלקה וברשות וגם אני אישית, אבל אם הייתה לי רכזת שעוסקת בזה זה היה הרבה יותר פשוט. יש גם בעיה בשילוב חוגים בקהילה"*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• עו"ס מלווה • ספק המבין את הנדרש מול בעלי הצרכים המיוחדים וגמיש מול ההטרוגניות והצרכים המשתנים	*" עו"ס מלווה, ספק שמבין את צרכי האוכלוסייה המיוחדת ומוכן להיות גמיש ע"פ הצרכים המשתנים."*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• רכז בתוך המתנ"ס הממונה על השילוב • מענה פונקציונלי ושילובי- חיבור בין מגזרים שונים	*" • קודם כל רכז שיעסוק בזה, בתוך המתנ"ס כדי לעזור בשילוב בתנועות הנוער • .חיבור לשירות עם העבודה הקהילתית. חסר שילוב ידיים בין כל המגזרים כדי להגיע לבסיס. הבסיס הוא לשלב בקהילה שכל אחד יוכל לבחור מה מתאים לו. מענה פונקציונאלי או מענה שילובי • .חינוך ורווחה- מהמקום של הרווחה זה תמיד יישאר*

	ליצירת קהילה בה כל אחד יוכל להשתלב. • עבודה מערכתית של הרשות ושל כל המגזרים. • תקנים נוספים ברווחה ובחינוך ואימוץ מדיניות משותפת.	*ברמה הטיפולית, אבל אם החינוך לא יאמץ את המדיניות הרווחה תישאר לבד וייתן הרגשה פונקציונאלית .עבודה מערכתית של הרשות הכי חשוב ושל כל המגזרים. חייבים עוד תקן גם ברווחה וגם בחינוך .צריך לחשוב גם על האנשים שיוצאים לדיור חוץ ביתי, איך הם נשארים חלק למרות שיצאו החוצה" .*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• בעל תפקיד שיהיה אחראי לפרויקט ולפיתוחו • נציגות מהמועצה בפרויקט • תקן לעובד קהילתי למערך ההסעות, בעל אוריינטציה לאנשים בעלי צרכים מיוחדים • מקומות מפגש קבועים וציוד קבוע • פרסום המיזם	*" בעיני צריך, בעל תפקיד שיהיה אחראי לפרויקט, אצלנו עשינו במשותף עם המתנ"ס. חייבים אדם שיהיה אחראי על הפיתוח .צריך מקומות מפגש קבועים הרבה פרסום ואנשים שמבינים בזה חשוב שתהיה נציגות של המועצה בפרויקט ציוד קבוע תקן של עובד קהילתי הסעות עובד שיש לו אוריינטציה לצרכים מיוחדים"*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• גיוס עובדים סוציאליים מתוך הרווחה שיתפעלו יחד את המיזם מבחינת גיוס, לוגיסטיקה ומעקב	*"צריך מישהו מתוך הרווחה שיהיה חזק וחייבים עוד כח אדם. לפחות חצי משרה רק לצרכים מיוחדים. היינו 3 עובדים סוציאליים שתפעלו את המיזם ביחד, לגיוס, לוגיסטיקה, מעקב."*
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• עו"ס קהילתית • הגדלת תקנים לרכזי תחומי מש"ה ושיקום • הנגשת מרחבים ציבוריים לבעלי מוגבלויות	*"עובדת סוציאלית קהילתית, מתן תקנים מוגדלים לרכזי תחומי מש"ה ושיקום, הנגשת מרחבים ציבוריים לאוכלוסיית בעלי מוגבלויות."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• ייצור קבוצות עבודה וקואליציות בין נותני שירות. • עובד שתפקידו הממוקד הוא להפעיל מיזם זה. • סבלנות ומשאבי זמן	*"הרבה סבלנות, משאבי זמן, לייצר קבוצות עבודה וקואליציות בין נותני שירות .עובד שיהיה אמון על העבודה הזו"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• צורך ברכז תחום צרכים מיוחדים ברשות	"חייב להיות רכז תחום צרכים מיוחדים ברשות."

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

האם לדעתך האפשרות שנפתחה ע"י קרן שלם, היוותה גורם מעודד ומאיץ לקידום תכניות חברתיות וקהילתיות לאוכלוסייה עם מוגבלות שכלית ברשות?

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• היווה את התוכנית הראשונה בפורום משותף במועצה בנושא פיתוח תוכניות מיוחדות לשילוב אוכלוסיות מיוחדות בפעילות בעמק. • אפשרות לפתח מיזמים שלא ניתנה אפשרות לפתחם בעזרת מקורות תמיכה אחרים.	*" כן, בהחלט. יש לנו פורום משותף שעובד בנושא פיתוח תוכניות מיוחדות לשילוב אוכלוסיות מיוחדות בפעילויות בעמק. זאת הייתה התוכנית הראשונה. בחודש פברואר שלל פעילויות להעלאת המודעות בשיתוף קרן שלם. אין תקציבים ייעודיים לדברים כאלה. זה הופך אותנו כרווחה כשותפים ויכולים לקדם תוכניות כאלה. אין משאבים אחרים שיכולה להציע. אם אתה לא בא עם משאבים אתה לא באמת יכול לבוא בתור שותף."*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• התמיכה הכלכלית של קרן שלם כמסייעת לממש רעיונות למיזמים מסוג אלו	*"בהחלט. כל דבר כזה שהקרן פותחת. ברשות יש די הרבה רעיונות ומנסים להיות עם ראש פתוח ויצירתי ותמיד מחפשים (אחרי הרעיון) את המימון לזה ותמיד שמחים שיש מקורות מימון שיכולים לעזור בהשתתפות של הפרויקטים הללו."*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• התקציב הגמיש של הקרן עזר לייצר מענים לכל האוכלוסיות והמגזרים הרלוונטיים. • הוביל למוטיבציה וחשיבה כיצד ניתן עוד לסייע ולשלב את המגזר הערבי בקהילה	*" בהחלט. למשל בשיח עכשיו חושבת איך הקרן יכולה לעזור עוד באוכלוסייה הערבית, היווה פתח לשילוב המגזר הערבי בקהילה. ייעוד פרויקטים במיוחד לאוכלוסייה הערבית. המועצה מעורבת, קשה להנגיש, קשה לייצר מענה ולקוות שהם יבואו כי הכל קורה בשפה העברית. יש צורך לעבוד בכמה מישורים ולכן התקציב הגמיש של הקרן עזר לתת מענה לכל האוכלוסיות והמגזרים הרלוונטיים. אם זה נופש, אם זה אתגרים, אם זה פרויקטים יותר בוטוקים של משפחות וכו'."*
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• איחד בין גורמים במועצה לחשיבה משותפת על פיתוח שירותים לאנשים בעלי צרכים מיוחדים בקהילה • הוביל לפיתוחם של פעילויות מקומיות בישובים שונים על מנת לשלב ילדים עם צרכים מיוחדים בתוך היישוב עצמו.	*" מאוד. הפרויקט גרם לכל הגורמים במועצה בתחום לשבת ביחד ולחשוב על פיתוח של שירותים לצרכים מיוחדים בקהילה. קרן שלם הייתה הפורמט שעזרה. פעילות מקומית בכל מיני ישובים כדי לשלב ילדים עם צרכים מיוחדים בתוך הישוב שלהם, בקהילה שלהם."*
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• האפשרות שנפתחה על ידי קרן שלם, עזרה להוציא לפועל את המיזם בא רצתה המועצה.	*"כן. בעצם אנווה הביאה את האפשרות ואז חשבנו על איזה מקום אנחנו רוצים. הרעיון ישב אצלנו במחשבה וזה עזר להוציא את הפעילות לפועל"*

מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• האפשרות שפתחה קרן שלם תמכה בהוצאה לפועל של שירותים שחשבו עליהן במועצה.	*"קשה לי להגיד. בנוגע לתכנית זאת, כולם שמחו לקבל אותה ולא הבינו איך לא קרה כלום ועכשיו כל יום מתעניינים מתי קורה עוד פעם. פתח שלא חשבו עליו באוכלוסייה. בתכניות הרוחביות בכלל קשה לי להגיד, כבר שנתיים אחרונות עומלים לראות את הצרכים מנקודה אחרת, לחשוב על עוד שירותים...לא רק האפשרות של קרן הביאה למחשבה על זה אבל תמך בלעשות דברים שלא עשו קודם."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• התכנית המשלבת כגורם מעודד את קבלת האנשים עם הצרכים המיוחדים בקרב המגזר הערבי	*"ברור. במיוחד במגזר הערבי, שלפני לא הסתכל בעין יפה על אנשים עם צרכים מיוחדים וזאת הייתה תכנית משלבת. השילוב עשה להם טוב."*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• הפרויקט העלה על סדר היום את נושא המוגבלויות ושילוב באוכלוסייה רגילה.	*"מאוד מאוד. הציון הכי גבוה. קודם כל, הפרויקט שילב והעלה על סדר היום את הנושא של מוגבלויות בכלל ושילוב באוכלוסייה הרגילה בכלל. בעקבות שיתוף הנוער, מחלקת החינוך, ההורים עם ילדים שיש להם מוגבלויות עם הורים שאין להם מוגבלויות"*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

האם לדעתך האפשרות שנפתחה ע"י קרן שלם, תרמה להסתת משאבי כוח אדם לנושא אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים?

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	• הסתת משאבי כוח אדם קיימים לפיתוח פעילויות שכאלה או להעלאת מודעות.	*"אין תקנים שמיועדים לזה. אנשים שעובדים במתנ"ס למשל הם היום גם עוסקים בפעילות עם אנשים מיוחדים או להעלאת מודעות. אין עוד כוח אדם נוסף אלא אנשים קיימים עושים את זה."*
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• כשיש תכנית סדורה, עולה הצורך בהסתת משאבי כוח האדם הקיים לקחת חלק ולהתמקד במיזם החברתי	*" כן. אני רואה את זה באופן טבעי. ברגע שהנושא עולה על הפרק והוא מהווה איזה סוג של תכנית. משהו שקורה ברשות, באופן טבעי הוא מביא את הצורך איתו באנשים בכל מיני במחלקות לאו דווקא שקשורים בנושא להשתתף בתכנית הזאת (למשל יותר תחזוקה או מחשוב או אפילו ברווחה שיש בה הרבה גורמים ותומכים, זה יוצר צורך אצל העובדים להתמקד בנושא המדובר)"*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	• לא	" לא. הדבר היחיד שהשתמשו בכוח אדם הוא ממחלקת הרווחה ומהמדריכים מהיישובים הערבים שהצטרפו לטיול והכירו את האוכלוסייה העברית עם הצרכים המיוחדים"
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	• הבאת כוח אדם חיצוני- תקצוב עבור רכזת לתכנית	*" כן. מתחלק ל-2. 1 זה תקצוב של רכזת התכנית וגם אחריות של אנשי מקצוע בעלי תפקודים כבר במועצה שהשקיעו ולקחו אחריות רבה בפרויקט, השקיעו הרבה שעות עבודה. גם הבאה של כוח אדם חיצוני וגם הסתה של כוח אדם קיים."*

	• הסתת משאבי כוח אדם קיימים לנושא אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים- לקיחת אחריות והשקעת שעות עבודה רבות מצד בעלי תפקידים במועצה	
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	• לא	
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• לא	
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• באופן חלקי	*"חלקית. למשל יש אחד שהיה מלווה בהסעה שהיה גם עובד במתנ"ס. גם הפעילות הייתה חלקה במתנ"ס וחלקה במועדונית, כך שהצוות של המועדונית היה גם נוכחים בפעילות (כנראה בהתנדבות...)."*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	• סטודנטים הקימו ועדת היגוי להורים לילדים עם מוגבלויות • נוצר עיסוק קהילתי בנושא של מוגבלויות ולא רק מענים פרטניים • הוביל לשיח קהילתי חדש במחלקת החינוך ובמחלקה לשירותים חברתיים • יש צורך ברכז לנושא המוגבלויות בקהילה	*"הייתי רוצה. החלטנו שהפרויקט של הסטודנטים שהגיעו אלינו במסגרת הפרקטיקום יהיה יצירת ועדת היגוי של הורים לילדים ובוגרים עם מוגבלויות והועדה הזאת הוקמה, היו מעורבים אנשים מתוך המחלקה ומחלקת החינוך והיה כנס. באופן כללי, בשנה הזאת, יותר אנשים במחלקה עסקו בנושא מוגבלויות יותר ממה שעסקו אי פעם, בזכות הפרויקט ובזכות ההשפעות שלו. יצר עיסוק קהילתי בנושא של מוגבלויות ולא רק מענים פרטניים, התחיל שיח גם במחלקת חינוך וגם במחלקה לשירותים חברתיים. שיח קהילתי שלא היה מקודם. אבל הסתת כוח אדם מעבר למה שקיים עדיין שלא. למרות שכבר דיברתי עם המפקחת שלי וחייבים כדי לקדם את הנושא שיהיה מישהו שבהגדרת התפקיד שלו ירכז את נושא המוגבלויות לא רק באופן פרטני אלא בצורה קהילתית"*

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

תובנות נוספות, לקחים ו/או המלצות להמשך ...

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
מ.א. עמק המעיינות- פרויקט 'עמק נגיש'	לא ניתן מענה	
מ.א. חבל מודיעין- חוג תאטרון קהילתי	• לאפשר יותר מהצגה אחת	*"חשוב לקבוע מראש אפשרות ליותר מהצגה אחת".*
מ.א. מנשה- קהילה בטיול	לא ניתן מענה	
מ.א. שומרון- משתלבים בקהילה	לא ניתן מענה	
מ.א. גלבוע- חוג תאטרון משלב	לא ניתן מענה	
מ.א. חוף הכרמל- 'משתלבים בטבע'	• הפרויקט הצליח למרות הקשיים ולאורך הזמן גדל מספר המשתתפים בו • אוכלוסיית היעד נתרמה • יש רצון להמשיך במיזם ולהרחיבו לפעילויות נוספות	*"באופן כללי התחושה היא שהפרויקט, למרות המגבלות וקשיים, הצליח. אוכלוסיית היעד נתרמה רבות, מעוניינת בהמשך המיזם והרחבתו לפעילויות נוספות, לאורך הזמן הייתה הגדלת מספר המשתתפים."*
מ.א. מטה אשר- שילוב ילדי מש"ה בחוגי אומנות	• יש להמשיך ולפתח יותר בקרב המגזר הערבי	*"אני חושב שתכנית כזו היא מצוינת וצריך ליישם יותר בחברה הערבית. רוב בכפרים אין פעילות לאנשים עם צרכים מיוחדים וצריך לבא ללמוד כיצד זה נעשה. זה משהו ייחודי שצריך לפתח בחברה הערבית"*
מ.א. זבולון- פרויקט העצמת נוער 'חוג שלם'	לא ניתן מענה	

**מנהלת הפרויקט של מ.א. זבולון רואיינה בתחילת יציאתו לפועל*

חלק ו': התייחסותם של מועצות שהתעניינו בקול הקורא אך לא הצליחו לפתח מיזמים (בסבב א', תשע"ח)

במסגרת ראיון שהועבר ל-7 מנהלי הפרויקטים שהתעניינו בקול הקורא שהציעה קרן שלם אך המיזמים לבסוף לא יצאו לפועל בסבב א', עלו הנקודות הבאות (לטובת שמירת על אנונימיות המועצות, הממצאים מוצגים בחלוקה לפי המועצות אך ללא זיהוי שמם):

סיבות ומכשולים לכך שלא המשיכו בתהליך פיתוח המיזם:

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
1	• קושי במילוי הקול הקורא • אי מציאת איש קשר שיגיע עד למועצה	***"קושי במילוי הקול קורא.*** *היה לי מסובך למלא. ולדעתי היה לא נגיש והתייאשתי באמצע. יש כל כך הרבה עבודה ואין זמן לנתונים היבשים. יש סכום ויש פרויקט לא מבינה למה צריך את כל השאר .כי עכשיו אני מפתחת מיזם שעונה על כל הצרכים ושמתי את כל התקציב השנתי שלי, כי הפרויקט הוא מעבר לשילוב, אני רואה את ההשפעה על כל המשתתפים ברמת הקידום האישי שלהם ולאו דווקא ברמת הקהילה. אני הפעם אבקש את התקציב למיזם הזה, אך אני מתקשה עם מילוי הקול קורא .בנוסף* ***לא הצלחתי למצוא אשת מקצוע שתסכים להגיע עד אלינו****, שזה היה קשה."*
2	• עומס משימות ולחץ זמן • חוסר בכוח אדם	*"ממה שאני זוכרת* ***היה לחץ של זמן ולא הצלחנו להתארגן ועומס במשימות****. בעיקר* ***חוסר בכח אדם****. במרכז הקהילתי יש רכזת צרכים מיוחדים ואני חושבת שעכשיו זה יקל עלי לקראת הקול קורא הבא."*
3	• לא נמצא מקום מתאים לפעילות • שיתוף פעולה שכשל • חוסר בכוח אדם שיקדם את התהליך	*"מה שהפריע אז זה בעיקר המבנה. אני זוכרת שרצינו לעשות תכנית אחה"צ...* ***ולא הצלחנו למצוא מקום מתאים****. ובנוגע לפעילות במשחקיה* ***השת"פ לא עבד טוב . ולא היה כח אדם שיידחף את זה."***
4	• חוסר בכוח אדם- צריכים עובדת קהילתית לנושא. • מחסור בהסעות • חוסר מיקוד בפרויקט אחד	***"כ"א , עומס עבודה, הסעות, לא היינו ממוקדים כל כך ורצינו הרבה פרויקטים . צריכה להיות עובדת קהילתית לנושא הזה .*** *הורים לצרכים מיוחדים גם ככה כל הזמן נוסעים ואז כשהם צריכים לצאת שוב בשביל הפעילויות האלה הם נופלים."*
5	• מחסור בכוח אדם ייעודי שיטפל בקשה ויקדם את התכנית	*"זה מורכב, אבל* ***בעיקר כח אדם****. היה קשה לעובדת לעשות את זה היא פחות קהילתית וזה היה קשה לה לעשות לבד."*

6	• חוסר במבנים מתאימים לפעילות וביטוח לאומי לא אישר את הבקשה למענק לבניית מבנה. • משרד הרווחה לא עזר בבניית התכנית. • מספר ילדים מועט בשביל לארגן קבוצה.	*"ניסינו להתאגד כמה מועצות ואז לבדוק עם הרשויות. כל ראש רשות רצה שזה יהיה אצלו או ברשות אחרת תלוי בנושא .אצלנו **לא היו מבנים בכלל כדי להפעיל**. הגשנו בקשה לביטוח לאומי כדי שיעזרו לנו לבנות מבנה כזה ולא קיבלנו את המענק. גם **משרד הרווחה לא עזר לנו בבניית התכנית** וגם **מספר הילדים יש לנו רק קבוצה קטנה ומאוד קשה לארגן קבוצה**."*
7	• אין מספיק אוכלוסייה ברשות • קיימות פעילויות אחרות במועצה שעונות על חלק מהצרכים	"הסיבה העיקרית היא **שאין לנו מספק אוכלוסייה ויש לנו פעילויות אחרות שעונות על חלק מהצרכים**."

הבדלים בין עיריות/מועצות מקומיות לבין מועצות אזוריות באפשרות שלהם להפעיל מיזמים חברתיים לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות שכלית

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
1	-	"אני לא מכירה עירייה אז לא יודעת לענות על זה."
2	• האוכלוסייה במועצה מאוד מפוזרת מה שמוביל לקושי לקבץ משתתפים וכן אתגר בהסעות לפעילות	*"יש הבדל. ההבדל העיקרי הוא **שהאוכלוסייה שלנו מאוד מפוזרת, אז מבחינת האנשים שניתן לקבץ וגם מבחינת ההסעות את זה יותר מאתגר**."*
3	• במועצה מגוון יותר גדול של אוכלוסייה, גילאים וכו' לעומת עירייה בה יש אפשרות להתמקד. • במועצה קושי בהסעות ותמחורם בשל המרחקים הגדולים בין יישוב ליישוב. • במועצה, אנשים מעדיפים שהמענה יהיה בישוב שלהם וזה קשה להקים שירות בכל ישוב. • במועצה, יישובים הטרוגניים שלא תמיד מקבלים אחד את השני. • חוסר מוטיבציה לפיתוח שירותים במועצה שנמצאת במרכז הארץ, מכיוון שקיימים מסביבם ערים עם שירותים מעולים. • התושבים לעיתים מעדיפים ללכת למקום מחוץ למועצה כדי לשמור על אנונימיות.	*"בטח. אין מה להשוות בין המאפיינים. **בעיריות יש יותר אפשרות מבחינת האוכלוסייה ויש אפשרות להתמקד. אצלנו יש רצף גדול יותר, גילאי, תחום .ובמועצה האזורית יותר קשה ממקומית בגלל המרחקים וההסעות.** הרבה פעמים זה נופל על המרחק גם אם יש מבנה ואת האנשים. המשפחות לא מעוניינות להסיע ואז חייבים הסעות וזה מאוד מאוד יקר .בנוסף, **אנשים רוצים שהמענה יהיה ביישוב שלהם ולא רוצים ללכת לישוב אחר לשירות בשביל תחושת הקהילתיות**. אבל קשה מאוד להקים שירות בתוך כל יישוב .אצלנו **במועצה היישובים ממש הטרוגניים**... ישובים דתיים לאומיים, חילונים. והרבה פעמים הם לא מקבלים אחד את השני .הרבה פעמים אין לנו מוטיבציה לפתח שירותים כי אנחנו במרכז הארץ ואפשר להוציא החוצה לערים שיש להם שירותים מעולים (לדוגמא, תחנה לאלימות ותקיפה מינית). ולפעמים התושבים מעדיפים ללכת למקום שלא יכירו אותם מאשר במועצה."*

4	• הפיזור הגיאוגרפי והמיקום המרוחק של היישובים במועצה מקשה על הניידות, הרבה בירוקרטיה מכל הוועדים וכן אין קשר בין האנשים מיישוב ליישוב. • העדר מסגרות פנים מועצתיות שיכולות לרכז את הפעילות. • חוסר תקציב • חוסר נכונות של המועצה להקצות מבנים	*"**הפיזור הגיאוגרפי**, ההתחשבות שנושא הניידות, חוסר הקשר בין האנשים עצמם בגלל המרחק. **העדר מסגרות פנים מועצתיות** שיכולות לרכז, יוצאים למקומות אחרים. כל **התקציב** יוצא למסגרות. אין לפעמים נכונות של המועצה **להקצות מבנים** .אחד הקשיים הכי גדולים זה המיקום, כי ישוב יכול להיות רחוק לחלק מהאנשים ויש הרבה בירוקרטיה מכל הוועדים שלפעמים יכולים להפיל את הפרויקטים. המועצה היא מאוד ארוכה אז מקצה לקצה זה מאוד קשה להגיע .לדוגמא: .....שהוא ישוב צעיר הוא מאוד לא נח להגיע אליו ולא נגיש עקב הפקקים, למרות ששם יש מקום."*
5	• השטח הגדול במועצה מקשה עם ההסעות וכן חלק מההורים לא רוצים שילדיהם ייסעו מרחקים גדולים. • במועצה רצפים מאוד שונים של אנשים עם צרכים מיוחדים מבחינת יכולות וצרכים. דבר המקשה על התאמת השירותים. • במועצה, קושי להפעיל כוח אדם שממוקד רק בצרכים מיוחדים. • במועצה, קהילתיות גדולה יותר ביישובים ולכן קל יותר לשלב ולקבל את האחר מאשר בערים.	*"במועצות אזוריות קשה להפעיל, בגלל מספר האנשים עם הצרכים המיוחדים, השטח הגדול קשה עם ההסעות וחלק מההורים גם לא רוצים שהילדים ייסעו כל כך הרבה. יש רצפים מאוד שונים של יכולות וצרכים וקשה להתאים את השירותים. והארגון עובד בצורה רוחבית וקשה להפעיל כוח אדם שעוסק רק בצרכים מיוחדים .עם זאת יש יכולת ויש קהילתיות גדולה יותר ביישובים במועצות אזוריות לכן יותר קל לשלב לעומת בערים והקבלה והחיבוק לאחר במועצות אזוריות גדול יותר."*
6	• בעיריות יש יותר אנשים עם צרכים מיוחדים, לכן אפשר לעשות יותר בנושא. • אין תחבורה ציבורית וקושי עם מערך הסעות.	*" יש הרבה אנשים עם צרכים מיוחדים בעיריות, אז מבחינת מספרים אפשר לעשות יותר .בעיה נוספת היא ההסעות, אצלנו אין תחבורה ציבורית ואין להם איך להגיע."*
7	• במועצה פיזור גאוגרפי מאוד גדול והניוד מאוד יקר • במועצה, רצף צרכים מאוד גדול • מיעוט אוכלוסיית היעד	*"קודם כל במועצה אזורית הפיזור הגאוגרפי מאוד גדול ורצף צרכים מאוד גדול. והניוד מאוד מאוד יקר. וכמובן כמות הלקוחות"*

עצות לקידום הנעת הפרויקטים על מנת שהמיזם ייצא לפועל

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
1	• להקל על מילוי הקול הקורא.	*" **להקל על מילוי הקול קורא**. אני לא זוכרת מה היה קשה, אבל זוכרת שהתקשיתי מאוד. היו טבלאות שלא הצלחתי למלא"*
2	• סיוע בהקמה והוצאה לפועל • כוח אדם שיעזור לקדם • אחראי על רצף הפעילות וההמשכיות שלה	*" סיוע כדי להוציא לפועל. **כוח אדם** בעיקר שיעזור לקדם. אני צריכה סיוע בהקמה, קידום וצריך מישהו שיהיה אחראי על הרצף הפעילות וההמשכיות, כי אני לא אהיה מסוגלת. וגם לא פשוט למצוא כוח אדם אצלנו בצפון, נסינו לגייס ולא הצלחנו לדברים אחרים."*
3	• אנשים מתאימים שאחראים על התחום: עו"ס עם גישה קהילתית, מנהלת שלא תוותר. • תקציב • עזרה של אנשי מפתח ושיתופי פעולה	*" צריך עובד סוציאלי טוב עם גישה קהילתית ומשוגע לדבר ומנהלת שלא תוותר אני חושבת **שהדברים העיקריים זה האנשים שאחראים על התחום**. אני חייבת תקציב ועזרה של אנשי מפתח כמו רב, יו"ר וועד ושיתופי פעולה"*
4	• התמקדות בפרויקט אחד. • שותפים שיכולים לעזור.	*"אמרת לנו אז שאנחנו צריכות להתמקד, אבל עדיין הסתבכנו. אנחנו צריכים גם **שותפים** שיכולים לעזור לנו"*
5	• תקציב שכולל ייעוץ וכוח אדם • כוח אדם שילווה ויעזור עם גיוס המשתתפים • הקלה במילוי הקול הקורא • לתת מענה ישיר לקשיים שעולים ברשויות בפנייה לקול הקורא.	*" מה שיכול לקדם הוא **שהתקציב יכלול ייעוץ וכוח אדם** כמו עובדת קהילתית לטווח קצר, אז בטוח התכנית הייתה יוצאת לפועל . **מישהו שילווה ויעזור עם הקהילות וגיוס המשתתפים**, שיח עם ההורים .לפנות לרשויות בצורה אקטיבית ולבדוק איתם למה לא פונים ואז **לתת להם מענה בזמן אמת לקשיים** .החוברת הבהילה כי היא ארוכה וזה יכול להראות מפחיד למלא, ההסברים לפעמים מעכבים."*
6	• תקציב לשיפוץ מבנה, פעילויות והסעות.	*" אנחנו מנסים לעשות דברים, אנחנו צריכים **תקציב לשפץ מבנה ולפעילויות והסעות**."*
7	• ליזום פעילות על אזורית • גוף מרכז • תקציב הסעות	*" כדאי **לעשות משהו על אזורי** וחייבים **גוף שירכז** את זה וחייבים **תקציב הסעות** למשתתפים."*

כיצד הקרן יכולה לסייע למועצה לפתח ולהפעיל מיזמים

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
1	• תקציב למציאת מומחים שיגיעו למועצה.	*"עזרה כספית בכדי למצוא אנשים מומחים שיסכימו להגיע לאזור שלנו."*
2	• תקציב • ליווי מקצועי בהקמת המיזם	*" מימון כלכלי וליווי מקצועי מתוך הניסיון שלנו. איך להקים מיזם."*
3	• תקציב • ליווי מקצועי להתאמת התכנית לרשות	*" המועצה שלנו ממש לא עשירה ומצ'ינג יותר מ20 אחוז יהיה קשה להשיג, אז בעיקר מימון . וליווי מקצועי.... תעזור לעשות את ההתאמות של התכנית לרשות."*
4	• עזרה במיקוד • עזרה בתקציב ההסעות	*"לעזור לנו להתמקד במשהו אחד כדי שנחווה הצלחה פעם אחת .וגם לעזור לנו לממן את ההסעות כי זהו האתגר העיקרי יחד עם כ"א."*
5	• המשך גמישות מחשבתית בקריטריונים של הקרן • השתתפות מינימלית של המועצה	*" להמשיך עם גמישות מחשבתית בקריטריונים, השתתפות מועצה מינימלית"*
6	• תקציב להסעות ושיפוץ מבנה.	*" תקציב בכדי שיענה על הפערים- הסעות, שיפוץ מבנה והסעות."*
7	• עזרה מהקרן כיצד לקיים עבודה באשכול של רשויות, לפי איזור גאוגרפי. • מפעיל.	*"יכול להיות שצריך לעזור לעבוד באשכול של כל הרשויות הצמודות ואולי הקרן תוכל לעזור לנסח חשיבה כזו. משהו גיאוגרפי ולא רשותי . וחייב להיות מפעיל, הרשויות לא יכולות להפעיל את זה"*

משאבים דרושים על מנת להפעיל מיזמים עבור אוכלוסיית מש"ה

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
1	• תקציב לאנשי מקצוע שיגיעו גם לפרפריה.	*"לדעתי רק כסף בשביל אנשי מקצוע לכל עניין ועניין, שיגיעו גם לפריפריה."*
2	• מבנה ייעודי • כוח אדם ממוקד לנושא • השלמת מימון • הסעות	*"מבנה מיועד, כוח אדם מיועד וצריך למצוא השלמת מימון והסעות"*
3	• מבנים מתאימים • מדיניות של הרשות • תקציב • איש מקצוע שירכז את הנושא וייתן מענה נכון לרשות.	*"מבנים מתאימים, ברכת הדרך, מדיניות של הרשות ותקציבים ואדם מקצועי שיכול לחבר את כל הפאזל כדי לבנות מענה נכון לרשות"*

4	• כוח אדם • הקלה בבירוקרטיה • איגום משאבים לכל התחומים	*" משאבי כוח אדם שיעזרו עם מחסום הזמן והעומס. להקל על הבירוקרטיה. מה שאנחנו מרגישים מהמשרד זה בירוקרטיה ואין גמישות למועצות אזוריות. כל מפקח מכל תחום שולח אותנו למפקח אחר, למרות שכולם הולכים לרב נכותי. אנחנו חייבים איגום משאבים לכל התחומים, בגלל הרצף הגדול שיש לנו. אנחנו חייבים שיבינו את זה"*
5	• כוח אדם ממוקד בעבודה קהילתית	*"כוח אדם של עבודה קהילתית, הכי קריטי"*
6	• גמישות ממשרד הרווחה • עזרה בתקצוב ההסעות • תקן לכוח אדם ממוקד בנושא צרכים מיוחדים בראייה קהילתית.	*"גמישות ממשרד הרווחה לגבי המועצות האזוריות והאתגרים שעומדים בפניהם .עזרה בתקצוב ההסעות למועדונים ולפעילויות יש פער עם הכוח אדם, אין לי עובדת שאני יכולה לתת לה תקן לצרכים מיוחדים במיוחד בראיה קהילתית."*
7	• גוף מפעיל מחברה חיצונית • כוח אדם שזה התחום שלו וירכז את הנושא	*"חברה חיצונית, גוף מפעיל כי הרשות קשה מאוד לה להפעיל .עובד\ת שזה התחום שלה"*

חסמים בלתי פתירים בהנעת הפרויקט

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
1	• תקציב כספי	*"רק הכסף בלתי פתיר כל השאר אני מצליחה להסתדר."*
2	• הכל פתיר	*"אני לא מאמינה שיש משהו שהוא בלתי פתיר. גם אם קשה אפשר לפתור את הבעיה. גישת הכוחות"*
3	• הכל פתיר	*"הכל פתיר צריך רק לדעת לעשות את העבודה נכון. לא לפחד, לחלום ולתכנן ולמפות נכון"*
4	• תקן לעובד קהילתי • קשיי הבירוקרטיה במשרד	*"ההתמקדות היא פתירה, ולהגיש את הקול קורא בזמן וגיוס אנשים במועצה שיוכלו לעזור לנו תקן לעובד קהילתי זה לא פתיר על ידינו, זה תלוי במועצה ולפתור את הבירוקרטיה במשרד גם לא פתיר."*
5	• התאמת כוח האדם למיקוד קהילתי.	*"בלתי פתיר אם יש עובד שלא מכוון קהילתית אז אי אפשר להחליף אותו .התאמת הכח אדם לא פתירה"*
6	• ועדות שאפשר להפעיל רק פעם בשבוע בשל יוקר ההסעות. • חוסר הגמישות של משרד הרווחה	*"ההועדות הן רק לפעמים בשבוע ועם ההועדות אפשר להפעיל רק פעם בשבוע בגלל שההסעות מאוד יקרות .מול משרד הרווחה ממש קשה לעבוד אין גמישות לפעילויות שיותאמו למועצות אזוריות ולאתגרים העומדים בפנינו .מבחינה כלכלית הצלחתי אפילו לגייס תרומות ולהזיז תקציבים לנושא, אבל הנוקשות בנוגע למועדון מפילה*

		כל פעם מחדש את המועדון שאנחנו מנסים להקים"
7	• מספר המשתתפים הייעודי המועט במועצה	*"מספר המשתתפים בלתי פתיר. פתיר אם יהיה חוצה רשויות ועובד\ת שירכז את הנושא- ואולי מפעיל"*

המלצות ורעיונות לעידוד מועצות אזוריות לפתח ולהפעיל מיזמים חברתיים עבור אנשים עם מש"ה

מועצה אזורית	נקודות מרכזיות	הרחבה
1	• מדריך חברתי למש"ה • עו"ס שתהיה בקשר רציף וממוקדת מטרה • כוח אדם לליווי הפרויקט	*"קודם כל, חייבים מדריך חברתי למש"ה ועובדת סוציאלית שתהיה בקשר רציף ותהיה מכוונת למטרה .חייבים כוח אדם לליווי הפרויקט".*
2	-	-
3	• שיתופי פעולה עם מקומות קרובים • תכנית סדורה • פיתוח מקומות טיפוליים	*"שיתופי פעולה עם מקומות צמודים, צריך תכנית חומש, ומקומות טיפוליים ולא רק פנאי"*
4	• סיוע התחלתי • פנייה אישית למועצות	*"לעזור להם להתחיל בקטן. ופנייה אישית למועצות. הפנייה של....החזירה אותנו"*
5	• כוח אדם מתאים למימוש הפרויקטים: מנהל מכוון מטרה שמבין מהם הצרכים ומה סדר העדיפויות הנדרש.	*"הפרויקט לימד אותי איזה כוח אדם אני צריכה לקחת כדי שהפרויקטים ימומשו .הכי צריך מנהל שהוא מינדד לנושא להבין מהמנהלים מה הצרכים ואיך אפשר לעזור לו לשנות את סדרי העדיפויות."*
6	• כוח אדם • הסעות • תקציב	*"אני חושבת שכל מה שאמרתי עד עכשיו . כוח אדם, הסעות, תקציבים."*
7	-	-

חלק ז': סיבות לאי-מענה לקול הקורא לפיתוח מיזמים

על מנת להבין את הסיבות והחסמים לחוסר המענה לאפשרות שפתחה קרן שלם לעזרה בפיתוח מיזמים חברתיים, הופץ סקר מקוון ל-33 מועצות אזוריות שכלל לא נענו לקול הקורא שהפיצה קרן שלם בשנת תשע"ח. מתוך 33 מועצות, 17 נציגים ממועצות אלו השיבו על הסקר.

תחילה, נשאלו הנציגים האם קיבלו את הקול הקורא שהפיצה קרן שלם בנושא פיתוח מיזמים חברתיים במועצות האזוריות עבור אנשים עם מש"ה? את דפוס ההשבה ניתן לראות באיור 3 (בנספח 10 ניתן לראות את פירוט המענה של נציגי המועצות הללו):

איור 3: "האם קיבלת את הקול הקורא שהפיצה קרן שלם בנושא פיתוח מיזמים חברתיים במועצות איזוריות עבור אנשים עם מש"ה?" (N=17)

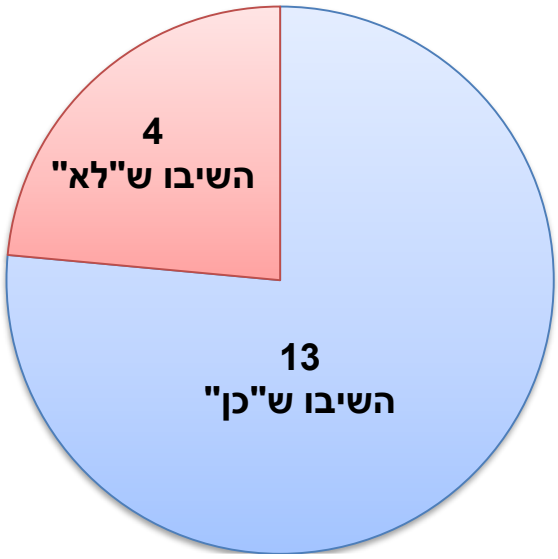

לאחר מכן, נשאלו 13 המשיבים שדיווחו כי קיבלו את הקול הקורא "מה היו הסיבות או החסמים שהביאו אותם כמועצה להחליט לא להגיש בקשה להשתתפות בקול קורא זה?". בלוח 18 מוצגות הסיבות והחסמים שהעלו המשיבים בחלוקה לקטגוריות מענה ושכיחויות (בנספח 11 ניתן לראות את כלל ההתייחסויות בחלוקה למועצות אזוריות).

לוח 18: סיבות וחסמים לאי הענות המועצות לקול הקורא (N=13)

סיבות וחסמים	דוגמאות להתייחסויות	שכיחות
מיעוט תושבים עם מש"ה במועצה	"מיעוט אוכלוסיית מש"ה פוטנציאלית למענים"; "אנחנו מועצה קטנה, כ 6000 תושבים. מס' בעלי הצרכים המיוחדים קטן והגיוון בגילאים ובמאפייני המוגבלות רב. אין אפשרות לפתח משהו כולל וממוסד. אנחנו צריכים סיוע במימון "; "לשמחתנו אין לנו ילדים ובוגרים בעלי מוגבלות זו. יש לנו מספר מבוגרים שכולם במוסדות";	5
אי פניות כוח אדם לתחום	" במחלקה קטנה כל עו"ס עושה מס' תפקידים ולהתפנות לתחום הזה דורש פניות"; "כרגע אין כח אדם לקדם מיזמים אלה ויש מענים שנותנים תשובה חלקית במועצה";	3
אי התאמה לתוכניות העבודה	" לא התאים לתוכניות עבודה שלנו באותו מועד. יכול בהחלט להתאים בהמשך."; "אנו בשלב חשיבה ופיתוח של תכניות ועדיין לא בשל לכדי הגשה לקרן";	2
נמצאים כבר בתהליך קבלת סיוע	"אנחנו כבר ביוזמות איתם"; "כמועצה הגשנו בקשות לסיוע בפעילות וכן קיבלנו סיוע שכזה. בנוסף, בשנת 2017 הגשנו בקשה לשיפוץ מבנה לפעילות עבור בעלי צרכים מיוחדים ואושר לנו סיוע בסוף נובמבר";	2
אחר	"התקשנו באיסוף הנתונים ותהליך מיפוי מסודר";	1

לבסוף, נשאלו נציגי המועצות "האם הנושא של פיתוח מיזמים חברתיים במועצות אזוריות עבור אנשים עם מוגבלות שכלית הינו משהו שיכול לעניין את המועצה בעתיד? האם תרצה לשמוע על זה יותר?".

כלל 16 המשיבים על שאלה זו (שקיבלו/ לא קיבלו את הקול הקורא) השיבו שכן. יחד עם זאת, התייחסויותיהם לנושא היו שונות. במקביל לכך ש-9 השיבו שירצו לשמוע על כך בעתיד באופן כללי (מועצה אחת ציינה שתרצה מענה עבור המשפחות), 5 השיבו שכן אך בהתייחסות למוגבלויות שונות/התייחסות רב נכותית, ומשיב אחד ציין כי זה עשוי להתאים בעתיד כשיהיה מבנה מועדון מתאים (את התייחסויותיהם המלאות של המשיבים בחלוקה למועצות ניתן לראות בנספח 12).

סיכום והמלצות

מתוך הממצאים הכמותיים והאיכותניים המוצגים בדו"ח הערכה זה, ניתן ללמוד על תרומה משמעותית למיזמים החברתיים עבור קהלים שונים ומגוונים – למשתתפים עצמם, לבני המשפחה, למדריכים שליוו את הפעילויות, לקהילה, ואף למועצה האיזורית (לצוות המועצה ולתיוג המועצה). כמו כן, שביעות הרצון של הקהלים השונים אשר לקחו חלק במיזמים היתה גבוהה במרבית המדדים שהוערכו, ובכל המיזמים. עוצמתם של ממצאים אלו אף עולה בהתחשב בכך שמדובר על מיזמים חדשים וייחודיים שפותחו מהיסוד, מה שלרוב לוקח זמן עד ל"התייצבות" מיזמים שכאלו. כלומר, על אף ראשוניותם של המיזמים – נצפתה שביעות רצון ותרומה גבוהה בעיני כל מי שלקח בהם חלק.

הממצאים מצביעים על הכוח והתרומה של השילוב – הן לאוכלוסייה עם מוגבלות והן לאוכלוסייה ללא מוגבלות ולקהילה עצמה – הן בהיבט של המודעות, הן בהיבט של הנתינה/קבלה, הן בשינוי תפיסתי וסטיגמתי כלפי האוכלוסייה עם מוגבלות, והן באפשרות של האוכלוסייה עם המוגבלות להרגיש חופשיים ובטוחים גם במרחב הקהילתי.

ממצא חשוב נוסף מצביע על תרומה עקיפה של המיזמים למועצות האיזוריות עצמן, הן מבחינת השיח בצוותים בתוך המועצה (שיתופי פעולה, יצירת שיח משמעותי, העלאת המוטיבציה שלהם לעסוק בנושא ואף לפתח מיזמים נוספים לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים ואף לאוכלוסיות נוספות כגון גיל הזהב), והן מבחינת מיצוב המועצות.

הערכה זו מאפשרת ללמוד על הצרכים, החסמים, הקשיים והאתגרים שליוו את פיתוח המיזמים, כמו גם על אופן ההתמודדות של המועצות עם האתגרים – כך שניתן יהיה בעתיד להשתמש בידע זה לטובת פיתוח מיזמים חדשים.

<u>המלצות:</u>

- ✓ הכנת מסמך עקרונות/רעיונות/המלצות להקמה והנעה של מיזם חברתי במועצות האזוריות. זאת מתוך התובנות שניתנו על ידי מנהלי הפרויקטים השונים במהלך ההערכה זו ועבור מועצות אשר יתעניינו בפיתוח מיזמים בעתיד.
- ✓ הצגת הממצאים בכנס מנכ"לי מועצות אזוריות וכן בכנס ראשי מועצות אזוריות.
- ✓ הפצת תקציר המנהלים של הערכה זו לכל ראשי המועצות האזוריות, מנכ"לי מועצות אזוריות ומנהלי אגפי רווחה.
- ✓ הצגת ממצאי ההערכה בקרב מפקחי הקהילה של מינהל מוגבלויות.

נספחים

נספח 1: טפסי הסכמה מדעת

אני החתום מטה, נותן הסכמתי להשתתף בהערכה של פיתוח מיזמים חברתיים במועצות אזוריות עבור אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית.

ידוע לי כי:

1. איני מחויב/ת להשתתף בהערכה
2. זכותי לפרוש בכל עת מהשתתפות בהערכה.
3. אין קשר בין השתתפות בהערכה לבין השתתפותי והשתתפות בני משפחתי בפרויקטים חברתיים עתידיים או קבלת שירותי פנאי אחרים. אלו לא יפגעו בשום צורה, אם תבחר/י לא לקחת חלק בהערכה.
4. כל המידע שייאסף במהלך ההערכה ישמש אך ורק את המעריכים, לא יתוייג שמית ולא יועבר לכל גורם נוסף.

בכל שאלה נוספת ניתן לפנות לד"ר עדי לוי-ורד, רכזת מכלול, היחידה להערכה ומחקר, קרן שלם : adi@kshalem.org.il .

_____	_____
שם פרטי	שם משפחה
_____	_____
חתימה	תאריך

טופס הסכמה מדעת בשפה הערבית:

استمارة موافقة للاشتراك في التقييم

انا الموقع ادناه, اوافق على مشاركتي في التقييم

وانا على علم بما يلي:

1- لست مجبرا على المشاركة في هذا التقييم

2- من حقي التوقف عن التقييم في أي وقت

3- المعلومات التي ستجمع خلال التقييم هي لاستخدام المقيّمِين فقط. هذه المعلومات لن تحفظ بأسماء ولن تنقل لأي جهة اخرى.

بإمكانكم توجيه اسئلتكم للدكتورة عادي ليفي – فيرد, مركّزة "مخلول", وحدة التقييم والبحث, صندوق "شاليم":

adi@kshalem.org.il

_____ _____

الاسم الشخصي اسم العائلة

_____ _____

التوقيع التاريخ

נספח 2: מדריך לראיון עם מנהלי הפרויקטים במועצות האזוריות

1. לאיזה מועצה אזורית הפרויקט שהפעלת שייך?
2. באיזה אופן חווית את המיזם שפיתחתם מתחילתו ועד נקודה זו?
3. מהי בעיניך תרומתו של הפרויקט לאוכלוסיות שהשתתפו בו? הן לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות שכלית והן לאנשים ללא מוגבלות (במידה והיו כאלה בפרויקט שלכם)?
4. האם הייתה תרומה לאוכלוסיות נוספות – (כגון: מדריכי הפעילות, קהילה שהסתובבה באזור הפעילות, ועוד)
5. האם הייתה תרומה למועצה האזורית? (כגון מיצוב המועצה ככזו הנותנת מענה לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים, הגברת המוטיבציה לפיתוח מיזמים חברתיים נוספים, ועוד).
6. במידה ופיתחתם פרויקט בו הפעילות משלבת גם אנשים עם מוגבלות וגם אנשים ללא מוגבלות- באיזו מידה לדעתך הצליח השילוב בין האוכלוסיות? האם ראית תרומתה כלשהיא לשילוב? אם כן- מהי התרומה?
7. מה היו האתגרים/מכשולים/קשיים עימם התמודדתם (ברמת המועצה, המשתתפים, ההיבטים הטכניים, הארגוניים והניהוליים, וכד')? וכיצד התמודדתם איתם?
8. כיצד לדעתך ניתן לקדם מועצות אזוריות נוספות לפתח ולהפעיל מיזמים שכאלו?
9. אילו משאבים דרושים בעיניך לרשויות/עו"סים על מנת להפעיל מיזמים שכאלו? (נסה להתייחס לסוגים שונים של משאבים. במידה ואתה מציין משאבים "כספיים"- במה תשקיע את הכסף?).

נשמח לשמוע תובנות נוספות, לקחים ו/או המלצות להמשך ...

<u>שאלות נוספות שנשאלו במהלך ראיון טלפוני עם מנהל הפרויקט:</u>

א. האם לדעתם האפשרות שנפתחה ע"י קרן שלם, היוותה גורם מעודד ומאיץ לקידום תכניות חברתיות וקהילתיות לאוכלוסייה עם מוגבלות שכלית ברשות?

ב. האם לדעתם האפשרות שנפתחה ע"י קרן שלם, תרמה להסתת משאבי כוח אדם לנושא אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים?

נספח 3: שאלון שביעות רצון המשתתפים (עם מוגבלות) ומשפחותיהם מהפרויקט בו השתתפו

המועצה האזורית וקרן שלם מעוניינים ללמוד על תרומתו של פרויקט "_____" עבור בן/בת משפחתך. **נודה לך מאוד** אם תקדיש/י מספר דקות על מנת להשיב על השאלון.

השאלון הוא **אנונימי** וישמש לטובת הערכת הפרויקט בלבד.

שאלות רקע:

- מהו אפיון המוגבלות של בן/בת משפחתך: ☐ מוגבלות שכלית ☐ אוטיזם ☐ שיקומי ☐ אחר:_____
- מהי רמת המוגבלות של בן/בת משפחתך? ☐ קלה ☐ קלה-בינונית ☐ בינונית-קשה
- שנת הלידה של בן/בת משפחתך: _____
- משתייך/ת לחברה ה:☐ יהודית ☐ ערבית אחר: _____
- בכמה מפגשים השתתף בן/בת משפחתך (פחות או יותר)? _____
- בכמה מפגשים את/ה נכחת בפעילות? _____

היגדים	לא מסכים	מסכים במידה מועטה	מסכים במידה רבה	מסכים במידה רבה מאוד	לא יודע או לא רלוונטי
1. הפעילות במסגרת הפרויקט הייתה מוצלחת וענתה על הציפיות שלנו					
2. הייתי שמח/ה לפרויקטים נוספים מסוג זה					
3. בן/בת משפחתי הגיע/ה לרוב המפגשים בפרויקט					
4. צוות ההדרכה התייחס בכבוד למשתתפים					
5. בן/בת משפחתי דיבר/ה על הפעילות גם מעבר לזמן הפעילות (ציפייה לקראתה, שיתוף בחוויות...)					
6. הפעילות סיפקה לבן משפחתי צרכים שהוא אינו מקבל במסגרות אחרות (אתגר, הנאה וכדומה)					
7. צוות ההדרכה היה מקצועי					
8. אני חושב/ת שהפרויקט תורם לשילוב בקהילה					
9. הפעילות תרמה גם ליתר בני המשפחה					
10. הפעילות אפשרה לבן/בת משפחתי להרגיש חלק מהקהילה					
11. אמליץ למשפחות נוספות להשתתף במיזם					
12. חשתי כי האנשים ללא מוגבלות שהשתתפו בתכנית שינו לטובה את תפיסותיהם כלפי אנשים עם מוגבלות והכירו ביכולות והמסוגלות שלהם.					
13. במהלך הפרויקט, בני/בתי יצר/ה קשרים חברתיים חדשים דבר אשר סייע להקל על תחושת הבדידות (אם קיימת)					
14. חשתי עלייה במודעות של הסביבה ליכולות ולמסוגלות של אנשים עם מוגבלות					

1. האם מספר המפגשים, התדירות שלהם ומשך כל מפגש - התאימו לצרכים שלכם? (אם לא- מדוע?)

_____

2. נשמח אם תשתפו אותנו בחוויה מיוחדת או מרגשת שהתרחשה במסגרת הפעילות:

_____

3. האם נתקלת בקשיים כלשהם במהלך הפעילות או דברים שלדעתך כדאי לשפר?

_____

<u>השאלות הבאות **מיועדות לבן/בת משפחתך** שהשתתפ/ה בפעילות – נודה לך אם תבקש ממנו/ממנה להצטרף אליך ולהשיב על מספר שאלות קצרות</u> **(במידה והוא/היא מתקשה לענות על השאלות – אנא ציין זאת והשאר ריק את החלק הזה):**

1. **מה את/ה יכול/ה לספר על הפעילות של ה_____ שבה השתתפת?**

_____

_____

2. **מה הכי אהבת בפעילות של ה_____ ?**

_____

_____

3. **האם דיברת עם האנשים האחרים שהשתתפו בפעילות? ☐ כן ☐ לא**

4. **האם את/ה מעדיפ/ה שיבואו לפעילות רק אנשים כמוך (עם מוגבלות) או גם אנשים אחרים (ללא מוגבלות)?**

☐ רק אנשים כמוני ☐ גם אנשים ללא מוגבלות

מדוע? _____

5. **את/ה חושב/ת שכדאי לעוד אנשים לבוא לפעילות הזו? ☐ כן ☐ לא**

מדוע? _____

6. האם את/ה אוהב/ת או לא-אוהב/ת לעשות את הפעולות הבאות:

	אוהב	לא אוהב
להיות בבית עם המשפחה		
להיות עם חברים		
ללכת ל_____ (צריך לכתוב את הפעילות)		
לצפות בטלוויזיה		
לעשות ספורט או לשחות		
לטייל		
ללכת לחוג		

תודה רבה על שיתוף הפעולה!

שאלון שביעות רצון המשתתפים (עם מש"ה) ומשפחותיהם מהפרויקט בו השתתפו – בערבית

استمارة لتقييم مدى رضا المشاركين وعائلاتهم من المشروع

يهتم المجلس الإقليمي وصندوق "شاليم" بالتعرف على مساهمة مشروع _____

لابنِك/ ابنتك/ افراد عائلتك. **نشكرك جزيل الشكر** لو منحتنا بضع دقائق للإجابة على هذه الاستمارة.

الاستمارة ستحفظ **بدون اسم** وستستخدم لصالح تقييم المشروع فقط.

معلومات أساسية

- ما هي طبيعة إعاقة ابنك/ابنتك: ☐ إعاقة عقلية ☐ تَوَحُّد ☐ إعادة تأهيل ☐ آخر
- نسبة الإعاقة لدى ابنك/ابنتك هي: ☐خفيفة ☐ خفيفة – متوسطة ☐ متوسطة - صعبة
- سنة ولادة ابنك/ابنتك هي: _____
- انتمي للمجتمع: ☐ اليهودي ☐ العربي ☐ آخر: _____
- كم عدد اللقاءات الي شارك بها ابنك/ابنتك (تقريبا) _____

كم عدد اللقاءات الي حضرت بها انتَ / انتِ النشاط؟ _____

البيانات	لا اوافق	أوافق بنسبة قليلة	أوافق الى حد كبير	أوافق الى حد كبير جدا	لا اعرف او ليس له علاقة بالموضوع
1. النشاط في اطار المشروع كان ناجحا, ووافق توقعاتنا					
2. سأكون سعيدا لمشاريع أخرى من هذا النوع					
3. كان ابني/ابنتي حاضرا في معظم لقاءات المشروع					
4. تعامل طاقم الارشاد باحترام مع المشاركين					
5. تحدث ابني/ابنتي عن النشاط حتى بعد وقت انتهائه (توقعاته من النشاط, تجربته خلال النشاط.....)					
6. وفرَّ النشاط لابني/ابنتي احتياجات لم يتلقها في اطر أخرى (تحدي, متعة, وما الى ذلك...)					
7. طاقم الارشاد كان مهنيا					
8. اعتقد ان هذا المشروع يساهم في الاندماج في المجتمع					
9. ساهم هذا النشاط أيضا في بقية افراد العائلة					
10. لقد مكَّن هذا النشاط لابني /ابنتي من الشعور بانه جزء من المجتمع					
11. سأوصي عائلات إضافية للمشاركة في هذا المشروع					

12.شعرت ان الأشخاص الغير معاقين الذين شاركوا في البرنامج قد غيروا تصوراتهم عن الأشخاص ذوي الإعاقة, واعترفوا بقدرتهم وقدراتهم.					
13.خلال المشروع, انشأ ابني/ابنتي علاقات اجتماعية جديدة ساعدت على التخفيف من الشعور بالوحدة (ان وجد)					
14.شعرت ان هناك زيادة في وعي البيئة المحيطة لقدرة وقدرات الأشخاص من ذوي الاعاقة					

4. هل يتناسب عدد اللقاءات, وتيرة اللقاءات, ومدة كل لقاء مع احتياجاتكم؟ (اذا كانت اجابتك لا – وضح من فضلك السبب)

_____

5. يسعدنا ان تشاركنا بتجربة خاصة او مثيرة حدثت خلال النشاط:

_____

_____

6. هل واجهتك صعوبات خلال النشاط, او واجهت أمورا يجب العمل على تحسينها برايك؟

_____

_____

الأسئلة التالية **موجهة لابنك/ابنتك** الذي شارك في النشاط – نشكرك لو طلبت منه/منها الانضمام اليك, والاجابة على بعض الأسئلة القصيرة **(اذا واجه ابنك/ابنتك صعوبة في الإجابة على هذه الأسئلة, اكتب ذلك من فضلك, واترك المكان المخصص للإجابة فارغا)**:

7. ما الذي يمكنك قوله عن نشاط _____ الذي شاركت فيه؟

_____

_____

8. ما هو اكثر شيء احببته في النشاط _____ ؟

_____

9. هل تحدثت مع الأشخاص الاخرين الذين شاركوا في هذا النشاط؟ ☐ نعم ☐ لا

10. هل تفضل /تفضلين ان يشارك في هذا النشاط اشخاص مثلك فقط (مع إعاقة), ام اشخاص اخرين (بدون إعاقة)؟ ☐ فقط اشخاص مثلي ☐ اشخاص بدون إعاقة ايضا

لماذا؟ _____

11. هل تعتقد/تعتقدين انه ينبغي ان يحضر اشخاص اخرون لهذا النشاط؟ ☐نعم ☐ لا

لماذا؟ _____

12. هل تحب/لا تحب ان تقوم بالنشاطات التالية:

	أحب	لا أحب
ان أكون في البيت مع العائلة		
ان أكون مع الاصدقاء		
الذهاب/ المشاركة في نشاط_____		
مشاهدة التلفاز		
ممارسة الرياضة او السباحة		
السفر		
الذهاب الى الدورة		

شكرا جزيلا على تعاونكم!

נספח 4: שאלון להערכת שביעות רצון המשתתפים (ללא מוגבלות) מהפרויקט בו השתתפו

משתתף/ת יקר/ה,
המועצה האזורית וקרן שלם מעוניינים ללמוד על תרומתו של פרויקט "_____" בו השתתפת לאחרונה. **נודה לך מאוד** אם תקדיש/י מספר דקות על מנת להשיב על השאלון.
השאלון הוא **אנונימי** וישמש לטובת הערכת הפרויקט בלבד.

שאלות רקע:

- אני: ☐ גבר ☐ אישה
- שנת לידה: _____
- משתייך/ת לחברה ה: ☐ יהודית ☐ ערבית אחר: _____
- בכמה מפגשים השתתפת (פחות או יותר)? _____
- באיזו דרך שמעת על הפעילות? _____
- מדוע החלטת לקחת חלק בפעילות? _____
- האם הייתה לך היכרות מוקדמת עם אנשים עם מוגבלות שכלית? אם כן – איזו? (משפחה, חבר, בעבודה, ...)? _____

היגדים	לא מסכים	מסכים במידה מועטה	מסכים במידה רבה	מסכים במידה רבה מאוד	לא יודע או לא רלוונטי
1. הפעילות במסגרת הפרויקט הייתה מוצלחת					
2. הפעילות במסגרת הפרויקט ענתה על הציפיות שלי					
3. נכחתי ברוב המפגשים שהתקיימו במסגרת הפרויקט					
4. הפעילות הייתה מאורגנת כהלכה					
5. התנאים בהם התקיים הפרויקט היו טובים ומתאימים					
6. צוות ההדרכה התייחס בכבוד לכל המשתתפים					
7. דיברנו על הפעילות של הפרויקט גם בבית (שיתפנו בחוויות, התכוננו לקראת... , וכד')					
8. צוות ההדרכה היה מקצועי					
9. הייתי מעדיף אילו היו מפרידים במהלך הפעילות בין האנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות					
10. לדעתי, הפרויקט מצליח לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה					
11. הפעילות במסגרת הפרויקט ריגשה אותי					
12. בזכות התכנית, התפיסות שלי כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר					
13. הופתעתי לטובה לראות מה אנשים עם מוגבלות מסוגלים לעשות					
14. במהלך הפעילות נוצרו קשרים חברתיים בין אנשים ללא מוגבלות לאנשים עם מוגבלות					
15. אמליץ למשפחות נוספות להשתתף במיזם					
16. אני חושב שהפרויקט תורם גם לאנשים עם מוגבלות וגם לאנשים ללא מוגבלות					
17. הפעילות סיפקה לי הנאה ואתגר					

18. לדעתי חשוב שיהיו עוד פרויקטים שמשלבים אנשים עם מוגבלות בקהילה					

1. האם מספר המפגשים, התדירות שלהם ומשך כל מפגש - התאימו לצרכים שלכם? (אם לא- מדוע?)

_____

_____

2. נשמח אם תשתפו אותנו בחוויה מיוחדת או מרגשת שהתרחשה במסגרת הפעילות:

_____

_____

3. האם נתקלת בקשיים כלשהם במהלך הפעילות או דברים שלדעתך כדאי לשפר?

_____

_____

תודה רבה על שיתוף הפעולה!

שאלון להערכת שביעות רצון המשתתפים (ללא מוגבלות) מהפרויקט בו השתתפו- בערבית

استمارة لتقييم مدى رضا المشاركين (بدون إعاقة) من المشروع

المشارك/ة العزيز/ة

يهتم المجلس الإقليمي وصندوق "شاليم" بالتعرف على مساهمة مشروع _____ الذي شاركت به مؤخرا. **نشكرك جزيل الشكر** لو منحتنا بضع دقائق للإجابة على هذه الاستمارة.

الاستمارة ستحفظ **بدون اسم** وستستخدم لصالح تقييم المشروع فقط.

معلومات أساسية

- انا: ☐ رجل ☐ امرأة
- سنة الولادة: _____
- انتمي للمجتمع: ☐ اليهودي ☐ العربي آخر: _____
- كم عدد اللقاءات الي شاركت بها (تقريبا) _____
- باي طريقة سمعت عن هذا النشاط؟ _____
- لماذا قررت المشاركة في النشاط؟ _____
- هل كانت لديك معرفة مسبقة مع اشخاص من ذوي إعاقة عقلية ؟ (اذا كانت اجابتك نعم – وضح :عائلة, صديق, في اطار العمل....) _____

البيانات	لا اوافق	أوافق بنسبة قليلة	أوافق الى حد كبير	أوافق الى حد كبير جدا	لا اعرف او ليس له علاقة بالموضوع
1. النشاط في اطار المشروع كان ناجحا					
2. النشاط في اطار المشروع وافق توقعاتي					
3. كنت حاضرا في معظم اللقاءات التي أقيمت في اطار المشروع					
4. كان النشاط منظما كما يجب					
5. كانت الظروف التي تم فيها المشروع جيدة ومناسبة					
6. تعامل طاقم الارشاد باحترام مع جميع المشاركين					
7. تحدثنا عن أنشطة المشروع في البيت أيضا (شاركنا التجارب, الاعدادات للأنشطة...الخ)					
8. طاقم الارشاد كان مهنيا					

9. كنت افضل لو انه تم الفصل اثناء النشاط بين الأشخاص المعاقين والأشخاص الغير معاقين					
10. اعتقد ان المشروع ينجح في دمج الأشخاص من ذوي الإعاقة في المجتمع					
11. النشاط في اطار المشروع أثارني					
12. بفضل المشروع, أصبحت تصوراتي للأشخاص من ذوي الإعاقة اكثر ايجابية					
13. لقد تفاجئت من مشاهدة الأمور التي باستطاعة الأشخاص من ذوي الإعاقة القيام بها					
14. خلال النشاط, أنشئت علاقات اجتماعية بين اشخاص بدون إعاقة وبين اشخاص من ذوي الاعاقة					
15. سأوصي عائلات اخرى للمشاركة بالمشروع					
16. اعتقد ان المشروع يساهم لأشخاص من ذوي إعاقة ولأشخاص بدون اعاقة					
17. وفرَّ النشاط لي متعة وتحدي					
18. في رايي, من المهم ان يكون هناك المزيد من المشاريع التي تدمج اشخاصا من ذوي الإعاقة في المجتمع					

4. هل يتناسب عدد اللقاءات, وتيرة اللقاءات, ومدة كل لقاء مع احتياجاتكم؟ (اذا كانت اجابتك لا – وضح من فضلك السبب)

_____

_____

5. يسعدنا ان تشاركنا بتجربة خاصة او مثيرة حدثت خلال النشاط:

_____

_____

6. هل واجهتك صعوبات خلال النشاط, او واجهت أمورا يجب العمل على تحسينها برايك؟

_____

_____

شكرا جزيلا على تعاونكم !

נספח 5: שאלון להערכת הפרויקט בעיני המדריך- המתנדב- החונך

שלום רב,
המועצה האזורית וקרן שלם מעוניינים ללמוד על תרומתו של פרויקט "_____" בו השתתפת לאחרונה. **נודה לך מאוד** אם תקדיש/י מספר דקות על מנת להשיב על השאלון.
השאלון הוא **אנונימי** וישמש לטובת הערכת הפרויקט בלבד.

- אני: ☐ גבר ☐ אישה
- משתייך/ת לחברה ה: ☐ יהודית ☐ ערבית אחר: _____
- לאורך כמה זמן השתתפת בפרויקט? _____
- מדוע החלטת להשתתף בפרויקט? _____

1. מה לדעתך הייחודיות של פעילות זו?

_____
_____
_____

2. במה לדעתך הפרויקט תורם למשתתפים, לקהילה, ו/או לך? _____

_____
_____

3. האם נתקלת בקשיים כלשהם במהלך הפעילות או דברים שלדעתך כדאי לשפר?

_____
_____
_____

4. מה בעיניך נדרש על מנת לבצע היטב את תפקידך במסגרת הפרויקט?

_____
_____
_____

5. איך היית מציע/ה לגייס מדריכים/חונכים/מתנדבים לפרויקטים מסוג אלו?

_____
_____
_____

תודה רבה על שיתוף הפעולה!

שאלון להערכת הפרויקט בעיני המדריך- המתנדב- החונך (בערבית)

استمارة لتقييم مشروع "_____"

مرحبا..

يهتم المجلس الإقليمي وصندوق "شاليم" بالتعرف على مساهمة مشروع "_____" الذي شاركت به مؤخرا.

نشكرك جزيل الشكر لو منحتنا بضع دقائق للإجابة على هذه الاستمارة.

الاستمارة ستحفظ **بدون اسم** وستستخدم لصالح تقييم المشروع فقط.

- انا: ☐رجل ☐ امرأة
- أنتمي للمجتمع: ☐ اليهودي ☐ العربي ☐ آخر: _____
- ما هو طول المدة التي شاركت بها في المشروع: _____
- لماذا قررت المشاركة في المشروع:_____

1- ما الذي يميز هذا النشاط برأيك؟

_____
_____
_____

2- ما هي مساهمة هذا المشروع برأيك للمشاركين فيه, للمجتمع, و/أو لك؟

_____
_____
_____

3- هل واجهتك صعوبات خلال النشاط, او واجهت أمورا يجب العمل على تحسينها برايك؟

_____
_____
_____

4- ما هو المطلوب برأيك من اجل أداء مهامك بشكل جيد في اطار المشروع؟

_____
_____
_____

5- كيف تقترح/تقترحين تجنيد مرشدين/ موجهين/ متطوعين لمشاريع من هذا النوع؟

_____
_____
_____

شكرا جزيلا على تعاونكم!

נספח 6: מדריך ראיון למועצות אזוריות שהתעניינו במיזם אך לבסוף לא פיתחו פרויקט

בניסיון לפתח מיזמים חברתיים עבור אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, בקרב המועצות האזוריות, הבנו שברשות שלכם עלו קשיים להוציא לפועל מיזמים שכאלה. על מנת ללמוד טוב יותר על הקשיים ועל המתרחש במועצות האזוריות, נשמח אם תוכל/י לענות על מספר שאלות:

1. לאיזה מועצה אזורית הינך משתייך?
2. אם אכן התעניינתם כמ.א. במיזם החברתי שהוצע על ידי הקול הקורא של קרן שלם (או בדרך אחרת), אך בסופו של דבר משהו "נכשל" בתהליך ולא יצאתם לדרך- האם תוכלו לנסות ולהסביר מה היו הסיבות לכך? מהם המכשולים שעמדו בפניכם? (למשל חסך בכוח אדם, מבנים מתאימים, חוסר בתקציב כלכלי מספק להתחלת והמשכיות מיזמים אלו?)
3. האם את/ה רואים הבדל בין עיריות/מועצות מקומיות לבין מועצות אזוריות באפשרות שלהם להפעיל מיזמים חברתיים לאוכלוסיית האנשים עם מש"ה – אם כן, מהו ההבדל בעיניך?
4. האם לדעתך ניתן היה לעשות משהו על מנת שהמיזם יצא בסופו של דבר לפועל? מה יכול לדעתך לקדם הנעת פרויקטים אלו?
5. כיצד את/ה חושב/ת שאנו כקרן יכולים לסייע לכם לפתח ולהפעיל מיזמים כאלו?
6. אילו משאבים דרושים לרשויות/עו"סים על מנת להפעיל מיזמים כאלו עבור אוכלוסיית האנשים עם מוגבלות שכלית? (נסה/י להתייחס לסוגים שונים של משאבים. במידה והתייחסת למשאב הכספי- במה תשקיעו את הכסף?)
7. אילו מהחסמים שנתקלתם בהם בהנעת הפרויקט נראים לך כבלתי-פתירים ואילו נראים לך כפתירים? מדוע?
8. האם יש לך המלצות או רעיונות באמצעותם נוכל לעודד מועצות אזוריות לפתח ולהפעיל מיזמים חברתיים לאוכלוסייה הזו?

נספח 7: שאלות עבור המועצות האזוריות שכלל לא הגישו בקשה להשתתפות בקול הקורא

1. לאיזו מועצה מקומית הינך משתייך?
2. האם קיבלת את הקול הקורא אשר הפיצה 'קרן שלם' (לחץ לקישור) בנושא פיתוח מיזמים חברתיים במועצות האזוריות עבור אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית?
3. אם כן, נשמח לדעת, מה היו הסיבות או החסמים שהביאו אתכם כמועצה להחליט לא להגיש בקשה להשתתפות בקול קורא זה?
4. האם הנושא של פיתוח מיזמים חברתיים במועצות אזוריות עבור אנשים עם מוגלות שכלית הינו משהו שיכול לעניין את המועצה בעתיד? האם תרצה לשמוע על זה יותר?

נספח 8: שירותים שהיו קיימים במועצות האזוריות לאנשים עם צרכים מיוחדים, לפני הנעת הפרויקטים:

אפיון	סוגי השירות הקיימים במועצות	דוגמאות	שכיחות
פנאי	מועדונים חברתיים	מועדון חברתי רב נכותי 21+, מועדון גוונים לנפגעי נפש, מועדונית רב נכותית לבני נוער, מועדון חברתי מש"ה, מועדון דנה 13-21, מועדון שלנו- מועדון חברתי לאוטיסטים, תכנית מעגלים, תכנית 'רעים'	11
	תנועות נוער	צמי"ד, כנפיים של קרמבו	7
	חוגים	חוג ספורט לילדים עם צרכים מיוחדים, חוג רכיבה על אופניים לאנשים עם צרכים מיוחדים, תאטרון קהילתי משלב רב נכותי 21+, קבוצת תאטרון של מש"ה, יוצאים למרחב 21+- פעילויות פנאי וספורט, שילוב חוגים במתנ"ס, חוג אחת לחודש בקהילת ברקן בהתנדבות התושבים	7
	מועדוניות	מועדונית צעירים לתפקוד גבוה באזורית, מועדונית רב נכותית באבני חפץ	2
	קייטנות	קייטנה רב נכותית למעירים	2
	פעילויות בשילוב בקהילה	מקהלת מורן, סובב אופיר (שילוב אנשים עם צרכים מיוחדים במרתון), פנאי לרון- שילוב פרטני בחוגים	3
	פעילויות משותפות עם הורים ומתנדבים	חאן יותם, שש בש- קבוצת הורים עם פעילות לילדים במקביל	2
סה"כ 34 שירותים בתחום הפנאי			
חינוך	גנים	גן שפתי, גן טיפולי, גני תקשורת	6
	בתי ספר לחינוך מיוחד	בית ספר רב נכותי בעיקר למש"ה, בי"ס דרור- אוטיזם, בי"ס גלעד לפגועי נפש.	5
	שילוב	כיתות תקשורת, כיתות נווה- אוטיזם	3

	יום לימודים ארוך	מועדונית למש"ה לאוכלוסייה הערבית של אדנמ, שילוב יחדני בגנים בקיבוצים כמסגרת המשך ליום לימודים	2
	חונכות	חונכות לילדים עם אוטיזם- אגף החינוך, חנוכיות של נוער לבעלי צרכים מיוחדים	2
סה"כ 18 שירותים בתחום החינוך			
שילוב בקהילה והעלאת מודעות חברתית	קהילה תומכת	קהילה תומכת לשיקום וקשישים, שכונה תומכת- חיים עצמאיים לקשישים, קהילה תומכת מש"ה	6
	קהילה נגישה	הכשרת פעילים שירצו בבתי ספר	3
	נוער נגיש (שילוב ילדים במועדוני נוער עם מתנדבים)	מועדונית לצעירים בהושעיה לתפקוד נמוך בה מתנדבים בני נוער מנוער נגיש	2
	קהילה מחבקת		1
	קהילה מאמצת	הפנינג חודשי לאנשים עם צרכים מיוחדים (0-13)	1
	מחדדים עפרונות	פרויקט בנושא העלאת המודעות לאנשים עם צרכים מיוחדים	1
	תכנית מתמסרים לקהילה	קבוצת כדורסל המשחקת עם בעלי צרכים מיוחדים	1
	מתחברים בקמפוס	אוניברסיטת אריאל	1
סה"כ 16 שירותים לשילוב בקהילה והעלאת מודעות			
בני משפחה של אנשים עם מש"ה	תמיכה רגשית	קבוצת טבע תרפיה לאחאים, סדנת אומנות טיפולית להורים, קבוצות הורים (3)	5
	מנהיגות הורית		2
	יוזמה הורית	תכנית עבודה שנתית ומציאת תקציבים ביוזמת הורים, פורום מחלקות המועצה, הורים וארגונים לאנשים עם צרכים מיוחדים	2
	קבוצות למידה להורים		1

	אירועים מיוחדים עבור משפחות	ערב שנתי להורים ולמשפחות	1
	מיצוי זכויות	שליחת מידע למשפחות	1
סה"כ 12 שירותים עבור בני משפחתם של אנשים עם מש"ה			
תעסוקה	תעסוקה	מרכז תעסוקה של אדנמ בכפר גלים, מפעל תעסוקתי מוגן רב נכותי (3), מע"ש של אדנמ 21+, תעסוקה נתמכת (3), מרכז תעסוקתי בצח"ר,	9
	שילוב תעסוקתי	שילוב במרכז התעסוקה בברקן, שילוב תעסוקתי במתנ"ס	2
סה"כ 11 שירותים בתחום התעסוקה			
דיור	דיור מוגן בקהילה	בית בגלבוע לנשים בשיקום, בית אחיה- אוטיזם, הבית בחפציבה, בית לחיים אדנמ	4
סה"כ 4 שירותים בתחום הדיור			
טיפול	מעון יום שיקומי	מעון יום באשכול צפון	2
	מרכזים טיפוליים	מרכז הידרותרפי	1
סה"כ 3 שירותים בתחום הטיפול			
שיקום		מועדון שיקום לבני 20+ של אגף השיקום, מועדונית שקומית 21-5 רב נכותית לצעירים, מועדון נכויות- שיקום 21+	3
סה"כ 3 שירותים בתחום השיקום			
ליווי	סביבה תומכת	יבולים בכפר מלל	2
סה"כ 2 שירותים בתחום הליווי			
אחר		יום המעשים הטובים , בני מצווה שמגיעים למועדון חברתי ל-4 מפגשים, פרויקט חיילים עם צרכים מיוחדים	3

נספח 9: יוזמות ורעיונות לפיתוח מיזמים שהועלו בפגישות עם נציגי המועצות האזוריות לפני תחילת הפרויקטים:

אפיון	פירוט יוזמות לפיתוח במועצות	יוזמות ספציפיות להשתתפות קרן שלם	יוזמות שיצאו לפועל במסגרת הקול הקורא של קרן שלם
פנאי			
פעילויות משלבות בקהילה	גינה קהילתית/ הקמת בוסתן קהילתי בשיתוף קק"ל (2), שילוב אנשים או ילדים עם צרכים מיוחדים במקהלה של המועצה(2),שילוב חוגים/חוגים משותפים (2), חוג בישול משותף, קבוצת כדורסל משותפת, הקמת קבוצת תאטרון קהילתי/חוג תאטרון משלב (5), עזרה בפרויקטור לצורך שילוב אנשים עם צרכים מיוחדים בקהילה ובתנועות הנוער, פרויקט לשילוב בני נוער עם צרכים מיוחדים בתנועות הנוער בישובים (מ.א. עמק חפר), השתתפות במקצה במרתון של המועצה באזורים הנגישים, משחקייה משלבת לגיל הרך במרכז לגיל הרך, ג'ימבורי משותף/ג'ימבורי משלב (2), הפעלה חברתית משותפת (כגון חוג שחייה במרכז ההידרותרפיה), שילוב אנשים עם צרכים	שילוב אנשים או ילדים עם צרכים מיוחדים במקהלה של המועצה (2), הקמת קבוצת תאטרון קהילתי (2), משחקייה משלבת לגיל הרך במרכז לגיל הרך, קבוצת כדורסל משותפת, השתתפות בקייטנות שמופעלות במועצה, שילוב בטיולים, קבוצת הליכה כשהשיא שלה יהיה בשילוב בצעדת הגלבוע, הקמת בוסתן קהילתי בשיתוף קק"ל, תאטרון משלב (2), הקמת ג'ימבורי משלב (1), שעת סיפור בספרייה לשילוב ילדים "נורמטיביים" לילדים עם צרכים מיוחדים, חבירה לסדנת היצירה של גניגר- ליצור ביחד עם אנשים בעלי צרכים מיוחדים **<u>סה"כ 15 יוזמות להשתתפות קרן שלם</u>**	**- <u>תאטרון קהילתי</u> בחבל מודיעין במסגרת המועדון החברתי** **- <u>חוג תאטרון משלב</u> במ.א. גלבוע במרכז הצעירים** **- <u>משתלבים בקהילה</u> מ.א. שומרון** **- <u>שילוב ילדי מש"ה בחוג אומנות וחוג מוזיקה</u> במטה אשר** **- <u>העצמת נוער</u> במועדון הנוער בכפר חוואלד- מ.א. זבולון** **- <u>משתלבים בטבע</u> במ.א. חוף הכרמל**

	מיוחדים בקהילה מטיילת/שילוב בטיולים עם הקהילה (3), שיתוף פעולה עם תאגיד התיירות לשילוב אנשים עם צרכים מיוחדים בטיולים שהם מוצאים, השתתפות בקייטנות שמופעלות במועצה, קבוצת הליכה שבשיאה תשתלב בצעדת הגלבוע, פנייה לחברה למתנ"סים לאפשרויות שילוב, שעת סיפור בספרייה לשילוב ילדים "נורמטיביים" עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים, חבירה לסדנת היצירה של גניגר- ליצור ביחד עם אנשים בעלי צרכים מיוחדים **סה"כ 29 יוזמות**		**- קהילה בטיול במ.א. מנשה** **- עמק נגיש במ.א. עמק המעיינות** **סה"כ 8 יוזמות** *כפי שניתן לראות מהטבלה קרן שלם התמקדה בפעילויות פנאי וחוגים המערבים שילוב אנשים עם מש"ה בקהילה.*
אירועי פנאי משלבים	שילוב אנשים עם צרכים מיוחדים בפסטיבל כדורים פורחים, השתתפות ביום המעשים הטובים **סה"כ יוזמה אחת**	שילוב אנשים עם צרכים מיוחדים בפסטיבל כדורים פורחים, השתתפות ביום המעשים הטובים **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	
מועדונים חברתיים	שילוב אנשים עם מש"ה במועדון חברתי של שיקום, הקמת מועדון חברתי (2), מועדון חברי לאנשים עם מש"ה 21+, הקמת מסגרת קהילתית חברתית לבני 21+ בשיתוף 2 מועצות	הקמת מסגרת קהילתית חברתית לבני 21+ בשיתוף 2 המועצות **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	

	סה"כ 4 יוזמות		
פעילויות וחוגים	הקמת מקהלה, חוג חברתיים לאנשים עם צרכים מיוחדים (3), חוג מוזיקה או תאטרון במועדונית, חוג בישול לאנשים מש"ה 21+, הקמת קייטנה בחופש/השתתפות בקייטנה (3), הקמת קבוצת ריצה (2), הקמת קבוצת ספורט (מ.א. מנשה), פעילות אחה"צ לצעירים עם צרכים מיוחדים (בבת חפר, מ.א. עמק חפר), עמק נגיש- קבוצת ספורט בעמק המעיינות- אופניים, חוג קארטינג (בצים סנטר), השתתפות בתחרות שיט בכנרת, חוג הנגשת טכנולוגיה לאנשים עם מש"ה, פעילות ליזמות חברתית 21+, חוג אילוף כלבים **סה"כ 19 יוזמות**	חוג מוזיקה או תאטרון במועדונית, חוג בישול לאנשים עם משה 21+, הקמת קבוצת ריצה, השתתפות בקייטנה, הקמת קבוצת ספורט (מ.א. מנשה), פעילות אחה"צ לצעירים עם צרכים מיוחדים (בבת חפר, מ.א. עמק חפר), עמק נגיש- קבוצת ספורט בעמק המעיינות- אופניים, חוג קארטניג בצים סנטר, השתתפות בתחרות שיט בכנרת, הקמת חוגים חברתיים לאנשים עם צרכים מיוחדים, חוג הנגשת טכנולוגיה לאנשים עם מש"ה- בקשה לקרן שלם למדריך, פעילות ליזמות חברתית ל21+ בלכיש ו/או שפיר, חוג אילוף כלבים באחד ממועדוני הנוער **סה"כ 13 יוזמות להשתתפות קרן שלם**	
פעילויות בהשתתפות בני משפחה	סדנת בישול משותפת לאחאים וילדים **סה"כ יוזמה אחת**		
תנועות נוער	שילוב בתנועות נוער (2), הקמת תנועת נוער משלבת בחאן יותם, עזרה בהצטיידות לתנועת הנוער	עזרה בהצטיידות לתנועת הנוער, שילוב בתנועות הנוער **סה"כ 2 יוזמות להשתתפות קרן שלם**	

	סה"כ 4 יוזמות		
תרבות	מרכז לאומנויות הבמה **סה"כ יוזמה אחת**	מרכז לאומנויות הבמה **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	
נגישות	הקמת מבנה נגיש לפעילויות, פרסום שבילי טיולים נגישים, פרסום פעילויות שקיימו במועצה ביישובי המועצה, השתתפות בשיפוץ ובנייה של מבנה שישמש כמועדון רב גילאי ורב נכותי (בשלבי תכנון משרד הרווחה), גן סיפור בחורשה המונגשת (פעילות משותפת לילדים), הנגשת פארק המעיינות וגן השלושה, מציאת מקום להקמת מועדון חברתי לאנשים עם מש"ה בעמק לוד **סה"כ 7 יוזמות**	השתתפות בשיפוץ ובנייה של מבנה שישמש כמועדון רב גילאי ורב נכותי- בשלבי תכנון משרד הרווחה **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	
ליווי	סביבה תומכת (2) **סה"כ 2 יוזמות**		
תעסוקה	בית קפה שיעבדו בו אנשים עם צרכים מיוחדים, מכירת קפה באזורי טיולים, קורס לאנשים עם צרכים מיוחדים להדרכת טיולים שבסופו ישולבו בתאגיד התיירות המקומי **סה"כ 3 יוזמות**	קורס לאנשים עם צרכים מיוחדים להדרכת טיולים שבסופו ישולבו בתאגיד התיירות המקומי **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	

העלאת מודעות חברתית בקהילה	יצירת קהילה מחבקת בישובים השונים, תערוכה והצגת אמנות של אנשים עם צרכים מיוחדים במרכז מיר"ב, יום חשיפה לקהילות בנוגע לצרכים מיוחדים בשיתוף מחלקות שונות במועצה וקהילות שונות, חשיפה על נגישות ועל קהילת הצרכים המיוחדים בסגנון קהילה נגישה, הרצאות לבני נוער על אנשים עם צרכים מיוחדים, שבוע מחבק- יוצא מן הכלל- בשבוע זה מציגים לישובים סל שירותים להעלאת המודעות ובהשתתפות אנשים עם צרכים מיוחדים לפעילויות שונות בישוב **סה"כ 6 יוזמות**	שבוע מחבק- יוצא מן הכלל- בשבוע זה מציגים לישובים סל שירותים להעלאת המודעות ובהשתתפות אנשים עם צרכים מיוחדים לפעילויות שונות בישוב **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	
העלאת מודעות לאנשי מקצוע, דיונים ושיתופי פעולה בנושא אנשים עם צרכים מיוחדים	ימי חשיפה לאנשי מקצוע, בתי ספר בנושא אנשים עם צרכים מיוחדים, שולחן עגול לחשיבה על מתן מענים ושיתוף פעולה בין אגפי בנושא (חינוך, מחלקת נוער, רווחה, סגן ראש המועצה, הורים) (2), שולחנות עגולים מועצה עם חינוך ותרבות **סה"כ 5 יוזמות**		

תמיכה בבני משפחה של אנשים עם מש"ה	פנייה למרכז קשר לקבוצות הורים, שולחן עגול עם הורים על מנת להעלות צרכים והקמת מענים/ הקמת פורום הורים שיעסוק בצרכים שלהם ופיתוח מענים לאנשים עם צרכים מיוחדים (2), נופשונים לכל המשפחה דרך בית הויס **סה"כ 4 יוזמות**		
	קבוצה על התפתחות מינית להורים לילדים עם צרכים מיוחדים (מול עמותת שק"ל), קבוצת הורים במקביל לקבוצת ילדים **סה"כ 2 יוזמות**		
חינוך			
מידע	דפי מידע למעני המועצה במחלקת החינוך **סה"כ יוזמה אחת**		
שילוב	שילוב ב"אוהלו"- להקמת אקדמיה מיוחדת, שילוב אנשים עם צרכים מיוחדים בלימודים עם לימודי הגמלאים, פעילויות משותפות לבי"ס העל יסודי במועצה עם בי"ס לאנשים עם צרכים מיוחדים/ פעילות משותפת בבתי הספר (2), הקמת מועדונית	שילוב אנשים עם צרכים מיוחדים בלימודים עם לימודי הגמלאים **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	

	סה"כ 5 יוזמות		
עזרה לימודית לאנשים בעלי צרכים מיוחדים	עזרה בחונכויות של בני הנוער, עזרה לחוגים, עזרה בקהילה המאמצת, עזרה במועדונית **סה"כ 4 יוזמות**		
לימודים לבוגרים	מכללה לבוגרים בחוות עדן **סה"כ יוזמה אחת**	מכללה לבוגרים בחוות עדן **סה"כ יוזמה אחת להשתתפות קרן שלם**	
טיפול	פתיחת מרכז טיפולי להורים וילדים **סה"כ יוזמה אחת**		
אחר	יצירת פסלים סביבתיים במועצה **סה"כ יוזמה אחת**		

נספח 10: מענה נציגי המועצות האזוריות לשאלה "האם קיבלת את הקול הקורא שהפיצה קרן שלם בנושא פיתוח מיזמים חברתיים במועצות מקומיות עבור אנשים עם מש"ה"?

שם המועצה	האם קיבלו את הקול הקורא?
מ.א. אשכול	כן
מ.א. חבל יבנה	כן
מ.א. חבל איילות	כן
מ.א. שער הנגב	כן
מ.א. מגידו	כן
מ.א. חוף השרון	כן
מ.א. גליל תחתון	כן
מ.א. עמק הירדן	כן
מ.א. מרום הגליל	כן
מ.א. יואב	כן
מ.א. מטה בנימין	כן
מ.א. גזר	כן
מ.א. בני שמעון	לא
מ.א. אלקאסום	לא
מ.א. אלבטוף	לא

**בנוסף התקבלו עוד 2 מענים ללא ציון שם המועצה. אחת מהן לא קיבלה את הקול הקורא והאחרת כן קיבלה את הקול הקורא.*

נספח 11: פירוט הסיבות והחסמים לאי הענות לקול הקורא- מועצות שציינו כי קיבלו את הקול הקורא

מועצה	סיבות וחסמים
1	"מיעוט תושבים עם מוגבלות שכלית התפתחותית";
2	"מיעוט אוכ' מש"ה פוטנציאלית למענים."; "אנחנו מועצה קטנה, כ 6000 תושבים. מס' בעלי הצרכים המיוחדים קטן. והגיוון בגילאים ובמאפייני המוגבלות רבין אפשרות לפתח משהו כולל וממוסד. אנחנו צריכים סיוע במימון";
3	"לא התאים לתוכניות עבודה שלנו באותו מועד. יכול בהחלט להתאים בהמשך.";
4	"לשמחתנו אין לנו ילדים ובוגרים בעלי מוגבלות זו. יש לנו מספר מבוגרים שכולם במוסדות.";
5	"במחלקה קטנה כל עו"ס עושה מס' תפקידים ולהתפנות לתחום הזה דורש פניות";
6	"אנו בשלב חשיבה ופיתוח של תכניות ועדיין לא בשל לכדי הגשה לקרן";
7	"יש מעט מאד ילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית במועצה ורוב המבוגרים מסודרים במסגרות חוץ ביתיות מזה שנים";
8	"כרגע אין כח אדם לקדם מיזמים אלה ויש מענים שנותנים תשובה חלקית במועצה";
9	"כמועצה הגשנו בקשות לסיוע בפעילות וכן קיבלנו סיוע שכזה. בנוסף, בשנת 2017 הגשנו בקשה לשיפוץ מבנה לפעילות עבור בעלי צרכים מיוחדים ואושר לנו סיוע בסוף נובמבר";
10	"התקשנו באיסוף הנתונים ותהליך מיפוי מסודר";
11	"אנחנו כבר ביוזמות איתם";
12	"תחלופת כוח אדם משמעותית במחלקת הרווחה";

נספח 12: התייחסויות המשיבים לשאלה האם הנושא של פיתוח מיזמים חברתיים במועצה עבור אנשים עם מש"ה הוא משהו שיכול לעניין את המועצה בעתיד?

מועצה	התייחסויות
1	"כן אבל יהיה לנו נכון בחשיבה על מיזמים רב נכותיים";
2	"כן בהחלט"; "מענה למשפחות. אפשרות לפתיחת מרכז משפחות מודולרי יום בשבוע";
3	"כן, אשמח לשמוע עוד. אנחנו תמיד מחפשים מענים שיכולים להתאים, השאלה היא התכנון והתזמון של הקול קורא.";
4	"אם יהיו מיזמים בתחום האוטיזם.";
5	"בהחלט כן";
6	"בהחלט כן";
7	"כרגע פחות רלוונטי. במידה וזה ייפתח למוגבלויות אחרות אז כן";
8	"בהחלט כן";
9	"בהחלט מעניין וברגע שנצליח לקדם את מבנה המועדון יפתחו שיתופי פעולה ומיזמים נוספים כפי שעשינו עד עתה, ואף יותר!";
10	"כן בהחלט - אם כי הצורך הוא לשלבם עם כלל הצרכים המיוחדים עקב המיעוט היחסי של המקרים";
11	"כן";
12	"כן בהחלט";
13	"כן, בשמחה";
14	"כן";
15	"כן";

**נציג נוסף שאינו ציין את שם המועצה אליה משתייך כתב "כן, עם דגש על רב נכות"*